

OKRAJNI KOMITE ZKS KOPER JE NA RAZŠIRJENI SEJI RAZPRAVLJAL

## O izvajanju letošnjega plana

Analiza izvajanja letošnjega okrajnega družbenega plana kaže, da večina delovnih kolektivov vestno izpolnjuje svoje planske naloge, da pa je ponekod nekoliko zaškripalo. To pa iz dveh razlogov: nekateri proizvajalci niso znali pri sestavljanju lastnih planov realno oceniti svoje zmogljivosti, in drugič, ker so se vrinile nepričakovane težave kot posledica objektivnih činiteljev predvsem v kovinski in kemični industriji ter prometu. Kljub temu pa je dosedanja izpolnitev plana zadovoljiva in če upoštevamo, da bodo v drugem polletju močno vplivali novi gospodarski instrumenti na produktivnost in realizacijo, lahko pričakujemo še preseganje letošnjih planskih nalog. Zanimiva je ugotovitev, da je gibanje gospodarstva koprškega okraja v letošnjem prvem polletju v skladu z republiškim povprečjem, saj je indeks porasta industrijske proizvodnje v prvih sedmih mesecih nekoliko večji od republiške ravni. Porast blagovnega prometa na drobno je malenkost izpod republiškega povprečja; prav tako porast investicijske potrošnje, medtem ko so se plačni skladi hitreje večali.

Promet žiro računov gospodarskih organizacij kaže, da je bilo letos vnovčenega za približno 40 odstotkov več proizvodov blaga in uslug, kar predstavlja 49-odstotno realizacijo letnega plana celotnega dohodka. Pri tem je treba omeniti, da so predvsem velike zaloge gotovih izdelkov v kovinski, kemični in tekstilni in-

dustriji, kar je trenutno splošen pojav, ki pa v našem okraju presega zvezno povprečje.

Obratna sredstva so se povečala zlasti na račun posojil iz družbenih investicijskih skladov, kajti podjetja raje vlagajo lastna sredstva v osnovna sredstva. In tako so investirali v osnovna

sredstva 1,2 milijarde dinarjev, v obratna na komaj 350 milijonov dinarjev. Sedanje počasnejše naraščanje obratnih sredstev od naraščanja celotnega dohodka in zalog pa povzročata še nadaljnje medsebojno kreditiranje. Zato so narasle v zadnjem letu dni ter (Nadaljevanje na 10. strani)

NAŠE GLAVNO MESTO POLNO DELEGACIJ NEVEZANIH DRŽAV

## Milijarda glasov za mir

Jugoslavija je prisrčno sprejela najuglednejše predstavnike nevezanih držav

V naše glavno mesto Beograd so v glavnem že prispelle vse napovedane delegacije nevezanih držav, ki bodo sodelovale na konferenci. Prispeli so tudi vsi napovedani voditelji in so zdaj že razen princa Sihanuka, ki je prispel prvi, še maroški kralj Hasan II, nepalski kralj Mahendra, predsednica cejlonske vlade Sirimavo Bandaranaike, predsednik Kube Dortic, predsednik Gane Nkrumah, predsednik Indonezije Ahmed Sukarno, burmanski ministrski predsednik U Nu, predsednik Združene arabske republike Gamal Abdel Naser, predsednik Tunizije Habib Burghiba in drugi.

Ves svet z živahnim komentarjem spremlja priprave na konferenco in najvidnejši politiki v svojih izjavah poudarjajo pozitivno dejstvo, da predstavlja Beograd te dni voljo okrog milijarde prebivalcev našega planeta in ta milijarda hoče mir in konstruktivno sodelovanje ter mirno reševanje vseh mednarodnih zadev, hoče svobodo in neodvisnost za vse dežele in narode sveta, hoče pomoč nerazvitim deželam brez vsiljevanja kakršnihkoli pogojev ali omejevanja. Vsi so si edini v tem, da lahko konferenca s svojimi sklepi in priporočili odločilno vpliva na položaj v svetu — zlasti še, ker bodo delegacije posameznih dežel-udeležence beograjskega sestanka skušale uveljaviti sklepe in priporočila s te konference na bližnjem XVI. zasedanju Generalne skupščine OZN v New Yorku.

Kako ves svet nestrpno in s posebno pozornostjo pričakuje začetek

konference kaže posebno to, da so vse pomembnejše radijske postaje, vsi večji svetovni časopisi in televizijske družbe (delo konference bo prenašala tudi Evrovizija) poslale v Beograd svoje poročevalce in je njihovo število naraslo že nad 800.

Ves miroljubni svet želi z nami vred beograjski konferenci uspešno delo.

PRED VELIKIM SLAVJEM V ILIRSKI BISTRICI

## Zbrali se bodo borci za svobodo

Na proslavo 20-letnice vstaje so vabljeni zlasti preživeli udeleženci zadnjih bitk za osvoboditev Jugoslavije, da se spet sestanejo in srečajo z domačim prebivalstvom

V Ilirski Bistrici bo 9. in 10. septembra ena izmed najbolj množičnih proslav 20. obletnice vstaje naših narodov v koprskem okraju. Na tisoče bivših borcev in aktivistov NOB se bo zbralo ob partizanskem spomeniku v Vojkovem drevoredu, ob katerem je grobnica 284 borcev narodno-osvobodilne vojne. Le-ti so nadi v zadnjih dneh pred osvoboditvijo na področju ilirskobistriške občine v trdem boju s številno močnejšim sovražnikom, ki se je konec aprila 1945 znašel med Reko, Trstom in Postojno. V odločilnih bitkah, ki so trajale od 4. do 7. maja 1945, so enote IV. armade v okolici Ilirske Bistrice strle zadnji močnejši odpor Nem-

cev, četnikov in domobrancev. V teh bitkah je padlo okrog 10.000 sovražnikov, ranjenih je bilo 1500 in ujetih 16.000. Tako je bil popolnoma uničen 97. nemški korpus s svojimi divizijami in enote Jugoslovanske armade so nadaljevale preganjanje sovražnika preko avstrijsko-jugoslovanske meje.

V nedeljo, 10. septembra, ob 9.30 bo pred spomenikom zborovanje, ki se ga bo po dosedanjih prijavah udeležilo okrog 10.000 prebivalcev koprškega okraja in tudi številni borci iz goriškega okraja in obmejnih krajev Hrvaške. Proslavo bodo zaključili s polaganjem vencev pred na novo odkrito spominsko ploščo, posvečeno 284 borcem VII. korpusa, XXIX. hercegovske udarne divizije ter 7., 8., 9., 13., 20., 26. in 43. udarne divizije. Pri tej proslavi bosta sodelovala tudi pevski zbor in godba na pihala garnizona JLA iz Postojne. V popoldanskih urah bodo športne prireditve ter brezplačno predvajanje jugoslovanskih filmov s tematiko narodnoosvobodilne vojne.

K tej veličastni proslavi vabi občinski odbor za proslavo 20. obletnice revolucije v Ilirski Bistrici prebivalstvo vsega okraja, da se je udeleži v čim večjem številu, posebno pa vabi vse tiste, ki so se udeležili zadnjih bitk okrog Ilirske Bistrice, da bi si

ponovno stisnili roke z domačini, s katerimi jih veže tisočero spominov na hude dni našega velikega boja.

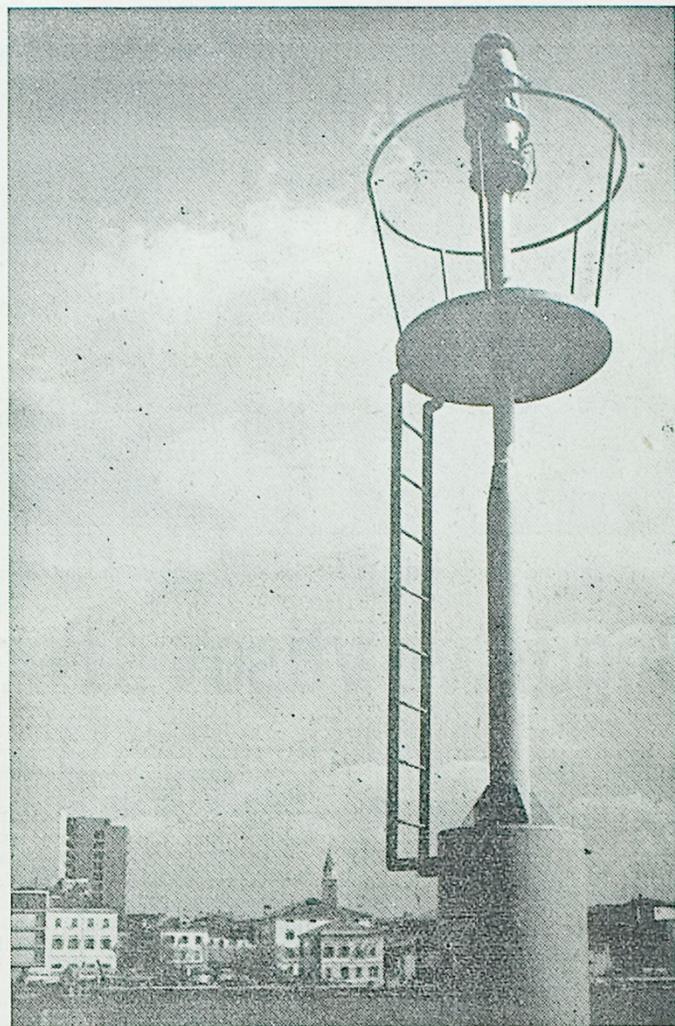
KAJ BO S SADJEM?

Letošnja sadna letina jabolk in posebno sliv na Ilirskobistriškem je presegla vsa pričakovanja in jo lahko prištevamo med najbogatejše v povojnih letih. Predvidevajo, da bo pridelek sliv presegel tisoč ton, jabolk pa naj bi bilo po sedanjih ocenah vsaj 8 tisoč ton. Na občini in v ilirskobistriški zadrugi so se pravočasno pozanimali za možnosti prodaje letošnjega bogatega pridelka in so se že pred časom obrnili na predelovalna podjetja Fructal v Ajdovščini, Fructus v Koprju in Delamaris v Izoli ter na razna druga trgovska podjetja. Ponudbe so bile ugodno sprejete ter so vsa omenjena podjetja zagotovila, da bodo odkupila za predelavo domala celotni pridelek sliv. Po tem dogovoru se je obvezalo podjetje Fructal za odkup 300 ton, Delamaris 300 ton in Fructus 200 ton. Iz neznanega razloga pa so omenjena podjetja kasneje od tega dogovora odstopila, oziroma je podjetje Fructus, ki bo le odkupilo 200 ton sliv, sporočilo, da mimo velikih količin paradižnika ne bi mogli predelati večje količine sliv, medtem ko bo podjetje Fructal odkupilo le 50 ton tega sadja.

Razumljivo torej, da so na Ilirskobistriškem hudo zaskrbljeni, ker ne vedo kam z ostalimi 550 tonami sliv, kajti na reškem tržišču so si zagotovili prodajo komaj 200 ton sliv. Bojazen, da bo zaradi takšnega stanja nastala občutna gospodarska škoda, vsekakor ni odveč.

Podobne težave se kažejo tudi s prodajo jabolk. Podjetje Fructus se je sicer obvezalo, da bo odkupilo ves pridelek jabolk, če bo sadje ustrezalo standardu, ki je predpisan (premer sadeža 5 do 7 cm). Zaradi letošnje prevelike rodnosti in pa zaradi dejstva, da so sadovnjaki na Ilirskobistriškem stari in doslej žal tukaj niso gojili priznanih vrst sadja, doberšen del pridelka ne bo ustrezal standardu in bi torej levji delež pridelka prišel v poštev zgolj za industrijsko predelavo. Problem pa tudi s tem ne bo rešen, kajti naša industrija ne kaže dovolj zanimanja za predelavo sadja.

Na občini in v ilirskobistriški kmetijski zadrugi sicer poskušajo najti izhod iz zagate zaradi obilne sadne letine, vendar vse doslej niso uspeli najti ustreznih rešitev. Tudi bojazen, da so na Ilirskobistriškem storili premalo za to, da bi si utrlji pot do potrošnika, menda ni odveč, nikakor pa ne gre tudi zapostavljati pripravlenosti pridelovalcev, ki bodo nedvomno nekaj sadja — sliv in jabolk — predelali bodisi v sadjevec ali pa zganje. J. S.



Podoba Kopa se skoraj vsak dan menja. Na sliki eden izmed motivov, ki skoraj že pripada včerajšnjemu dnevu, ker po vsem mestu rastejo nove stavbe, nasadi, urejene ceste in trgi...

Pečarič razstavlja v Portorožu

Danes (v petek, 1. septembra) ob 18 bo v avli Ljudskega doma v Portorožu s kratko slovesnostjo odprta razstava del akademskega slikarja Hermana Pečariča. Umetnik razstavlja nekaj nad dvajset najnovejših del v različni tehnični izvedbi. Na otvoritvi in ogled razstave, ki bo odprta dva tedna, je slikar povabil številne goste.

MLADA KRAŠKA ŽIVINA

## na dobri paši na Vremščici

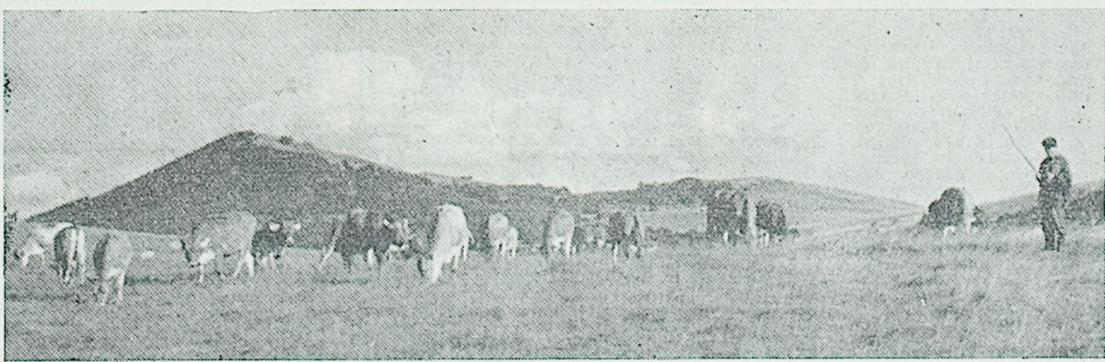
Neutrudna prizadevanja razsežne kmetijske zadruge v Sežani, v katero so se vključile prejšnje zadruge iz Vrem, Lokev, Senožeč, Komna in Dutovelj, kažejo zlasti v živinoreji očitne napredek. Po vsem Krasu je v zadnjih dveh letih čedalje več mlade živine, dobre in selekcionirane pasme. V Dolenji vasi in Senožečah polagoma nastaja središče kraške plemenske in dobro proizvodne živine. V Dolenji vasi že imajo dva polna hleva zadržane živine, v Senožečah pa bodo zgradili večji hlevski objekt za 200 glav goveje živine. Obiti so kazali, da bodo začeli z gradnjo že letos, toda ob vseh načrtih in dokumentaciji se je stvar zataknila pri najemanju investicijskega kredita, ker za zdaj zadruga ne zmora potrebne soudeležbe.

Medtem pa so se stvari prav lepo razvile na Vremščici. Po nepreglednih in razsežnih senožečih so že ob prvih melioracijskih in ureditvenih delih nastali prelepi pašniki. Kmetijski tehniki so premagali tudi najtežje vprašanje: kako in kje dobiti vodo za

napajanje živine. V dveh dolinicah pod vrhom Vremščice so uredili dvojce izdatnih napajališč s trajno vodo. Dno sicer propustnega terena so obložili s plastično maso, ki v kotlinicah zadržuje zbrano vodo. Od maja je na sončnih in dišečih pašnikih nad sto glav mlade živine iz Senožeč, Potoč, Dolenje vasi, Dutovelj, Štorij in Komna. Na Vremščici bo živina ostala najmanj do konca

septembra. V teh mesecih se je na dobri paši lepo poredila, lepo je negovana ter bo na jesen prinesla v domače hleve v dolini lep prirastek na težji.

Teh sto glav mlade živine je na Vremščici šele skromen začetek. Živinorejci pravijo, da bo to kaj kmalu prostora za desetkrat toliko glav kraške živine, ki naj sčasoma postane hrbtnica kmetijstva na Krasu. (lc)



Mlada kraška živina na sočni paši po travnikih in senožečih Vremščice



Letošnja Miss Portoroške noči med svojima drugo nagrajenima teknicama

## Bogastvo vtisov s Portoroške noči

V noči od sobote na nedeljo 26. avgusta so v Portorožu izvedli »Portoroško noč«. Vreme je bilo idealno, program je bil obogaten z novostmi, izvedba je bila zadovoljiva in večina gledalcev je bila zadovoljna. Turistično društvo Piran-Portorož je dalo tokrat tej tradicionalni prireditvi poudarek na morju. Zaradi tega so uvedli novosti: jadrano regato, tekmovalne otrok v gradnji gradov na kopališču, slavnostna iluminacija morja, nočno križarjenje jadrnic v siju reflektorjev in nočne vožnje po razsvetljenem morju.

V jadrani regati so se med seboj pomerili jadrni klub »Jadro« iz Kopra, jadrni klub »Burja« iz Izole in ljubljansko brodarstvo društvo. Prireditelj je uspela. Na pomolu in na obali se je zbrala množica občudovalcev.

Po mnenju številnih novinarjev in še marsikoga je bila najbolj izvirna zamisel letošnje »Portoroške noči« tekmovalne otrok v gradnji gradov in mivke. Ob 33 kupih se je zbralo skoraj 40 otrok (nekateri so tekmovali v dvoje) v starosti od 4 do 10 let. Na znamenje so začeli. Pol ure

časa so imeli in prav toliko časa so številni gledalci in strokovna žirija občudovali prizadevanje mladih rok. Žirija, ki so jo sestavljali kiparka Kyoko Mizui iz Tokia, kipar Carel Kneulman iz Amsterdama, gradbeni tehnik Oto Golob iz Kopra in šef Turistične direkcije Piran-Portorož Jule Lenassi, ni imela lahkega dela. Med tolikimi zanimivimi in izvirnimi umotvori se je bilo težko odločiti za najboljšega. Pri skupini otrok do 7 let je še šlo, ker je bilo tekmovalcev le osem. Nagrade so odnesli trije malčki, eden je bil z Jesenic, drugi iz Semiča, tretji pa iz Portoroža. Vsak je dobil živalico iz plastične mase, ki jo je moč navihati in pomaga pri plavanju. Skupini otrok v starosti od 7 do 10 let so podelili 11 bonbonier, vrh tega pa so vsakemu poklonili takoj po tekmovalni po enega »zamorčaka«, da bi laže počakali na odločitev žirije. Za najboljšega »arhitekta« so proglasili desetletnega Plahuta iz Portoroža, ki je dobil za nagrado komplet badmintona.

Ob devetih zvečer se je začela prava »Portoroška noč«. Zaigrale so fanfare. V zrak je švignil ognjemet. Podjetje »Kamnik«, ki

## V TURIZMU KLJUB VSEMU NAPREDEK

Kljub v začetku slabemu vremenu in drugim neveselostim smo v koprskem okraju lahko zadovoljni s turističnim prometom v prvih sedmih mesecih letošnjega leta. Ne moremo se sicer ponahati s pomembnejšim napredkom nasproti istemu obdobju lani, in Ankaran ter Strunjan so glede vseh, Piran glede domačih in Izola glede tujih turistov celo

za malenkost nazadovali. Zato pa so drugi naši turistični kraji to znižanje števila nočitev lepo izravnali. Izola je dosegla 12.401 nočitev domačih gostov, a Portorož 8.740 nočitev tujih turistov več kot lani do 1. avgusta.

Vseh nočitev smo tako dosegli skupaj že 330.972 in od tega je tujih državljanov 100.275; skoraj tretjina. V primerjavi z istim ob-

dobem smo imeli letos vseh nočitev 8.922 več, tujih nočitev pa celo 10.492 več. Iz tega sledi, da so dali domači gostje letos v tem času 1.570 nočitev manj kot lani.

Statistika nam dalje pove, da nam je dal mesec julij sam skupaj 183.752 nočitev, medtem ko smo jih imeli v šestih prejšnjih mesecih le 147.220. Nadvse pa je zanimivo, da so dali v teh prvih šestih mesecih tujim turistom 53.045 nočitev, domači individualni in v počitniških domovih pa 94.165. Vzrok za to sorazmerno nizko število domačih gostov se nam odkrije v tem, da so ostali počitniški domovi, katerih je tu že okoli 150 in presegajo njihove kapacitete za trikrat kapacitete hotelov in zasebnih turističnih sob, pretežno prazni ali slabo zasedeni.

Izostanek v počitniških domovih so izravnali domači individualni in tuji turisti. Zlasti z obiskom tujih turistov moramo biti zadovoljni, ker je spočetka kazalo, da bo tudi teh manj. Po narodnosti prevladujejo zahodni in avstrijski Nemci. Zadnjih je prišlo zlasti zadnje tedne celo precej več, kot smo pričakovali. Ostali so Švedi, Angleži, Francozi, Italijani, Svcariji, Holandi in itd. Sicer pa je struktura tujih turistov približno enaka po vsej Jugoslaviji, le da je drugod precej več Angležev, Američanov in ljudi z Vzhoda kot v našem okraju. V prvem polletju letošnjega leta je znašal delovni pritek od turizma v vsej državi milijardo 134 milijonov 539 tisoč dinarjev, 12 odstotkov več kot v lanskem prvem polletju. R. R.

## Novice TRZASKEGA

### DAMOKLEJEV MEČ NAD TRZASKIM POMORSTVOM

Kot predvidevajo, bo jesensko zasedanje parlamenta usodno za tržaško pomorstvo, ker bo ponovno pri-

šel na dnevni red tako imenovani zakon Jervolino, ki predvideva zmanjšanje tonaže in števila pomorskih prog poddržavnih pomorskih družb. Gre namreč za to, da bi država ukinila pomoč poddržavnim pomorskim družbam. Med temi je tudi družba Finmare, h kateri spadajo »Tržaški Lloyd«, »Italia«, »Adriatica« in »Trenia«. S tem ukrepom bi prišlo namreč lastništvo pomorskih družb skupine Finmare v celoti v roke zasebnih mogotcev, ki si nemale prizadevajo, da bi uresnili la svoj načrt. Seveda bi v tem primeru zasebniki ukinili vrsto nerentabilnih prog, ki jih je doslej vzdrževala država in tudi krila nastalo zgubo. Tržaška javnost seveda oboja tak ukrep, saj bi pomenilo zmanjšanje tonaže in števila pomorskih prog hud udarec za tržaško gospodarstvo.

### BIVŠI DELAVCI ZVU USTANOVLILI SVOJ SINDIKAT

Na pobudo tržaške sekcije Zveze državnih uslužbencev, ki so včlanjeni v CGIL, je bila pred nedavnim skupščina mezdnih delavcev izrednega staleža bivše ZVU. Člani novega sindikata si predvsem prizadevajo, da bi ji vključili v razne kategorije na podlagi doseganega dela in zaposlitve ter da bi upoštevali visoko specializacijo, ki so jo dosegli v službi bivše ZVU. Končno zahtevajo tudi ureditev vprašanja delovnega urnika, nadurnega dela in dnevnice.

## Sprehod PO SVETU

### Sprememba v Alžiriji

Narodni svet alžirske revolucije je po tritedenskem zasedanju v Tripoliju imenoval novo začasno alžirsko vladu pod predsedstvom Ben Jusufa Ben Khedde. Od novo menovanih 11 ministrov jih je pet v francoskem zaporu in samo eden je civilist. Vsi drugi ministri so aktivni borci alžirske osvobodilne vojske, kar kaže, da bo nova vlada še bolj mobilizirala alžirsko ljudstvo za borbo proti Francozom.

### Nejasen položaj v Braziliji

Dosedanji predsednik brazilske vlade Quadros je konec prejšnjega tedna nenadoma odstopil, češ »da ga je premagala reakcija«. Po ustavnih določilih brazilske republike bi moral njegovo mesto

prevzeti podpredsednik vlade Joac Goulart, ki je bil trenutno na obisku v državah Daljnega vzhoda in se je sedaj ustavljal na povratku v domovino v Evropi. Proti njegovemu povratku so voditelji brazilske vojske, ki jim napredni politični program Goularta ni po volji. Vse torej kaže, da so v Braziliji trenutno zopet prišli na oblast nazadnjaško usmerjeni generali in politiki.

### Hruščev Fanfaniju

Sovjetski predsednik vlade Hruščev je poslal predsedniku italijanske vlade Fanfaniju osebno poslanico »o pereh problemih mednarodnega položaja«. V tej poslanici poudarja Hruščev pripravljenost na pogajanja o berlinskem in nemškem vprašanju, o čemer je na Fanfanjevo pobudo bilo govora ob njegovem nedavnem obisku v Moskvi.

### Razoroževanje v Kongu

Enote OZN so začele razoroževati tuje oficirje, ki služijo v katanški vojski, in so aretirale več deset Evropejcev. Čombe se je moral sprijazniti s tem ukrepom, saj je to izvajanje sklepa Varnostnega sveta, vendar še vedno noče razgovorov z osrednjo kongoško vlado.

## V noboj vestih

**PARIZ:** V diplomatskih krogih v Parizu menijo, da bi se oktobra utegnili sestati zunajni ministri zahodnih držav in Sovjetske zveze. Tema razgovorov bi bilo berlinsko vprašanje.

**LYON:** Pričakujejo, da bo predor skozi najvišjo goro v Evropi Mont Blancom dograjen že spomladi. Ta predor bo dolg 12.650 metrov. Sedaj so francoski in italijanski graditelji oddaljeni drug od drugih komaj še 2.800 metrov. Izročeni prometu leta 1963.

**BONN:** V Zahodni Nemčiji nameravajo zgraditi ladjo na atomski pogon in bo namenjena trgovinski mornarici.

**LONDON:** Britanska vlada je te dni objavila seznam blaga, ki ga ne smejo izvažati v vzhodnoevropske države, v Sovjetsko zvezo in LR Kitajsko. Na tem seznamu so med drugim: jedrski reaktorji, dirigrani in nedirigrirani izstrelki, fotografske naprave za vesoljska letala, za vojna letala in vojne ladje in druge jedrske iznajdbe.

### KOPRSKI TRAKTORISTI NA REPUBLIŠKEM FESTIVALU KMETIJSKEGA STROJNIŠTVA

## Mladi odlično - slabše starejši

V dneh od 25. do 27. avgusta je organiziral glavni odbor Ljudske tehnike za Slovenijo VI. republiški festival kmetijskega strojništva. Tokrat je bilo prizorišče zanimivega tekmovalja v Polšah pri Radovljici. Tu so se zbrali najboljši traktoristi, mladinci in pionirji iz vseh okrajev Slovenije, torej tisti, ki so zasedli prva tri mesta na izbirnih okrajnih tekmovaljih. Koprski okraj je zastopala ekipa starejših traktoristov in najmlajši tekmovalci-pionirji. V hudi konkurenci so naš okraj odlično zastopali zlasti pionirji Jurij Može iz Hrašča pri Postojni, ki je zasedel drugo mesto, medtem ko je Janko Otničar, prav tako iz Hrašča, dosegel zavidljivo četrto mesto. Odlična mlada voznika sta prejela lepe praktične nagrade, razen tega pa bosta zastopala Slovenijo na zveznem tekmovalju traktoristov, ki bo konec septembra v Banji Luki.

Znatno slabše pa se je odrezala naša ekipa starejših traktoristov, ki je zasedla šele predzadnje mesto. Ekipa starejših ni prvič zatajila. Velja opozoriti na lansko tekmovalje, ko so naši traktoristi prav tako odnesli očiitek, da niso bili dobro pripravljeni.

Ker takšna tekmovalja niso sama sebi namen, bi bil že čas, da bi kmetijske zadruge in posestva v tesnej-

šem sodelovanju z Ljudsko tehniko posvetila več skrbi temeljitejši pripravi na tekmovalje, saj bi s tem koristila samo sebi. Ne gre tudi podcenjevati sredstev, ki jih je za organizacijo predtekmovalnj, tekmovalnih tečajev in izbirnih tekmovalj vložila Ljudske tehnika našega okraja.

## Hitreje nadoknaditi zamujeno

V obrtnih gospodarskih organizacijah gre uvajanje ekonomskih enot prepočasi

Da bi tudi v obrtniški dejavnosti hitreje steklo delo pri izdelavi pravilnikov o delitvi čistega dohodka in uvajanju ekonomskih enot, je predsedstvo Obrtno-komunalne zbornice za okraj Koper priredilo v prvi polovici avgusta posvetovanja predstavnikov obrtnih podjetij. Ta posvetovanja so bila organizirana ločeno po naslednjih strokovnih skupinah: kovinska, gradbena, lesna, tekstilna in živilska, še posebej pa je bilo posvetovanje predstavnikov komunalnih podjetij in uprav. Iz poročil zastopnikov 47 podjetij — vseh obrtnih podjetij pa je 61 — je bilo razvidno, da samo v 13 obrtnih organizacijah delijo čisti dohodek po novih gospodarskih načelih in da že bolj ali manj beležijo aktivno dejavnost ekonomskih enot. To trinajstotico sestavljajo: Embalažni servis Koper, Pleskarsko-dekorativna zadruga Koper, Mala oprema Izola, Mizarstvo Divača, Obnova Izola, Kruh Koper, Pekarna Piran, Brivsko-frizerski salon Sežana, Komunalni servis Koper, Komunalna dejavnost Izola, Komunalna dejavnost Piran, Elektro Koper in Elektro Sežana. In medtem ko sta elektro podjetji v Kopru in Sežani ter Obnova Izola, Mala oprema Izola in Brivsko-frizerski salon v Sežani že znatno napredovali v praktičnem izvajanju smernic prvih pravilnikov, pa je delitev dohodka v drugih preloženih podjetjih za sedaj šele poskusnega značaja. Vendar je predvsem važno, da so že v tej prvi fazi dokaj uspešno opravili prenos pristojnosti gospodarjenja in upravljanja na EE,

sedaj pa je naloga zborov proizvajalcev v posameznih ekonomskih enotah, da v lastnem interesu izpopolnjujejo pravila in pravilnike.

V 25 obrtnih podjetjih še vedno proučujejo vprašanja delovnih razmerij, razporeditve delovnih mest, organizacijo dela itd., da bi že ta mesec lahko dohodeli zamujeno. Žal pa je še vrsta obrtnih podjetij, katerih delovni kolektivi sploh ne razpravljajo o konkretnih nalogah v zvezi z uvajanjem novih gospodarskih instrumentov.

Vzrok je predvsem v pomanjkanju strokovnega kadra in v pomanjkljivih knjigovodskih podatkih o proizvodnem poslovanju nasploh. Mnoga obrtna podjetja zaradi tega čakajo na potrditve polletne bilance, ker bodo na njeni osnovi lahko šele začeli s pripravljanimi osnutki pravilnikov. In še nekaj ugotovitev:

Proizvodna in predvsem gradbena obrt ima zelo majhno osnovo za izračun izrednega dohodka, kajti osebnih prejemki, ki so določeni v višini 120 dinarjev v bruto znesku na uro, so vsekakor prenizki. Upoštevati je namreč treba, da je vrednost osnovnih sredstev v obrtnih podjetjih minimalna napram dobro razvitim gospodarskim organizacijam drugih panog. Zato imajo obrtna podjetja sorazmerno večje obveznosti, kar otežuje izdelavo novih pravilnikov v zvezi s spodbudnejšim načinom nagrajevanja in razširitvijo produkcije.

Poseben problem je v nekaterih pekarskih podjetjih, zlasti v tistih, ki so letošnje prvo polletje zaključila

poslovanje z manjšimi primanjkljaji, ker se je cena moka podražila znatno prej, kot so pristojni organi dovolili povečanje cene kruha.

Mnoga manjša obrtna podjetja, ki so prešla iz pavšalnega na redni obračun, to se je zgodilo sredi polletja, morajo čakati na izid polletne bilance, da bodo dobila osnovo za uvedbo novega načina delitve dohodka šele, ko bo zagotovljena vrednost njihovega poslovanja.

Vendar vse te ugotovitve ne morejo v polni meri opravičiti vseh obrtnih podjetij, da ne bi napravila več, kot so doslej. Zato so udeleženci teh posvetovanj sklenili, da bodo zamujeno nadoknadili do 1. oktobra ob strokovni pomoči svetovalcev, ki jih bo zbrala Obrtno-komunalna zbornica. Seveda pa bo potrebno v še večji meri kot doslej zainteresirati delovne kolektive za nove gospodarske instrumente, katerih uveljavljanje nudi njim samim največ koristi.

### POZOR, JELŠANE!

Za vas Jelšane pri Ilirski Bistrici iščemo raznašalca Slovenskega Jadrana. Za vse pogoje se obrnite na tovariša Karla Udoviča v Jelšanah 34, ki je list doslej razpečaval.

Uprava Slovenskega Jadrana Koper

## SLOVENSKI JADRAN

Urejuje uredniški odbor. Glavni in odgovorni urednik Rastko Bračič. Izdaja vsak petek. Izdaja CZP Primorski tisk Koper. Uredništvo in uprava v Kopru, Cankarjeva 1, telefon 170. Posamezen izvod 20 din. — Letna naročnina 800 din, za tujino 1600 dinarjev ali 3,5 am. dolarja. — Bančni račun 600-70-1-181. Rokopisov in fotografij ne vračamo. — Tisk in klišej tiskarna CZP »Primorski tisk«

V LABIRINTU LOKALISTIČNIH TEŽENJ NA SLOVENSKI OBALI

# PREMALO POSLUHA ZA ENOTEN NASTOP

Vse tri obalne občine — tri samostojne politično-teritorialne enote z domala povsem enotnim razvojnimi, zemljepisnimi, ekonomskimi, etnološkimi in demografskim značajem pregrajujejo še danes občinske »meje«, ob katere še dalje bolj odločno zadevajo koristne pobude državljanov o potrebi po enotnem nastopu nekaterih dejavnosti. Vzemimo za primer samo skrajno neracionalno, da ne rečemo — razkošno mrežo različnih gospodarskih dejavnosti in tudi upravnih služb, ki se bohotijo v ozkih mejah posameznih občin in so kljub razcepjenosti kadrovske močno zastopane. Zato je razumljivo, da občinske proračune po nepotrebnem bremenijo stroški za vzdrževanje vrste sorodnih dejavnosti in služb, ki bi lahko ob primerni organizacijski spremembi — največ razlogov opravičuje združitve, postale obetno bolj racionalne in končno tudi bolj koristne.

Resda so se upravni organi obalnih občin začeli dogovarjati o načinu oziroma možnosti stajanja nekaterih služb, vendar je, kot je žal

večkrat pokazala dosedanja praksa, ta skromen začetek podrejen vrsti čimniteljev, ki jih preveča skupni imenovalec — lokalizem. Zato bojazen, da bo sicer že dokaj jasen koncept o bodoči organizaciji upravnih služb uresničen s primerno reorganizacijo, ostal le še lep čas predmet razprav za »zeleno mizo«.

Se bolj kot v gornjem primeru, so v uresničevanju tega nelagodnega procesa toge in okorne gospodarske organizacije, čeprav je že vrsto let očito, da bi sorodna podjetja ob obali, kot so pekarnice, gradbena podjetja — skratka vse gospodarske dejavnosti, katerih značaj in struktura proizvodnje oziroma uslug presega lokalni okvir, morala najti skupni jezik. Takšna koncentracija bi nedvomno pomenila boljše izkoriščanje osnovnih in obratnih sredstev — skratka boljše ekonomičnost poslovanja. Žal se zastopniki obalnih podjetij kljub očitim prednostim, ki so že bile neštokrat potrdjene na skupnih razgovorih, nikakor ne morejo otrestiti zares hudo lokalističnih predsodkov o tem, kje bo sedež novega združenega podjetja, kakšen naj bo status podjetja in vrsta drobnih, da ne rečemo osebnih predsodkov, ki nikakor niso v prilog koristnih predlogov o združevanju nekaterih gospodarskih dejavnosti. Takšna neenotnost stališč dveh, treh ali celo več uprav je kamen spotike tudi na posvetovanjih Socialistične zveze v vseh treh obalnih občinah ter je prav na teh pomembnih shodih vznikla vrsta novih pobud in predlogov.

Za ilustracijo še en primer, ki očito kaže na to, da postaja naše obalno področje kompleksno in neoljivo povezan teren. Prav ta okolnost terja tudi enotno urbanistično uređitev celotnega področja, enotno zazidalno politiko itd. Stanovanjska graditev bi se lahko razmahnila samo v tem primeru, če bi za vse obalno področje posloval en zavod, ki bi kot servis prodajal svoje usluge občinskim skladom za stanovanjsko graditev. Enoten zavod za urbanizem pa bi lahko združil tudi dovolj strokovnjakov, ki bi načrte za stanovanjsko graditev enotno obdelali. S tem bi lahko odpravili tudi vrsto pomankljivosti, ki jih sedaj naša gradbena operativna ne more obiti, ker

manjkajo načrti za uređitev dovoznih cest, vodovodnega, električnega ali kanalizacijskega priključka in podobno.

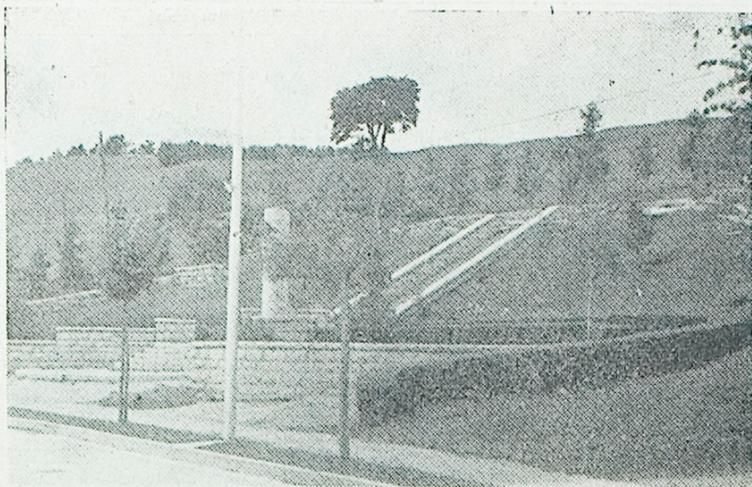


## ZE 99 PRIJAVLJENCEV

Za letošnji mednarodni sejem gradbeništva, ki bo konec septembra na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani, se je že prijavilo 79 jugoslovanskih in 20 tujih razstavljalcev. Domača podjetja bodo predvsem razstavljalca razne stroje in gradbeniške naprave, za katere se zanimajo tudi države vzhodne Evrope.

## OBILEN PRIDELEK KORUZE

V severnih ravninskih predelih Jugoslavije je zadnje deževje zelo pripomoglo k bujni rasti koruze.



Spomenik padlim v NOB v Ilirski Bistrici preurejajo in dopolnjujejo njegovo okolico s skupnim grobiščem za vse številne (284) borce NOV in JLA, ki so padli v zadnjih bojih za osvoboditev aprila 1945 na področju Ilirskobistriške občine

## PROBLEM STANOVANJSKE IZGRADNJE V KOPRU UGODNO REŠUJEJO

# S predplačili zagotoviti sredstva

Tudi v Kopru je ena izmed najbolj zanimivih tem vsakodnevnih razgovorov stanovanjsko vprašanje, kajti tudi v tem mestu je — kot povsod drugod — velik prepad med naglo naraščajočim številom prebivalstva in počasnim večanjem števila novih stanovanjskih enot. Zato ima občinski stanovanjski sklad obilo dela, če hoče najbolj uspešno uresničiti letni in perspektivni plan stanovanjske gradnje, predvsem na področju mesta.

Trenutno ima v izdelavi za več kot 1000 stanovanjskih enot zazidalnih načrtov ter v zvezi s tem

snema in sondira teren na Vojkovem nabrežju, v Bošedragi in delno na Bonifiki, v Smedeli in Zusterni. Razen tega finansira tudi študijo za postavitev temeljev stolpnic na Bonifiki.

Zazidalni načrt Vojkovega nabrežja predvideva gradnjo sedem stolpnic in 12 stolpičev, ki bodo imeli skupno 520 stanovanjskih enot, pa tudi gradnjo preskrbovalnega centra. Sedaj je v gradnja šest stolpičev in ena stolpnica, prihodnje leto pa bodo začeli graditi tri stolpnice in preskrbovalni center. In zato bo potrebno porušiti 23 starih hiš in preseliti 24 družin, kar ne bo majhno delo.

Medtem ko bodo v ožjem delu

mesta nadaljevali gradnjo po blokovnem sistemu, bodo v Smedeli in Zusterni dali prednost individualni in vrstni gradnji. Zazidalni načrt novega predela Smedele predvideva postavitev nadaljnjih 114 stanovanjskih enot, od teh 68 individualnih in 46 vrstnih.

Pozdraviti je treba prizadevanja podjetja Projekt Koper za izdelavo tipskih projektov stanovanjskih zgradb, kar bi znatno znižalo gradbene stroške, marsikje morda od sedanjih 85.000 dinarjev na neto kvadratnega metra površine celo na 50.000 din. Velik uspeh je dosegel občinski stanovanjski sklad v prvem polletju z realizacijo dohodkov od dela stanarine, hišnine in najemnine od poslovnih prostorov, saj je zbral okrog 21 milijonov din.

Novo postavko dohodkov stanovanjskega sklada pa predstavljajo dohodki iz varčevanja oziroma predplačila za pridobitev prednosti pri natečajih za posojila. Že v prvem polletju je sklad sklenil pet pogodb in realiziral več kot 16 milijonov dinarjev. To akcijo so narekemale težnje po ugotovitvi realne možnosti investitorjev, da bi lažje planirali obseg stanovanjske gradnje (s tem se da izogniti nevarnosti neizpolnjevanja obveznosti nekaterih investitorjev) in pobuda po angžiranju neizkoriščenih namenskih razpoložljivih sredstev gospodarskih organizacij ter ustanov. Podjetja, ki so doslej že sklenila zadevne pogodbe s skladom in tudi že vplačala soudeležbo, so si na ta način že zagotovila sredstva za lastne potrebe do stanovanjih v prihodnjem letu.

Taka oblika varčevanja oziroma predplačila — planirani obseg za leto je bil že izpolnjen julija — se je pokazala kot zelo uspešna in upravni odbor sklada jo bo izpopolnjeval ter skrbel, da bo ta akcija postala stalna oblika zbiranja sredstev za stanovanjsko gradnjo.

## Gost iz Indije v Kopru

Minulo nedeljo se je mudil v Kopru P. C. Mathew, direktor centralne statistične organizacije Indije. Ugledni gost je obiskal okrajni zavod za statistiko in se seznanil z njegovim delom in organizacijo kakor tudi z razvojem našega okraja in s tem v zvezi nakazal skupne probleme statističnega zajetja vseh družbenih in ekonomskih pojavov Indiji in pri nas.

## Hud problem za štipendiste

Domala vsi internati pri različnih šolah so napovedali s 1. septembrom povečanje oskrbnine za svoje oskrbovance. V teh internatih je v oskrbi tudi lepo število štipendirancev ustanov, zavodov ter gospodarskih in drugih organizacij koprškega okraja. Nujno se postavlja vprašanje povečanja štipendij prizadetim

gojencem, ker sicer mnogi ne bodo mogli nadaljevati študija. Vsekakor bi morale kadrovske službe posameznih enot, ki štipendirajo svoje bodoče kadre, omejenе spremembe upoštevati, proučiti novo nastalo stanje in sprejeti ustrezne sklepe oziroma priporočila pristojnim organom za povečanje štipendij.

## GOSPODARSKI KOMENTAR UKREPI ŽE VPLIVAJO

V zadnjih mesecih opazujemo nagel dvig vnovčene realizacije v gospodarstvu v okraju Koper. Podatki kažejo, da se je ta realizacija dvignila od pet milijard 939 milijonov v maju letos na nad 10,5 milijarde v juniju. Letni dopusti so sicer vplivali nekoliko na to realizacijo v poletnih mesecih, kar pa bistveno ne vpliva na ugotovitve, da novi gospodarski ukrepi silijo gospodarske organizacije k poostreni izterjavi dolžnikov, zlasti pa k prodaji blaga proti plačilu in ne več na kredit, zlasti ne na daljši kredit. S tem se veča pomen vnovčene realizacije, ki naj bi v ekonomskem pogledu, ko gre za obračunavanje raznih obveznosti in za delitev dohodka, nadomestila sedanji element »fakturirano blago«.

V tej zvezi moramo ugotoviti, da se v proizvodnji kopičijo zaloge, ker povpraševanje ni tolikšno, da bi lahko te zaloge izčrpalo. Na večanje zaloge nedokončanih proizvodov vpliva tudi pomanjkanje reprodukcijskega materiala. Pri tem je treba zlasti omeniti, da je nastal zastoj v uvozu tega materiala, na kar so vplivali tudi novi devizni predpisi. V pripravi je analiza v tem pogledu, zlasti kako so novi devizni predpisi vplivali na sedanji in kako bodo vplivali na nadaljnji razvoj proizvodnje in gospodarstva sploh. Kot vse kaže, bodo potrebne nekatere korekture teh predpisov.

Največji vpliv so imeli novi gospodarski predpisi na investicijsko potrošnjo v osnovna sredstva. Po družbenem načrtu okraja Koper naj bi bilo letos investiranih v osnovna in v obratna sredstva nekaj pod 13,5 milijarde ali za 23 odstotkov več, kot je bilo dejansko investiranega v ta namen lansko leto. Če pogledamo rezultate sedanjega investiranja v osnovna in obratna sredstva, pa moramo ugotoviti, da je bilo do konca julija investiranih v osnovna sredstva 3.571 milijonov din, v obratna pa 3.881 milijonov, dočim je bilo lani v istem času investiranih v osnovna sredstva okrog 5 milijard, v obratna pa le okrog ene milijarde. Nasproti juniju lani pa kaže, da so se vlaganja v osnovna sredstva letos v istem času znižala za 40 odstotkov. Kot kaže, povzroča tak padec letos nasproti lani dejstvo, da ni pritožka sredstev iz splošnega investicijskega sklada. Gospodarske organizacije vlaganj v ta namen niso znižale.

Letni načrt vlaganj v osnovna sredstva je izpolnjen do konca julija okoli 30%, zato na se je za nad 5-krat v primerjavi z lani dvignila potrošnja v obratna sredstva. V ta namen so zlasti lokalni in republiški skladi angažirali večji del svojih sredstev kot posledica omejitev v kreditiranju s strani bank. Razvoj in kasnejše analize bodo pokazale, če smo v tem pogledu dosegli pravilno sorazmerje in uravnoveženje. Vsekakor pa tako visok porast investicijske potrošnje v obratne namene ni v skladu z načrtom, ki ni predvidel tako visokega porasta niti v vsem letošnjem letu.

## Heil Hitler v koprskem kopališču

Nedelja popoldne. Sonce pripeka na množico v koprskem kopališču. Pri bifeju gneča kopalcev. Med njimi trije nemški mornarji: Bending, Krogman in Aust. Pijani ko čep. Kaj ne: popili so 38 steklenic piva, dve vermuta in eno konjaka.

Začelo se je izzivanje, ko je strežnik zahteval plačilo. Začeli so razbijati posodo. Bending se je tolkel po prsih: »Vi, jugoslovanski svinjci! Jaz sem član Hitlerjugenda! Heil Hitler!« To je še kar ponavljal, čeprav so ga mirili tudi mnogi drugi prisotni Nemci.

Kopalce so začeli srbeti prsti. Eksplozija! Jeze seveda. Na nautega paglavca in njegova pajdaša. Pestil so kar same padle po njih in miličniki so jih komaj izrgali razjarjeni množici.

Izkazalo se je, da so bili razgrajaški izzivalci skoraj brez pare.

...

Zdaj trije tički čakajo na obračun. Eno pa je gotovo: ne taki in ne njim podobni ne bodo mogli svoje puhle nadutosti nikoli strastiti pri nas brez odgovora in plačila, kajor ga zaslužijo, čeprav vsem dobrim ljudem radi nudimo svoje gostoljubje.

Gožad Morjak

## O POSLOVNIH IN PRAVILNIH EKONOMSKIH ENOT

# Zagotoviti je treba skladen razvoj

Ekonomske enote so pri nas postale pravi politično-ekonomski proizvod neposrednih proizvajalcev prav zato, ser smo že pred uvedbo novega gospodarskega sistema v večini kolektivov pripravili tla za neposredno upravljanje, da so lahko ekonomske enote takoj, ko je začel novi gospodarski sistem delovati, polno zaživele.

Kolektivi v pretežnem delu naših podjetij so na najboljši poti, da bodo delavsko samoupravljanje razvili v smislu vodil programa perspektivnega razvoja. To bomo dosegli, ker smo se že v začetku odločili za neposredno upravljanje v ekonomskih enotah, brez volitev predstavniških organov. Ves kolektiv ekonomskih enote je kot celota in posameznik hkrati postal upravljavec.

Navzlic temu je pri nas še nekaj zagovornikov postopnega poglobljanja delavskega samoupravljanja. V približno desetih podjetjih so osnovali ekonomske enote z lastnimi sveti in upravnimi odbori, kar pomeni, da so pravzaprav decentralizirali samo delavski svet in podjetje formalno razdelili na več manjših, organsko nepovezanih enot. To je dokaz, da je ponekod še čutili težnje po zavlačevanju in obotavljanju, oboje kot posledico nezaupanja v sposobnosti proizvajalcev. Drugod spet so ustanovili ekonomske enote, katerim so pridružili več dejavnosti in delovišč, ki so v sestavi ekonomske enote tretirana kot obračunske enote. To pomeni, da so v obračunsko-tehničnem pogledu vtrile z razvojem, pri samoupravljanju pa še pomišljajo. Gotovo ni nobenih ovir, da ne bi obračunske enote spremenili v ekonomske in v njej uveljavili enake družbene odnose kot v ekonomski. K takim polovičnim rešitvam so se zatekli v kmetijstvu in gradbeništvu, vendar v kmetijstvu že razpravljajo o tem, da bi kazalo obračunske enote takoj osamosvojitli.

Zdaj pa še nekaj besed o računskih osnovah ter o pravilnikih in poslovnih, ki naj zagotove pravilno delovanje ekonomskih enot ter materialno osnovo za poglobitev delavskega samoupravljanja. Sprejeli so jih že v Mehanotehnikih, Intereuropi, Gradbeniku, Delamarisu, Ladjedelnici, v kmetijskih združenjih Postojna in Pivka ter drugod. Najaktivnejši izmed vseh kolektivov je gotovo kolektiv Intereurope, ki je že sprejel pravilnik o formiranju ekonomskih enot, pravilnik za delitev osebnega dohodka (ki so ga že večkrat dopolnili), pravilnik o uporabljanju investicijskih sredstev, o uporabi službenih in zasebnih vozil, razpravljajo pa o pravilniku za delitev čistega dohodka in pravilniku o uporabi družbenih sredstev za vozila in prevoze. Tudi mnogi drugi kolektivi so te dni pričeli razpravljati o osnutkih podobnih pravilnikov in poslovnih. Nov način obračunavanja že nekaj časa uspešno uveljavljajo v Mehanotehnikih in Intereuropi. Lepe uspehe so dosegli tudi v Vodni skupnosti Koper, kjer so kljub temu, da to ni gospodarska organizacija, uvedli delavsko samoupravljanje kot dopolnitev družbenemu upravljanju ter podjetje razdelili v ekonomske enote in že razpravljajo o osnutku pravilnika za delitev osebnih dohodkov.

Ko že govorimo o pravilnikih in poslovnih, velja poudariti še to: osnovni dokument, ki naj ureja notranje odnose, medsebojni položaj in delovanje ekonomskih enot v podjetju, je poslovnik ekonomskih enot, v ostalih pravilnikih na so samo njegovo dopolnilo. Dokler nima kolektiv izdelanega tega poslovnika, ne bo mogel dosledno uveljavljati kvalitativnih prvin neposrednega upravljanja. Poslovniki ekonomskih enot, kolektivi ga naj izdelajo najprej, naj določijo vse pristojnosti, dolžnosti in pravice ekonomskih enot. Poudarjamo, da je lahko nevarna tudi druga skrajnost. Kolektiv, ki ima ta poslovnik izdelan, nima pa še urejenih ostalih pravilnikov, ki so njegovo

dopolnilo, bo deli dohodek, osebne dohodke in vsa ostala sredstva še po starem. Neposredno upravljanje je v takšnem kolektivu sicer uveljavljeno, izboljšave, predlagane od neposrednih proizvajalcev bodo sproti uresničene, proizvajalci pa ne bodo čutili stimulativnih posledic svojega delovanja, kar jih bo kaj kmalu demobiliziralo.

Lotimo se še ene slabosti: večina kolektivov sprejema pravilnike za delitev osebnih dohodkov prej kot pravilnike o delitvi čistega dohodka. Upoštevati moramo, da je delitev čistega dohodka primarnejša, zato je uređitev tega vprašanja ena izmed najpomembnejših nalog, ker zagotavlja uresničenje kvalitativnih izprememb družbenih odnosov v novem sistemu. Prekomerno povečevanje startnih osnov pri osebnih dohodkih in tarifnih postavkah, oboje je opaziti v nekaterih kolektivih — je neutemeljeno in otročje, saj so osebni dohodki zaradi delovanja zakonov ekonomike v novem gospodarskem sistemu popolnoma odvisni od produktivnosti dela. Razvoj bo zato vse takšne megalomanske težnje izpodnesel in prav v okviru ekonomskih enot najhitreje uveljavil pravične principe nagrajevanja po delu.

M. H.

KRAŠEVCI SO SLOVESNO PROSLAVILI SVOJ OBČINSKI PRAZNIK

# Prisrčno slavlje v sežanski komuni

S slavnostno in z redno sejo je v ponedeljek proslavil Občinski ljudski odbor v Sežani občinski praznik 28. avgust. Na redni seji sta najprej oba zbor razpravljala o realizaciji letošnjega občinskega družbenega plana in proračuna ter o nekaterih tekočih zadevah. Kljub lepim uspehom, ki so jih dosegli na gospodarskem področju občine, saj so realizirali plan za več kot 50 odstotkov in narodni dohodek za 52,8 odstotka, so kritično obravnavali pomanjkljivosti pri izvajanju planskih nalog ter sprejeli nekaj smernic za njihovo odstranjevanje.

Slavnostni seji so prisostvovali tudi številni gosti, med njimi

edini preživeli udeleženec prve skupine partizanov, ki je prišla avgusta na Sežansko, Ervin Dolgan-Janez, dalje predsednik OLO Koper Albin Dujc, narodni heroj Albert Gruden-Blisk in drugi. V slavnostnem govoru je predsednik ObLO Sežana Lado Mahnič najprej obudil spomin na

avgust 1941, nato pa je govoril o gospodarskih, političnih in kulturnih uspehih sežanske komune, ki se s skupnimi naporji vse bolj večajo. Ob zaključku se je dobil Ervin Dolgan-Janez album s fotografijami njegove partizanske skupine.

(Sič)

## Pisma uredništvu

V soboto, 26. avgusta 1961, sem se vozil s Slavnikovim avtobusom, ki pelje iz Ljubljane v Piran ob 17.30. V senožečah sta v avtobus vstopili dve starejši tovarišici iz Škofje Loke, ki sta bili namenjeni k sorodnikom v Koper. Potovali sta s sindikalno karto, po kateri imata, kakor vsi naši državljani v delovnem razmerju in njihovi svojci seveda pravico do 75% popusta pri vožnji.

Bili pa sta neprijetno presenečeni, ko jima je sprevoznik pojasnil, da s popustom ne bo nič, ker mu je zmanjkal blok. Ob tem se je razvil med njimi dokaj živahen pogovor, ki se je odvijal približno takole:

Sprevoznik: »Žal mi je, toda vama ne morem pomagati, pravkar sem namreč porabil ves blok, drugega pa nimam.«

Ene izmed potnic: »Tovariš sprevoznik, pa saj imava vendar pravico na popust!«

»Seveda imate pravico, kdo pa pravi, da je nimate! Pa saj bosta karto lahko kdaj drugič izkoristili, mar ne? Pa kaj bi, saj gre vendar samo za 110 dinarjev!« pristavlja sprevoznik.

»Ne, ni tako, kot vi pravite, karte ne bova več izkoristili, ker se na tej relaciji ne bova letos več vozili in sploh ne bova letos več potovali.« de druga potnica.

»Pa saj vidita, da ni pomoči!« In je res ni bilo, ker sta morali ženski odšteti celotni znesek. In še nadalje sta med seboj stresali svojo upravičeno nejevoljo: »Zanj 110 dinarjev nič ne pomeni, za nas pa...«

Imeli sta prav. Zgodi se pač, da sprevozniku lahko zmanjka blok, čeprav bi lahko vedno imel zadostno zalogo teh blokov. Ni pa prav, da sta morali plačati celo vozovnico. Mar ne bi bilo boljše, če bi jima predlagal, da plačata pri blagajni v Kopru? Kaj pa, če bi namesto v Senožečah...

MELBROSIN \* preparat cvetnega prahu in matičnega mlečka (GEELE ROYALE), garantirano znanstveno stabiliziran, proizvod MELBRO-COOP (Zavod za čebelarstvo — Kalnik) dobite v vseh lekarnah. Lekarne, ki preparata še nimajo, naj ga nabavijo pri »Kemofarmaciji«.

PRED SPREJETJEM NOVIH PRAVILNIKOV V ZAVODU »POSTOJSKE JAME«

## Odslej bodo upravljali tudi jamarji

V zadnjih dneh so v zavodu s samostojnim finansiranjem »Postojnske jame« stopili odločen korak naprej v uveljavljanju načel novega gospodarskega sistema. Izdelali so osnutke novih pravilnikov o interni delitvi čistega dohodka in osebnih dohodkov ter osnutek pravil o pravicah in dolžnostih zborov kolektivov bodočih ekonomskih enot.

V zavodu so se zedinili, da osnujejo dve ekonomski enoti. Prvo naj bi sestavljale dosedanje obračunske enote Predjamski grad ter Postojnska, Pivka in Planinska jama, v sestavi druge ekonomske enote pa naj bi prišle menjalnice tujih valut, uprava jam, parking itd. Osnutke vseh treh pravilnikov bodo v prihodnjih dneh razmnožili in razdelili vsem članom delovnega kolektiva, nakar bo le-ta po širših razpravah na skupnem sestanku odločil o njihovem sprejetju.

Ocenjujoč vse priprave okrog

snovanja ekonomskih enot in sprejemanja novih pravilnikov o delitvi dohodka po delu je nedvomno najvažnejše podariti dejstvo, da so bile »Postojnske jame« doslej zavod s sicer razvitimi družbenim upravljanjem po upravnem odboru, da pa delovni kolektiv kljub temu ni imel bistvenega vpliva na gospodarjenje in delitev čistega dohodka, kakor ga bo dobil po formiranju obeh ekonomskih enot in sprejetju omenjenih pravilnikov.

Če še dodamo, da dobiva delovni kolektiv »Postojnskih jam« v prihodnjih dneh v roke takšen pravilnik o delitvi osebnih dohodkov po delu, ki bo dejansko stimulatивно vplival na skupna in individualna prizadevanja vsakega zaposlenega, potem ni bojazni, da bo zavod v procesu prehoda od v bistvu administrativnega k neposrednemu upravljanju vkljenil v prizadevanja za nadaljnji razvoj turizma vse od

prvega do zadnjega zaposlenega, bodisi v Planinski ali Postojnski jami, na parkingu, v Predjamski ali kjerkoli drugje. Doslej so bili namreč vsi zaposleni v zavodu »Postojnske jame« nagrajevani izključno po načelih zakona o javnih uslužbencih.

A. Miklavčič

## Vrnili so se s »Trakom revolucije«

V ponedeljek so Postojnčani prisrčno sprejeli koprsko srednješolsko mladinsko delovno brigado Janka Premrla-Vojka, posebno še zato, ker se je po enomesečni gradnji Ceste bratstva in enotnosti vrnila domov z visokim odlikovanjem: »Trakom revolucije«.

Mlade brigadirje sta pozdravila razen številnih občanov in Ob-

čaj vstopili že na Vrhniki ali v Logatcu in bi že takrat sprevozniku zmanjkal blok? Po takšni logiki bi seveda že takrat morali plačati celotno vsoto!

Morda bo teh nekaj vrstic pripomoglo, da bodo imeli sprevozniki vedno v zalogi dovolj blokov ali drugačno rešitev!

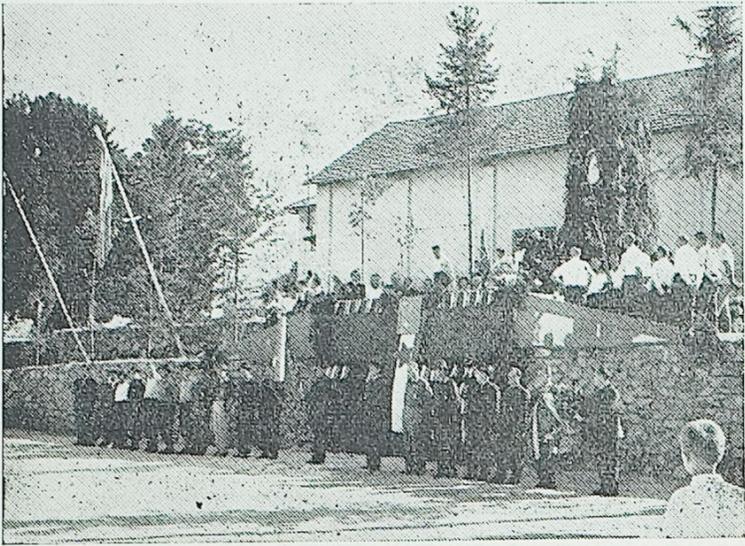
Angel Bertok, Koper

Tovariš urednik!

Planinsko društvo Železničar iz Ljubljane odgovarja na mojo reportažo, objavljeno v »Slovenskem Jadrani« 4. avgusta 1961 pod naslovom »Slavniki-Portorož« in trdi, da cene gostinskih uslug, navedene v omenjeni reportaži, ne odgovarjajo resnici, kvčjemu »če gre pri tem za zlorabo s strani osebja planinske kočice, česar pa po tako »anonimni« ovadbi ni moč preveriti«. V zvezi s to zadevo izjavljam, da sem dobil objavljene podatke in pobudo za objavo reportaže od prizadetih izletnikov samih, ki so naštevale usluge v Tumovi koči na Slavniki resnično plačali po v reportaži navedenih cenah in to tudi danes po objavljenem »popravku« Planinskega društva Železničar potrjujejo. Razglednice po 50 din pa sem plačal na Slavniki konec maja jaz sam in skupina mojih ožjih sorodnikov. Ne vem, kakšen interes naj bi imeli izletniki, med njimi v tem primeru tudi domačini, da bi mi dajali napačne podatke glede cen in drugih pomanjkljivosti v Tumovi koči, če bi se jim te cene ne zdele zares pretirane. Planinsko društvo Železničar iz Ljubljane pa daje samo sebi nič kaj laskavo spričevalo, ako dopušča možnost, da osebje Tumove kočice zaračunava gostinske usluge po svojem ceniku, uprava pa po svojem. Izgovarjanje na »posebno visoke režijske stroške na Slavniki« ne zveni preveč prepričljivo, ker je po prometni cesti oskrbovanje kočice z živili in pijačami prav toliko mogoče, kakor recimo oskrbovanje gostilne na Tatrah ali v Pregarjah. Toliko prej, ker je za dovoz manjših količin kuhinjskih in gostinskih potrebščin v Tumovo kočico zlasti v sezoni dana možnost prilagoditve prevoza. Najmanjše tovornega avtomobila za prevoz 200 steklenic piva iz Kopra in še nekaj drobnarij pa seveda podražuje režijske. Zato bi bilo priporočati upravi kočice le nekoliko več iznajdljivosti. V vsem našem časopisju, v »Slovenskem Jadrani« pa še posebej, je bilo veliko upravičene kritike na račun odiranja turistov. Prav ugotavljanje in kritika tega odiranja je pozitivna usluga turizmu, v katerem se mora zrcaliti naš ugled. Samo ta namen pa je imela moja omenjena reportaža in tudi tole moje pismo.

Jaša Žvan

S. V.



Z nedeljskega slavlja primorskih lovcev v Prestranku pri Postojni

# Dvojni lovski jubilej v Prestranku

Lovska družina v Prestranku se je minulo nedeljo oddolžila z velikim lovskim slavljem dvema obletnicama: 40-letnici obstoja organizacije in 20-letnici revolucije. V resnično prazničnem vzdušju je okrašeni Prestranek sprejel tudi več uglednih gostov, med

njimi predsednika Lovske zveze Slovenije dr. Jožeta Benigarja. Razvoj in delovanje lovstva na tem področju pa je opisal upravitelj osemletke v Prestranku, nakar je stara lovška družina, v kateri so bili tudi ustanovitelj Anton Fatur, ki živi že vrsto let v Ameriki, ter njegova sodelavca od leta 1921, torej od ustanovitve društva sem, Peter Žele in Jože Cvölj, izrekla za izredne zasluge na področju lovstva in za aktivno delo v času NOB priznanje lovcu Francu Slugi iz Prestranka ter ga imenovala za častnega predsednika lovske družine in mu poklonila umetniško sliko. Lovci pa so se na tej svečanosti spomnili tudi narodnega heroja Bliska iz Sežane in mu poklonili lepo lovsko puško. S nevskim koncertom pevskega zbora Slavniki-Koče, ki ga je vodil Janez Gržina, in z razvitjem pravora je bil zaključen slavnostni del.

Slavje se je nadaljevalo na veseličnem prostoru, kjer so poskrbeli za prijetno razpoloženje Beneški fantje.

### Aktivnost volivcev

Prebivalci na Ilirskobistriškem imajo prav te dni sestanke vaških odborov SZDL, kjer so temeljito načeli vprašanje izvolitve novih šolskih odborov. Na zborih volivcev, ki jih bodo sklicali konec tedna, torej danes in jutri, pa bodo razen tega vprašanja razpravljali tudi o pomenu beograjske konference in o drugih zunanepolitičnih vprašanjih.

### Dokončali so črpalko

Novi del bencinske črpalke v Sežani, ki postrže z bencinom, zrakom, nafto in vodo, je prišel rabiti svojemu namenu pretekli teden. S tem je nova bencinska črpalka dograjena, voznikom motornih vozil pa olajšana nabava mazil in goriv, saj jim oboje nudijo črpalke na obeh straneh cestišča.

## Sežanska MDB na cesti Vrabče - Štjak

35 brigadirjev iz sežanske komune, pretežno so to vajenci, med njimi je pa tudi nekaj študentov, nadaljuje gradnjo lokalne ceste Vrabče-Štjak. Cesta bo povezovala predel okoli Štjaka, ki je bil od ostalega sveta doslej odrezan, v narodnoosvobodilni borbi pa je veliko prispeval. Za gradnjo ceste so porabili sredstva, ki so bila sicer namenjena občinski proslavi 20-letnice ljudske revolucije. Vsi kolektivi so za gradnjo ceste prispevali enodnevni zaslužek. Cesta, ki jo bodo zgradile mladinske delovne brigade, bo veljala 3 do 4 milijone dinarjev, razen tega pa je prispevala okrajna uprava za ceste 1 milijon dinarjev v storitvah, nekaj pa tudi druga podjetja. Do 1. avgusta sta

delali na cesti dve mladinski delovni brigadi iz Ljubljane, od 10. avgusta naprej pa MDB iz Sežane. Mladinske delovne brigade bodo izdelale samo traso. Ko bo končala z delom sežanska brigada, bo prišla za nekaj časa v Štjak še koprška brigada, preden bo odšla na avtomobilsko cesto. Cesto bodo še letos dokončali prebivalci okoliških vasi s prostovoljnimi delom. Cesta Vrabče-Štjak bo dolga 5 in pol kilometra. Druga sežanska brigada, ki nosi ime Janka Premrla-Vojka, žanje lepe uspehe saj brigadirji presegaajo normo skoraj vsak dan za 50 in več odstotkov. Čeprav jih je malo, so zelo pridni in bodo v dvajsetih dneh popolnoma izdelali približno 900 m ceste.

### KAJ PRAVIJO DRUGOD

## DOLENJSKI LIST

»PRESENETILI STE NAS!«

Od 10. julija do 19. avgusta smo pri Dolenjskih Toplicah preživljali prijetne počitnice. V dveh izmenah se nas je v taboru, ki smo ga postavili, zvrstilo 127 tabornikov iz Kopra, starih od 9 do 17 let. Kopalni smo se v prijetno topli vodi zunanjega bazena v Dol. Toplicah, ki je tak, kot ga nimamo na vsem Koprskem! V številnih pohodih in na izletih smo prehodili čudovito okolico Dol. Toplic, predvsem pa temozeleno hribovje partizanske Roga. Ogleдали smo si Bazo 20, partizansko bolnišnico v Jendolu in mnoga partizanska grobišča. Nikdar ne bomo pozabili na čudne trenutke, ki smo jih preživeli v pogovorih s tov. Murnom na Bazi 20 in z mnogimi borci domačini. Neopazna dogodka sta bila obisk narodnega heroja tov. Olge Družina, ki nam je pripovedovala o partizanskih bojih na Dolenjskem, ter obisk dr. Janeza Milčinskega, ki nam je tako živo govoril o partizanskih bolnišnicah in zavrtel celo več filmov o njih. Bili smo presenečeni nad lepoto vaše pokrajine in nad izredno gostoljubnostjo vaših ljudi. Naše vodstvo in vsi, ki smo preživeli prijetne dni pri vas, se vam zahvaljujemo za obilno pomoč in veliko mero razumevanja ter za vse, kar so nam nudili predstavniki oblasti, družbene organizacije in domačini!

TABORNIKI IZ KOPRA



OBILNA SADNA LETINA V ZGORNJI SAVINJSKI DOLINI

Na območju moziške občine pričakujejo letos zelo obilno sadno letino. Največ sadja je v okolici Mozirja. Najbolje so obrodile jablane in češnje. Tudi kvaliteta sadja je kar dobra. Sadjarji cenijo, da bo v občini vsega pridelka okoli 1.200 ton ali 120 vagonov tržnih viškov. Tržne viške bodo pošiljali v glavnem na domače tržišče.

## GLAS

KRAJEVNI PRISPEVEK ZA GRADNJO ŠOLE V BEGUNJAH

Konec preteklega leta so zbori volivcev na območju naselij Mlaka, Srednja vas, Slatna, Zadnja vas, Begunje, Poljče, Zgoša, Zapuže in Dvorska vas sprejeli sklep o uvedbi krajevnega prispevka za gradnjo šole v Begunjah. Njihove predloge sta na seji 11. julija obravnavala tudi oba zbora Občinskega krajevnega odbora Radovljica, ki sta sprejela odlok o uvedbi posebnega krajevnega prispevka za gradnjo šole v Begunjah. Krajevni prispevek bodo plačevale vse osebe v delovnem razmerju na območju omenjenih vasi, in sicer 1,5% od svojih rednih prejemkov, prosti poklici, obrtniki in kmetje pa 1,5% od davčne osnove. Krajevni prispevek, ki se bo zbiral na posebnem bančnem računu pri Komunalni banki v Radovljici, bodo pobirali tri leta. Z denarnimi sredstvi, pridobljenimi s tem krajevnim prispevkom, bo razpolagal odbor za gradnjo šole v Begunjah.

KAKO JE S ŠOLSKIMI ODBORI OB ZAČETKU NOVEGA ŠOLSKEGA LETA

# Stare šole sredi novega življenja

V piranski občini je razen osemletke še nekaj drugih specializiranih šol, za katere nastaja problem vzdrževanja — Ribiška šola po poti ukinitve? — Od dobrih šolskih odborov bo odvisno celotno poslovanje in delo šol

»Z volitvami novih šolskih odborov bomo morda malo zamudili. Starim poteče mandat 31. avgusta, novi pa bodo izvoljeni nekaj pozneje. Točnejša navodila za volitve šolskih odborov, ki jih vsebuje republiški zakon o šolstvu, so izšla šele tik pred koncem šolskega leta. V tem času je na vseh šolah mnogo dela, v času počitnic pa je bilo brez šolskih kolektivov težko pripraviti vse potrebno in izvesti volitve. Na vse to smo mislili, ker smo smatrali, da je pri volitvi novih šolskih odborov potrebna temeljitejša praktična priprava in ne samo kampanjska akcija. Razdobje od konca junija do konca avgusta smo porabili v ta namen. Vse organizacije Socialistične zveze so resno pretresle kandidate za nove člane. Na več posvetih in razgovorih smo osvetlili vlogo in naloge novih šolskih odborov, vse šole v naši komuni so pripravile pravilnike, dogovorili pa smo se tudi o sestavi novih šolskih odborov. Naše področje je po vsem tem pripravljeno za volitve šolskih odborov, politično in organizacijsko hkrati. Zato upa-

mo, da bodo novi šolski odbori, ki jih bomo izvolili v septembru, kos svojim nalogam!« Tako nam je povedal predsednik občinskega odbora SZDL v Piranu Martin Zugelj, ki smo ga zapeli v razgovor o šolskih odborih.

Na širšem posvetu, ki ga je sklical občinski odbor SZDL, so se predstavniki šol, občinskega sveta za šolstvo, predstavniki gospodarskih organizacij in delavskih svetov pogovorili o šolstvu glede na novi sistem finansiranja. Komuna je odslej dolžna zagotoviti le funkcioniranje obveznega šolstva — osemletk, v piranski komuni pa delujejo Zavod za gluhonemo mladino, Zavod za defektno mladino »Elvira Vatovec«, ribiška šola, srednja pomorska in medicinska šola. V vseh naštetih učnih zavodih je nastal letos problem finansiranja, saj niso mogli računati na sredstva iz občinskega šolskega sklada. Na posvetu so se zato dogovorili, da bo vpis v prvi letnik ribiške šole letos ukinjen. Z našega obalnega področja in iz piranske komunije je zelo malo prijavitelcev, ker večje potrebe po teh kadrih za sedaj ni, razen morda s področja Istre. Ostali učni zavodi pa bodo delovali še naprej, vendar jih bodo vzdrževali interesi, kot je to že primer s Srednjo pomorsko šolo.

Šolski sklad piranske komunije je bil z odlokom ljudskega odbora že ustanovljen. Upravni odbor, ki sklad upravlja, se je že večkrat sestel. Zaradi slabega dotoka razpolaga s kaj pičilimi sredstvi, ki zadoščajo le za sprotne najnujnejše potrebe šol. V svetu za šolstvo so resno razpravljali o tem, da bodo morale vse šole v bodoče iskati tudi najmanjše možnosti za dotok sredstev iz okoliša, v katerem delujejo.

V vseh novih šolskih odborih bodo razen članov, predlaganih na zborih volivcev, še predstavniki ljudskega odbora, področnih podjetij in malone v vseh primerih predstavniki kmetijske zadruge. Prav ti člani pa bodo morali skrbeti za tesnejšo vez med šolo in okolico na ta način, da bodo razpravo o problematiki vaških osemletk prenašali tudi v kolektive in v širši krog prebivalcev. Celotno več: šolski odbori bodo v primerih potrebe svojim šolam zagotovili tudi praktično pomoč. Te naloge dosedanja šolski odbori niso imeli.



Prihodnje dni bodo spet šolske klopi umirile veseli počitniški živ-zav in začelo se bo resno delo, tekmovanje za čimboljšo oceno, za znanje, potrebno sodobnemu človeku na njegovo življenjsko pot. Potrebe po prostorih, učilnih in učnem osebjem naraščajo hitreje od materialnih možnosti, zato se je treba zlasti v večjih središčih še nekoliko utesniti, se zadovoljiti s tem, kar pač lahko imamo in nudimo naši mladini, dokler ne bodo tudi nam razmere dovolile dokončno rešiti to važno vprašanje

ZA POGLOBLJEN POLITIČNI ŠTUDIJ — SEKCIJE SOCIALISTIČNE ZVEZE

## Vedno in o vsem prav poučeni

V začetku letošnjega leta je v okviru krajevne organizacije Socialistične zveze v Portorožu začela delovati zunanje-politična sekcija. Do danes je priredila že vrsto predavanj in razgovorov o raznih zunanje-političnih vprašanjih in dogodkih. Zunanje-politične sekcije so novost in hkrati odraz potrebe po spremljanju in živem tolmačenju zunanje-političnih dogodkov v širšem krogu državljanov. Aprilsko vreme v svetovni politični areni, grozeči oblaki hladne vojne, naraščanje in popuščanje napetosti med obema blokoma — vse to oživlja vrsto razprav. Vse to pa hkrati zahteva tudi poglobljanje v razvoj dogodkov v svetu, za kar ne zadošča vedno zgolj branje časnikov in poslušanje radijskih poročil.

Ustavili smo se v piranski komuni in prosili za mnenje predsednika občinskega odbora SZDL

Martina Žuglja. Rade volje se je odzval:

»Razmišljamo o tem, da bi ustanovili zunanje-politične sekcije v vseh krajevnih organizacijah Socialistične zveze. Čutiti je potrebo po stalnem, nenehnem in poglobljenem študiju v širšem krogu državljanov, gotovo na je prav Socialistična zveza kot prva poklicana, da tak študij organizira. Sekcije so kaj pripravna oblika za to, vendar mislimo, da je politični študij zahtevna zadeva in da mora biti več kot samo površinski. Zunanje-politične sekcije ne smejo zgolj obveščati o dogodkih, saj lahko vsak državljan najde dovolj informacij vsak dan v dnevnem časopisu in v radijskih poročilih. Zato razmišljamo o aktivni predavateljev, ki bo obiskoval sekcije na terenu in poglobljeno ideološko seznanjal člane Socialistične zveze z zgodovino in razvojem delavskega giba-

nja ter sodobnim zunanje-političnim razvojem v svetu. Že zdaj je mnogo zanimanja za predavanja o vlogi Jugoslavije v zunanje-političnem razvoju, o vrašanju aktivne koeksistence in podobnem.«

»Tovariš predsednik, kaj pa beograjska konferenca? Kako se v piranski komuni, če lahko tako vprašamo, pripravljate nanjo?«

»Poskrbeli bomo, da ta pomemben politični dogodek ne bo šel kar tako mimo nas. V vseh organizacijah je čutiti veliko zanimanje za beograjsko konferenco. Že v začetku avgusta smo sklicali širši posvet predstavnikov vseh družbenih organizacij o tem, kako pripraviti tolmačenje razvoja konferencie in kako omogočiti kar najširšemu krogu državljanov, da bi jo spremljali čimbolj neposredno. Tega posveta se je udeležilo 65 predstavnikov iz krajevnih organizacij Socialistične zveze, iz organizacij Ljudske mladine, ZK in sindikata. 21. avgusta so bili na razgovoru pri sekretarju občinskega komiteja ZK predstavniki osnovnih organizacij ZK iz podjetij in sindikalnih podružnic. Pogovorili so se o tem, kako omogočiti neposredno spremljanje konferencie tudi v kolektivih.

Povsod, kjer imajo televizijske sprejemnike, bo Socialistična zveza omogočila ogled prenosa, razglasne postaje v večjih središčih bodo prenašale radijski program o konferenci, na podeželju pa bodo to opravljali z radijskimi sprejemniki. Zunanje-politične sekcije Socialistične zveze pa bodo poskrbele za sprotno tolmačenje razvoja konferencie in za primerne komentarje. Razgovorov in posvetov o tem se je udeležil ves politični aktiv v naši komuni. Tudi tu nismo želeli samo kampanjskega posega zunanje-političnih sekcij, ki so šele oživele. Zato smo že prej resno razpravljali o njihovih nalogah in jih določili vnaprej za daljše razdobje. Vsekakor pa bodo imele največ dela prav v obdobju beograjske konferencie.«

Naročite  
SLOVENSKI JADRAN  
svojem v tujini

ŠOLSKI PROBLEMI V ILIRSKI BISTRICI

## Ukinili so vajensko šolo

Vajenci kovinarske stroke bodo posečali IKS v Kopru, za lesno stroko pa je premalo interesentov, da bi zanje vzdrževali lasten učni zavod

Na razširjeni seji sveta za šolstvo pri Občinskem ljudskem odboru v Ilirski Bistrici so te dni proučili stanje in uspehe učencev njihove vajenske šole. Ta šola je imela doslej oddelek za lesno in oddelek za kovinsko stroko. Ker se bodo z novim šolskim letom vsi učenci kovinske stroke vpisali v Industrijsko kovinarsko šolo v

Kopru in ker je zelo malo interesentov za lesno stroko, bodo vajensko šolo v Ilirski Bistrici ukinili. Kandidati lesnega oddelka, ki se želijo strokovno izpopolniti po končanem obveznem šolanju, pa bodo lahko obiskovali tečaje, ki jih bo prirejala Ljudska univerza.

### NOVI ŠOLSKI ODBORI

Socialistična zveza pripravlja kadrovske sestave novih šolskih odborov v sežanski komuni. Zbori volivcev, na katerih bodo te odbore izvolili, bodo v septembru, ker šole še niso izdelale pravilnikov, ki morajo razen drugega določiti tudi sestavo svojih odborov. Da ne bi zadeva zaostala, so se občinski ljudski odbor in občinski odbor SZDL že sporazumela z dosedanjimi šolskimi odbori o sestavi novih. V njih bodo po dva do trije predstavniki zborov volivcev, po en predstavnik družbenih organizacij in kmetijske zadruge ter po eden do dva predstavnika ljudskega odbora. V sežanski komuni je 27 osnovnih šol, od tega 6 osemletk, ostale pa so eno- ali dvorazrednice.

### NOVE REVUJE

NOVA OBZORJA, ST. 9-10

IZ VSEBINE:  
JANEZ SVAJNCER: Kolo se vrti dalje; KAJETAN KOVIČ: Iz cikla Vetrnice; BOŽIDAR BORKO: Zlatko Gorjan, popotnik skozi čas; ZLATKO GORJAN-KAJETAN KOVIČ: Dve pesmi; JANEZ ZMAVC: Rok in Lea (III. dejanje); SŽGEJ VRIŠER: Slovenska zemlja v sliki; BRANKO RUDOLF: Edvard Munch v grafiki; FRANCE FILIPIČ: Pesmi; NEZA MAURER: Iz pesmi; BRANKO RUDOLF: Taras Kermauner o »humanizmu nasploh«; PAVLE ZIDAR: razpis; BOŽIDAR TVRDY: Pesem upora; MILAN KAJČ: Dve zgodbi; RUDI ČACINOVIC: Zmaga in poraz proletarske revolucije na Madžarskem; MILKA KOVIČ: V dolini.

NA NAŠEM ŠOLSKEM KNJIŽNEM TRGU PRED ZAČETKOM NOVEGA ŠOLSKEGA LETA

## Z učbeniki tudi letos po starem

V naših knjigarnah in papirnicah je po poletnem mrtvilu zopet nenavadna gneča. Nič posebnega — šolski zvonec bo že prihodnji teden vabil mladež v prepolne učilnice.

Po zgledu preteklih let je tudi v letošnjem predšolskem času precej nejasnosti okrog nakupa

šolskih potrebščin in kot običajno — mogoče tradiciji na ljubo — je treba nabaviti vrsto novih učbenikov. Zato seveda učenci višjih razredov ne bodo mogli postreči svojim naslednikom s knjigami iz minulega leta. Vsaj v celoti ne. Zares škoda: koliko manj stroškov bi navrtili staršem z ustaljenim seznamom učbenikov. Razumljivo, da je to tudi glavni vzrok za nekatere nejasnosti na našem šolskem knjižnem trgu in razen tega, da še danes nekateri učbeniki niso tiskani, celo v nekaterih knjigarnah težko postre-

žejo staršem z vsemi potrebnimi informacijami.

Da bi staršem olajšali nabavo knjig, priporočamo, da se obracajo na vodstva šol, kjer jim bodo vzgojitelji lahko ponudili na vpogled glasilo »Prosvetni delavec«, v katerem je bil pred nedavnim priobčen seznam šolskih učbenikov za to šolsko leto za vse razrede osemletk. Ponekod, kakor na primer v Skofljah v koprski občini, so učitelji obesili tak seznam celo na šolsko oglasno desko, tako da je staršem na vpogled ob vsakem času.

## Prispevek za gradnjo šol

Pozivu podjetjem postojnske občine, naj z združevanjem sredstev pripomorejo k hitrejšemu tempu gradnje šol na tem območju, se je med prvimi odzval de-

lovni kolektiv Gozdnega gospodarstva Postojna. Ta je iz lanskih nerazporejenih sredstev čistega dohodka odstopil osem milijonov dinarjev za gradnjo osnovnih šol na Postojnskem. Kot je znano, bodo novi šoli gradili v Pivki in Postojni.

### IZOBRAŽEVANJE postojnskih šoferjev

Podružnica Združenja šoferjev in avtomehanikov v Postojni je priredila tudi letos večmesečni tečaj za pridobitev vozniških kvalifikacij poklicnih šoferjev. Tečaj, ki se je začel spomladi, obiskuje 42 slušateljev iz Postojne in okolice. Tedensko imajo deset ur predavanj, ob zaključku pa bodo opravljali izpite za kvalifikacijo.

Postojnska podružnica združenja šoferjev in avtomehanikov kaže tudi sicer veliko skrb za strokovno izobraževanje svojega članstva. Izpite za kvalifikacijo je v preteklih letih uspešno opravilo nad sto v podružnici večletnih šoferjev in avtomehanikov. (ma)

## Kratke novice od vsepovsod

JESENICANI POJDEJO V MONACO

Amatersko gledališče »Tone Cufar« z Jesenic, ki velja za naše najbolj delavno amatersko gledališče, se bo udeležilo mednarodnega festivala amaterskih gledališč v Monacu. Amatersko gledališče »Tone Cufar« bo edini zastopnik jugoslovanskih amaterskih gledališč, kar pomeni nedvomno lepo priznanje. V mednarodni konkurenci se bodo jeseniški gledališničniki predstavili s priljubljeno Držičevo komedijo »Triptič de Utolče«.

ARHEOLOŠKO ODKRITJE NA OHRIDU

Arheologi ohridskega Narodnega muzeja so pred dnevi odkrili ostanke cerkve, ki izvira iz 4. ali prve polovice 5. stoletja. V cerkvi je nekoliko poškodovan mozaik, dokaj ohranjena krstilnica in druge značilnosti starega svetišča. Talni mozaik simbolično predstavlja nebeske reke Tigr, Eufrat, Fison in Gion, poseobljene v ljudeh. Novodokrita cerkev je po mnenju strokovnjakov doslej najstarejši spomenik te vrste v Makedoniji.

12. DUBROVNIŠKE IGRE ZAKLJUČENE

S koncertom britanskega orkestra »Halle« iz Manchestra, ki mu je dirigiral slovit dirigent sir John Barbirolli, so v Dubrovniku zaključili letošnje Dubrovniške igre. Na 12. dubrovniškem festivalu, ki je potekal kar v znamenju treh pomembnih obletnic — 20. obletnice revolucije, 100-letnice Hrvatskega narodnega gledališča in 100-letnice Srbskega narodnega gledališča — so uprizorili kar 60 dramskih, glasbenih in folklornih predstav.

JUGOSLAVIJA O AZIJSKIH IN AFRIŠKIH DRŽAVAH

V naši državi je od osvoboditve do danes izšlo več kot 400 knjig in brošur domačih in tujih avtorjev o azijskih in afriških deželah. Največ je bilo objavljenih knjig indijskih avtorjev, precej del o ZAR, Alžiru, Japonski in Indoneziji.

UMRL JE LEONHARD FRANK

V 80. letu življenja je umrl znani nemški pisatelj Leonhard Frank. Njegova dela imamo tudi v slovenskem prevodu ter je posebno znana dramatisacija njegovih »Jezusovih apostolov«. Leonhard Frank, ki je izhajal iz delavske družine, je bil napredno usmerjen pisatelj ter je nacistično vladavino preživel v pregnanstvu.

IVAN HARIŠ-GROMOVNIK

# In most je zgrmel v globino . . .

Odlomek iz knjige GROMOVNIK, ki je izšla pri založbi Borec. Prevedel F. Šušteršič

Petdeset metrov pred mostom sem si prižgal cigareto. Ko da mi ni nič mar, ali je kdo na mostu ali ne, sem stopal naprej čez železniške vrage in čedalje jače udarjal s kladivom ob tračnice.

Ko mi je Žiža ali Josip z oponašanjem čuka dal znak, da so pripravljene, sem laže zadihal.

Stopil sem na most in še naprej tolkel po tračnicah. Stražar je spet pokukal iz zaklona in na moje »dobro jutro« dremavo odzdravil. Opazil sem, da gleda mojo cigareto, pa sem brž potegnili eno iz žepa in mu jo ponudil. Medtem ko sem vlekli iz žepa cigareto, sem bežno pogledal na uro. Kazala je natančno 5 in 15 minut. Isti hip je odjeknil v jutranji zarji pisk lokomotive, kar je pomenilo, da je odpeljala zadnje železniške postaje. Zdaj pa hitro na delo!

Stražar je odložil karabinko in začel tipati po ževih, iskal je vžigalnik. V zaslonu med nedri in sukničjem sem vrzil svoj vžigalnik in približal plamenček cigareti.

Tedaj sem zamahnil s kladivom in krepko kresnil stražarja po glavi. Niti pisnil ni — krvav se je zgrudil čez tračnice.

Toliko da sem pobral njegovo karabinko, že sem zaslil klic v karavli. Čez sekundo, dve mi je siknila mimo ušesa kroglja. Nemara sem se imel zahvaliti samo naključju, da je bila tudi stražarja pri stražarnici omrežila dremavost, ker sicer me iz tako majhne razdalje gotovo ne bi bil zgrešil.

Ucvrl sem jo nazaj. Tekel sem kolikor sem mogel v ozkih železničarskih hlačah. Druga kroglja je udarila v betonsko ograjo — tedaj pa sem bil že na nasprotni strani od nje.

Iz karavle se je razleglo vpitje. Skrit za ograjo sem videl, kako so se odprla vrata — ven je planil vojak s karabinko. Pravzaprav je bil samo skušal planiti, ker ga je že na pragu prerešetal rafal našega puškomitraljezca. Vrata so se spet zaprla in vse je utihnilo.

Moja dva tovariša sta me opasala z vrvo in že sem se spustil

z dragocenim bremenom v globino. Na srečo je bilo med vzhodom in betonskim opornikom toliko praznega prostora, da je bilo moč položiti razstrelivo brez kakršnega vrtnja ali vezanja. Tako je bila naloga malone opravljena. Nad sabo sem spet slisal posamezne strele in še en rafal našega puškomitraljezca, ki mu je tokrat sledil prodoren krik. Se eden je bil poskušal smukniti ven. To je lahko hkrati pomenilo, da je telefonska zveza prekinjena, zaradi česar je nekdo skušal po vsej sili sporočiti strojevodnji, kaj ga čaka.

Lokomotiva se je bližala — zaslil sem njeno sopihanje in oster pisk, kakršnega običajno sproži strojevodja, kadar zapelje lokomotivo v predor ali na most, oziroma, kadar hoče zvedeti, če lahko zapelje na postajo. Odmeril sem počasi gorljivo vrstico, kolikor je bilo po mojih računih potrebno do prihoda vlaka na most, in prižgal. Dal sem našim znak, da so me potegnili gor.

— V zaklon, hitro! — sem zakričal, ter planil čez prago in cesto v gozd, kjer je bila naša desetina. Vrgel sem se na tla ter uprl pogled proti mostu in vlaku, ki je bil samo dvajset metrov pred njim.

Samo, da se ne bi prepozno sprožilo! Da se ne bi prepozno sprožilo in zatajilo! Mi je šumelo po glavi. Kaj če se bom osramotil pred temi ljudmi? Bolj kakor neuspeh, če bi se mi vlak izmuznil, bi me bolela sramota.

Lokomotiva je zahropela na most. Ne vem, ali je strojevodja opazil stražarjevo truplo na tračnicah — morda je zaskrbljeno gledal proti našim planinam — lokomotiva je zdrvela čez nesrečnika in njena prva kolesa so bila že na čvrstih tleh. Obraz so mi orosile potne kaplje. Brezupno sem bolščal v lokomotivo. To pa je trajalo samo trenutek.

Eksplozija je bruhnila s tako močjo, da sta se stresla nebo in zemlja. Grom in tresk sta se zčila v neskončen odmev, ki se je začel v teh jutranjih urah odbijati od hriba do hriba.

Podzavestno, pa tudi zaradi ne-

vzdržnega sija plamena od eksplozije, sem za trenutek zaprl oči. Ko sem jih spet odprl, ni bilo več mostu, v zraku pa je bilo nešteto kosov betona in železa, ki so frčali na vse strani. Vagoni so drveli proti prepadu in potegnili za seboj še lokomotivo, da je izginila z njimi vred. Strojevodja — ali kurjač — je bil skušal skočiti iz nje, pa se mu ni posrečilo

— zavrtinčila ga je in odnesla s seboj. Dva zadnja vagona sta se bila odpela. Moč eksplozije ju je bila pahnila deset metrov daleč, nato pa sta no pravkar nastalem klancu zdrvela nazaj in strmoglavila v skupno grobnico. Vagoni so se nagrmadili drug na drugega in zapolnili deber skoraj do polovice. Naposled je — kot po navadi — buhnil plamen visoko

JUKIO MISHIMA

## V stražarnici starega svetilnika

Odlomek iz knjige KIPENJE MORJA, ki je te dni izšla v zbirki Ljudska knjiga pri Prešernovi družbi v Ljubljani

Fant in deklica sta stala drug pred drugim in se pogledovala.

Shinjji je storil majhen korak na desno. Tisti hip se je Hatsue premaknila malce na levo. In znova je bil med njima ogenj, kakor poprej.

— Cemu bežiš pred menoj?

— Ker me je sram.

Mladi človek ni porekel: Zakaj se potemtakem ne oblečeš? Vsaj se za nekaj časa bi se rad zadržal vanjo. Nazadnje je postala tišina nevdružna in takrat mu je iznenada prišlo na usta otroško vprašanje:

— Kaj pa naj storim, da te ne bo več sram?

In tedaj je deklica odgovorila docela nedolžno in presentljivo hkrati.

— Sleci se vendar še ti, potem me ne bo več sram.

Zdaj je zadrega prevzela Shinjija. Obotavljala se je, toda le za trenutek, potem pa si je začel brez besede slačiti volneno jopico. Tisti hip, ko mu je bila jopica pred očmi, je še hitro pogledal skozi petljasto mrežo, bal se je, da mu deklica medtem ne bi zbežala. Potem pa so si hitre roke oblačilo snele in ga vrgle v stran in že je nago telo mladega moškega obstalo pred njo in bilo mnogo lepše kakor v obleki. Okoli ledij je imelo samo še ozek predpasnik. Misli so mu bile tako močno naperjene v deklico na drugi strani, da je za trenutek izgubil sleherni občutek sramežljivosti.

— Zdaj se torej ne sramuješ več, kaj? Vprašanje ji je postavil tako hitro, kakor da je kakšna priča v navzkrižnem zaslišanju.

Ne da bi se do kraja zavedala, kaj je pravzaprav rekla, je deklica presentljivo izjavila:

— Pač . . .

— Cemu neki?

— Zato, ker se nisi čisto slekel.

Tedaj se je Shinjiju povrnil občutek sramežljivosti in zardel je po vsem telesu. Hotel je spregovoriti, pa ni mogel spraviti glasu iz sebe. Stopil je tako blizu k ognju, da mu

je skoraj osmodil konice prstov, zastrmel se je v dekličino srajco, ki so plameni metali nanjo bežete sence, in naposled s težavo povedal besede:

— Če boš vrgla tole proč, bom tudi jaz svoje vrgel v stran.

Na Hatsueinem obrazu se je mahoma pokazal smehljaj. Niti deklica niti Shinjji ga nista opazila.

Hatsue je držala belo srajco v rokah in si doslej od prsi do bokov zakrivala z njo svoje telo. Zdaj jo je vrgla od sebe.

Fant je pogledal na njeno stran. Z očmi se je zastrmel v deklico in si začel visoko zravnati in podobni kipu junaka odvezovati ozki predpasnik okoli ledij.

Tisti hip je vihar pred okni nenadoma nastopil z okrepjeno silovitostjo. Veter in dež sta sicer že doslej divjala in razsajala okoli razpadajočega stolpa, vendar sta se fant in deklica še zdaj do kraja ovedla beznosti viharnega vremena. Začutila sta, da brezbržni in brezumni ocean niti prav pod visokimi okni.

Deklica se je premaknila za nekaj korakov . . . Nobene poti ni bilo več nazaj. Hrbet se ji je dotaknil saja-stega cementnega zidu.

— HATSUE! je vzkliknil Shinjji.

— Skoči do mene skozi ogenj! Če boš skočil skozi ogenj . . .

Deklica je že težko soplja, glas pa je bil razločen in trden.

Goli mladenič se ni obotavljala. Skočil je z mesta, telo mu je planilo skozi plamen, da so ga jasno osvetlili. Čez hip je obstal tik pred deklico. Gornje telo se mu je na rahlo dotaknilo njenih prsi.

— Nežne in jedre — tako nežne in jedre, kakor sem si jih predstavljaval pod rdečo volneno jopico, je pomislil razburjen.

Objela sta se. Deklica se je brez moči spustila na tla.

— Borovo igličevje me zbada! je zašepetala.

Shinjji je segel po beli srajci in jo skušal potisniti pod dekličino telo.

v zrak in objel vse to razdejanje, to mešanico lesa, železa in človeškega mesa.

Slisal sem, kako je eden naših rekel Tomu:

— Uh, tovariš komandir, kako je zagrmelo! Kakor Gromovnik Ilija.

Nekdo drug je dejal: — Ej, tovarišja, s srajce mi je odneslo gumb.

— Tomo se je naglas zasmel, se skobacal k meni in me objel:

— No, Gromovnik, mnogo sreče, — je dejal. — Da bi bilo vsak dan tako!

Obraz mu je sijal od sreče, ni in ni se mogel nagledati: tam, kjer je bil pred nekaj sekundami velik, lep betonski most, je zdaj žarela ogromna plamenica.

Tedaj pa ga je hipoma zaustavila in se odrgala od njega. Skrčila je kolena, zmečkala srajco v svojih pesteh in jo zadržala v njih kakor otrok, ko ulovi žuželko in jo drži v svojih volih dlaneh, z njo je hotela trdovratno braniti svoje telo.

Potem pa je spregovorila besede, ki so pričale o njeni nedolžnosti:

— Nikar tega! Tega ne smeja! Ni prav, kadar deklica stori to, še preden je poročena.

— Kaj zares misliš, da ni prav? Je vprašal mladenič ostrašen, vendar neprečuden.

— Zares mislim, da ni prav. Deklica je imela oči še vedno zaprte, zato se ni nič obotavljala, temveč je nadaljevala, in sicer z glasom, ki je zvenel karajoče in prisrčno hkrati. — Zdaj se še ne spodobi. Prav dobro vem, da se bom nekdo s teboj omožila. Dotlej pa tega ne smeja.

Shinjji je spoštoval pravna načela. In ker se nikoli doslej ni imel opravka z nobeno žensko, je bil prepričan, da stoji zdaj pred najglobljim pravim bistvom ženskega bitja. Zato ni več dalje silil vanjo.

Njegove roke so še vedno držale objeto dekličino telo. Drug drugemu sta slisala utrip srca. Razdraženo mladeničevo telo je doiglj poljub okušalo le kot bolečino; le od določenega trenutka dalje se mu je začela bolečina spreminjati v nenavaden občutek sreče.

Umirajoči ogenj je od časa do časa zaprasketal in vzplamnel. Poslušala sta njegovo poklanje, poslušala sta žvižganje vetra, kakor je pihal mimo visokih oken, in poslušala razbijanje svojih src, kakor se jima je mešalo z vsemi drugimi zvoki. Shinjjiu se je zdelo, da se neznansko čustvo omane, zamolklo grmenje oceana in zavijanje viharja v drevesnih krošnjah ravnao družno po enem samem velikem in divjem ritmu narave. V tem čustvu je utripala čista sreča in ni hotela več nehati.

VLADIMIR BARTOL

## Na inštitutu za sodno medicino

Obisk pri dr. iur. in dr. med. Janezu Milčinskem, rednem univ. prof. na Medicinski fakulteti in predstojniku Inštituta za sodno medicino

(Odlomek iz knjige OBISKI PRI SLOVENSkih ZNANSTVENIKIH. Izdala založba Mladinska knjiga v knjižnici Priroda in ljudje. Opremil Uroš Vagaja)

stveno dokumentarne in v pegadoške namene. Na mojo pripombo v tem smislu pravi dr. Milčinski: »Imeli smo doslej več obiskov znamenitih zamejskih strokovnjakov iz naše stroke. Vsi so se izrazili v tem smislu, da je naš inštitut po svojem dokumentarnem gradivu nepričakovano bogat in da bi mu prisodili najmanj petdeset in ne samo dvajset let obstoja, kakor ga v resnici ima.«

S prof. Milčinskim sva se bila po telefonu dogovorila, da ga obiščem. Sprejel me je tovariško in prisrčno, na preprostom kuhalniku v svoji delovni sobi nama je skuhal čaja. Sedel sem mu nasproti ob njegovi delovni mizi, ki je tako prenapolnjena s knjigami, akti, rokopisi, mapami in vsemi mogočimi stvarmi, da sem komaj našel prostorček, kamor sem položil papir za beležke. Ko je prinesel skodelico za čaj, je moral odložit kup map na prav tako prenapolnjen divan, na katerem so bile poleg drugega številne skatle s svežnji diapozitivov. Ko je opazil moje zanimanje za fotografsko gradivo, mi je pojasnil, da je v vsakem svežnju diapozitivov fotografiska dokumentacija za en primer. Pri tem je razveljal tak zavojček in mi pokazal vrsto ploščic proti svetlobi. Sio je za prometno nesrečo. V tem primeru je bila za pretokavo odlično važna določitev alkohola v krvi, ki je dokazala alkoholno stanje možja, ki ga je povozil avto, ko je šel vinjen čez cesto.

Vrašal sem ga, kako je prišel do svoje stroke.

»Prvotno me je pravzaprav najbolj veselila kirurgija. Toda po osvojitvi je bilo pač treba zagrabiti tam, kjer je bila največja potreba. Sicer

sem prišel do svoje stroke, ne da bi bil v začetku študija nanjo mislil. Sami veste, da se fant po maturi ne ve prav odločiti, kaj bi študiral. Saj takega posebnega načrta nisem imel, ko sem se vpisal na jus.«

»Saj res, vi ste tudi jurist! Kdaj ste se potem premislili in prešli k medicini?«

»Ko sem dobil absolutorij na juridični fakulteti, sem se takoj vpisal na medicino. In medtem ko sem se vrgel v ta novi študij, sem obenem polagal na jusu rigorozne.«

»To je kakor nalašč za sodnega zdravnika: jurist in zdravnik.«

Katera od obeh panog vam je bližja?

Dr. Milčinski se posmeje: »Veste, šele potem, ko sem bil že deset let od jusa proč, sem dobil zanj pravo zanimanje.«

»V tem smislu nekako nadaljujete tradicijo svojega očeta, ki je bil sicer mladinski sodnik . . .«

»Ne, tega ne bom trdil, da bi bil oče tisti, ki me je naučil k sodno-medicinski stroki. Ko je umrl, sem bil še premlad, da bi bil imel jasen vpogled v svojo sedanjo stroko. Veselje za sodno medicino je zbudil v meni prof. dr. Janez Plečnik. Njegova predavanja, ki sem jih poslušal kot jurist, so odpirala široke voglede v medicinsko vedo. Večina tudi dobrih strokovnjakov vidi navadno samo svoj predmet. Plečnik pa je bil vsestransko razgledan mož in je v svojih predavanjih odpiral široke poglede na vsa področja medicine in še daleč čez.«

Ko sva govorila o njegovih učiteljih, sva prišla tudi na pokojnega dr. Alfreda Serka, ki da je bil prav tako

razgledan mož. »To sta bili dve najbolj karakteristični osebnosti na naši medicinski fakulteti pred drugo svetovno vojno.« pravi prof. Milčinski. Pripominam, da je bil prof. Serko tudi pisateljsko in esejistično izredno nadarjen in da je škoda, da ni več objavil.

»Temu se ni čuditi, je odvrnil prof. Milčinski. »Delal je istočasno na treh področjih: bil je šef bolnišnice za duševne bolezni, za medicino je predaval anatomijo in fiziologijo živčevja, za juriste pa forenzicijo psihopatologijo. — Kar se Plečnika tiče, ki je postavil temelje pouka naše sodne medicine, je treba poudariti, da je delal vse sam. Delal je tisto, kar je mogel napraviti z roko ali mikroskopom. Imel je izredno bogate izkušnje. Sicer pa ima sodno-medicinska stroka v Ljubljani že precejšnjo tradicijo. Konec osemnajstega stoletja je bil v Ljubljani ustanovljen Mediko-kirurški učni zavod in na njem je bila že leta 1809 vpeljana sodna medicina kot učni predmet. Njen prvi predavatelj je bil dr. Janez Verbič, ki je ostal na tem mestu vse do leta 1840. Za njim je predavanja prevzel dr. Janez Bleiweis in je predaval, dokler zavod leta 1850 ni prenehal delovati. Dokumentarno gradivo o zgodovini tega našega mediko-kirurškega zavoda, ki je bil za časa Napoleona III. je povzdignjen celo na stopnjo fakultete, je vestno zbral v svoji habilitacijski disertaciji docent dr. Ivan Pintar.«

Pokaže mi omenjeno delo, ki je izšlo v Ljubljani leta 1939 in ko ga poprosim, mi knjižico posodi na dom. In priznati moram, zlepa nisem bral kaj bolj zanimivega in poučnega iz zgodovine našega šolstva.

Prof. Milčinski nato povzame: »Seveda je od takrat sodna medicina znatno napredovala. Dobili smo nova tehnična sredstva, nove aparate in sam pojem sodne medicine se je razširil, delo je razčlenjeno na več strok, ki jih en sam človek ne more več obvladovati. Toksikologija na primer zahteva specializiranega kemika in tudi v sami sodni medicini se na večjih ustanovah poseamezni zdravniki specializirajo za ožja področja.«

Pogovor nanese na razne veje medicinske znanosti in pri tem omenim, da je vsa moderna psihologija izšla pravzaprav iz psihiatrije oziroma psihopatologije in da so bili torej njeni početniki medicinci.

»Tudi sodna medicina se je kot specialna stroka izdvojila iz patološke anatomije in tudi večina njenih pionirjev je bila po prvotni stroki patologov,« pristavi dr. Milčinski.

Ko govori o njegovem pedagoškem udeleževanju na univerzi, pravi dr. Milčinski:

»Predavam predvsem medicincem in stomatologom na fakulteti za splošno medicino in stomatologijo, in sicer v zadnjem letniku. Izpiti iz sodne medicine so pri medicincih zadnji izpiti za diplomu. Za juriste imam posebna predavanja. Sodna medicina ima namreč svoj medicinski in svoj pravni aspekt.«

»V čem je razlika vaših predavanj za medicince in za juriste?«

»Predavanja za medicince imajo ta namen, da usposabljajo bodočega zdravnika za določene zdravniške storitve. Za ostala bolj specializirana dela iz sodne medicine pa menimo, da jih mora zdravnik poznati, tako da ve, kaj se da ugotoviti in kdo bo to napravil. Tako se morajo seznaniti na primer s postopkom obdukcije, pa tudi s postopkom za ugotavljanje stopnje alkoholiziranosti, z raziskovanjem krvnih in podobnih sledov in drugim. Predavanja za juriste pa gredo v tej smeri, da jim približamo delo in medicinski način mišljenja zdravnika-izvedenca.«

Ko se pogovarjava o njegovih pomočnikih pri delu, mi pove, da ima za asistenta dva kemika in dva zdravnika, a en zdravnik je v asistentem postopku in bo vsak čas imenovan za asistenta. Razen tega dela v inštitutu še en zdravnik JLA.

Kajpada sem vedel, ko sem se napolnil k profesorju Milčinskemu, da je sin široko znanega in priljubljene pisatelja duhovitih humoresk, svojevrstnih pravljic in pravljicnih iger in v naši literaturi edinstvenih »Ptičkov brez gnezda«, pokojnega Frana Milčinskega, ki je bil po poklicu mladinski sodnik. Ne bo napak, če pristavim, da je prof. Milčinski obenem brat našega najbolj znanega in priljubljenega humorista Ježka, a tudi brat znanega specialista za živčne bolezni dr. Leva Milčinskega in slavistke prof. Slodnjakove. Udeležil se je narodnoosvobodilne borbe kot zdravnik in bil eden od organizatorjev zdravniške službe med partizani v Sloveniji.

»Pri nas vzdržijo samo vedri ljudje,« je dejal dr. Milčinski, ko sva si ogledovala inštitut za sodno medicino, ki mu je ustanovitelj in očetovski predstojnik. Prišel sem na obisk le površno pripravljen in po ogledu »muzeja groze«, kot sem pri sebi pomenoval muzej inštituta, sem pripomnil: »Pri vas je pa precej grozljivo.«

»Da,« je nadaljeval dr. Milčinski, »pri nas morejo vzdržati samo ljudje, ki so vedrega duha in ki so v stiku z življenjem. Pri nas ni mesta za zagrenjene in črnogledne ljudi. Znani so primeri iz drugih inštitutov, da se taki ljudje radi predajajo alkoholu in celo samomori so znani.«

Dr. Milčinski je iz dolgoletne prakse verjetno bolje vedel kako učinkujejo na laika stvari in zadeve inštituta, kot pa sem vedel sam. Nisem si namreč mogel priznati porazujočega vtisa, ki ga je name napravil obhod po inštitutu in šele njegova razumevala in ohrabrujoča opozorila so me spomnila, da moram biti videti precej prepreden. Moji živci niso ravno v najboljšem stanju in ko sva prišla v neko delovno sobo, kjer sta sredi eruvet z najrazličnejšimi tekočinami in strupi mirno večerjala dva sodelavca, mi je prof. Milčinski spodbudno pojasnil: »Nikar se ne čudite, tovariša sta namreč v dežurni službi in ne smeta zapustiti inštituta. Prostorji so pač tesni in za sedaj nimamo posebne obednice.«

Vse delovne sobe, vsi laboratoriji z malo knjižnico vred so prenatrpani z gradivom, ki se dan za dnem kopiči v inštitutu in ki služi v znan-

PRED DNEVOM JUGOSLOVANSKE MORNARICE

# Patruljni čoln 53 - imenovan Zorka

Desetčlanska posadka je imenovala svoj patroljni čoln Zorka. Dolg je bil 14 metrov, širok tri metre in je sredi bokov moel iz vode le dobrih 80 cm. Bil je še skoraj nov in solidno zgrajen, tako da je delal ob neurjih prave čudeže. Posadka na Zorki je bila tako izvežbana, da je vsak mož obvladal vsako opravilo, pa najsi je bilo treba poprijeti v kuhinji, pri navigaciji ali pri orožju. Zorka je bila oborožena do zob. Na njenem kljunu je stal dvocevni 16 mm mitraljez, na krmi pa sta stala dva 20 mm protiletalska topa, razen tega pa je imela še nekaj lahkih strojin. Municije je bilo dovolj.

Zorka je opravljala najrazličnejše dolžnosti. Včasih se je prihuljeno tihotnila med otoki in skozi nemške in ustaške zasede ter vozila na kopno diverzante, nazaj pa ranjence in begunce. Včasih je spremljala konvoje ali izkrcevalne akcije.

Nekega dne je dobila nalogo, naj spremlja mornariško pehoto, ki naj bi blizu Solita napadla ustaško vojašnico, v kateri je bilo približno dvajset mož posadke, in ujame živega predvsem njenega poveljnika. Očividno je imelo naše poveljstvo z njim posebne račune.

Pod mrak je Zorka dvignila sidro in se z Visa napolila proti Hvaru. Med Hvarom in Bračem smo se razporedili v gosji red. Malo pred kopnim je Zorka švignila naprej, da bi pregledala teren in obvestila ostale, če je prostor, ki smo ga odredili za izkrcaje, prost. Drugi patroljni čoln je ostal na odprtem morju, mi pa smo se skrili pod previsno skalo, visoko kakih dvajset metrov. Tako bi lahko iz dobro skritega položaja udarili na sovražnika, če bi se približal iz Splita. Zamisel je bila imenitna. Zorka naj bi branila odprto morje, drugi PC pa naj bi skrbel za kritje mornariške pehote.

Nihče ni računal s tem, kar bi se lahko privedilo in kar se je kasneje v resnici tudi zgodilo!

Vse je bilo tiho in mirno, le iz tiste strani, kjer je bila ustaška vojašnica, je prihajal nedoločen ropot. Nenadoma pa so začele z vrha previsa, pod katerim smo bili skriti, padati preko čolna ročne bombe. Naša sreča, da smo bili v mrtvem kotu in da nas je bilo nemogoče zadeti. Kaj sedaj? Braniti se nismo mogli, ostati na istem kraju pa tudi ni kazalo. Ugibali smo, kako naj se izmuznemo. Tedaj pa je usekal po previsu drugi patroljni čoln. Napadalcu so se morali potuhnuti v kritja. Presekali smo sidrno vrv in izpluli na odprto morje ter še sami užgali no kopnem. Prav tedaj pa so se naši vrčali iz akcije. S seboj so vlekli nekaj ujetnikov, enega pa so nosili na priložnostnih nosilih.

Naša Zorka je morala spet do obale. Ujetnike smo stlačili v trup ladje, le ranjenca smo položili na premec blizu mitraljeza. Bil je hudo izžrpan. Dobil je strel skozi

stegno in rame in njegova kri je kmalu počrnila palubo. Nismo se utegnili z njim ukvarjati, čeprav smo vso akcijo izvedli le zaradi njega. Komaj smo se oddmaknili od obale, se je vsula po nas pravcata svinčena toča. Mornariška pehota se je oddaljevala, mi pa smo ji morali ščititi umik. Oba patroljna čolna sta na vso moč žgala. Naš mitraljezec je skakal preko ranjenca in obračal cevi, da je lahko držal v šahu obalo.

Zjutraj smo pristali v naši bazi na Visu. O mitraljezu in o ranjenem ustaškem poveljniku pa ni bilo ne duha ne sluha. Bržkone sta padla v morje in utonila, ko se je čoln globlje nagnil.

Srečko Cerkvenik



Lepi in razmeroma majhni, toda v boju strupeni kot ose in zelo učinkoviti so bojni čolni naše vojne mornarice, ki so jo pogumna srca in spretno roke zgradile in razvile iz prvih lesenih trabakul v NOB

## IZ POMORSTVA V RAZVOJU TRI ZGODBE

Novi koprski pristan vidno raste in tudi promet v njem je vse večji. Danes je to najrentabilnejše podjetje našega okraja in odvisno od njega cvete še mariskatero drugo. Seveda, marsikaj se mu je že moralo umakniti in marsikaj se mu še bo. Tudi morskopolitične ne more več prav dihati. Potrebno ga bo čimprej premestiti.

Ze zdaj se dogajajo stvari, ki ogrožajo varnost kopalcev. Kopalški prostor, ki ga varuje mreža, da ne bi kak morskopolitični pohrustal kopalcev, je pretesen. Mnogi kopalci se ne menijo veliko za mrežo. Plavajo dalje in brez pomisleka sekajo pot ladjam v novi pristan... Plezajo na bojo in se sončijo na nji... Nekateri so bili celo tako »pogumni«, da so plavali tik oceanske ladje...

Takšna in podobna »herojstva« so prekršek in kazniva. Pristojni luški organi so bili doslej, kakor kaže, popustljivi. Mislim pa, da to ni prav in da ne bi smeli čakati, da tega ali onega nespametnika preseče ladijski vijak ali pa morskopolitični hlodne po njem...

O carinskih predpisih in carinikih večkrat slišimo kako grenko. Včasih upravičeno, včasih pa tudi ne. Naši carinski predpisi niso tako strašni, kakor so videti. Ščitijo pač interese skupnosti, kar včasih ni prav po volji temu ali onemu posamezniku. Primer, ki ga bom opisal, pa vendarle težko razumem.

Priplula je pred mesecem v naše vode tuja jahta. Velika. Ladja, ne čoln. Mesec dni je križarila po našem Jadranu in njen lastnik, baje Anglež, je bil navdušen. Povedal je, da je naša obala najlepša... Sicer ni bil prvi in tudi zadnji ne bo, ki je kaj takšnega rekel. Nu, pa se je odločil, da bo ladjo dal popraviti v našo ladjedelnico, kjer bi ostala približno 8 (osem) mesecev. Za to delo bi seveda plačal. V dolarjih. Plačal bi popravilo, zavarovanje, šrambo v ladjedelnici, čuvanja... To ni nič novega. Bogati lastniki jaht delajo vedno tako. Svoje ladje uporabljajo dva ali tri mesece na leto, potem pa jih spravijo tam, kjer jim najbolj ustreza. V Nizzu, Saint Tropezu, Benetkah, Trstu... Zakaj bi to ne bilo v Piranu, kjer je prostor in mala ladjedelnica?! Vse je bilo videti enostavno in razumljivo.

Toda carina je rekla: ne! Ladja je odplula v Milje. Tam jo bodo popravili in konzervirali oziroma čuvali v ladjedelnici čez zimo. In zaslužili.

Zanima me, zakaj ni bilo mogoče tega storiti pri nas? Ali bi morda takšno čuvanje in popravilo ladje škodovalo našemu gospodarstvu? Ali bi to morda predstavljalo za nas nevarnost? Mislim, da komentar tu ni potreben!

Končno je od rojstva bolehnega ladjo »Trojica« zamenjal sicer nekaj let starejši, vendar mnogo bolj čil »Aleksa Šantič«! Sedaj ni zamud in potniki so v okviru plovnega reda zadovoljni.

Toda... V skromni in nesodobni povezavi z našo obalo tja do Kotora in Ulcinja ima Koper tudi tedensko progo Koper-Ulcinj. To je tovrstno potniška proga, na kateri obratuje naš veterani »Kostrena«. Ta parnik ima letos baje 70 let in bi moral že davno v staro železo. Za to progo v začetku nihče ni vedel. Toda čez mesece so ljudje le zvedeli za njo in danes ima toliko tovarov, da parnik stalno zamuja. Ne samo ure. Cele dneve. Pred dnevi je v prihodu v Koper zamudil kar dva dobra dneva. Namesto da bi prišel v Koper v petek zgodaj zjutraj, je dospel v nedeljo ob 9. uri! Ta zamuda je sicer za »Kostrena« opravičljiva. Parnik je počasen in je imel izredno mnogo tovarov.

Toda nekaj drugega je zanimivo. Nihče ni vedel v Koprju, kdaj bo došel! Niti agent »Jadrinski« ne! Čakal je tovor in čakali so potniki, ki so želeli potovati prav s tem parnikom! Kje je »Kostrena«? V petek ni nihče vedel. V soboto tudi ne! Pulj ni javil nič. Pulj ni vedel nič! Celo Zadar ni vedel nič! Dva dni ni bilo vesti o »Kostreni«! Toda tisti, ki bi morali vedeti, so bili hladnokrvni kakor Angleži. Pa saj smo vendar na Jadranu! Saj nismo na Atlantiku in »Kostrena« odlično prenaša valove, čeprav je stara...

Saj res, Jadran ni Atlantik...  
Ladjar Vrmeč

## DALI SO SVOJA ŽIVLJENJA ZA SVOBODO

# Obletnica škrbinskih žrtev

Iz kraške vasice Škrbina pri Komnu je več kot desetina prebivalcev padla v NOB

Na jesen leta 1944 so prikoralili v vas Škrbino Nemci in belogardisti. Sredi vasi so se ustavili in stopili v nekdanjo Krumčevo gostilno. Njihov poveljnik je izvlekel iz žepa list papirja, na katerem je imel zapisana imena glavnih sodelavcev OF v vasi. Poizvedoval je po tem, kje stanujejo. Poleg noveljnika je stal 10-leten deček in vlekel na uho, kaj govore. Neopazno se je izmuznil in stekel k svojemu stricu Matijeveju Tonetu. Rekel mu je, naj se skrrije, ker ga iščejo vojaki. Hotel je obvestiti še druge, pa je bilo že prepozno. Nemci so aretirali osem ljudi. Odgnali so jih iz vasi in jih ob glavni cesti, ki vodi skozi vas, ustrelili. Odpeljali so tudi Johano Čotar in njeno hčer. Ustrelili so ju na nekem travniku. Ko so vaščani zaslišali strele, jih je prevzela mračna slutnja. Šli so pogledat. Vsi odpeljani ljudje so bili mrtvi. Na vas je legla globoka žalost, vse je jokalo in v srcih so začutili še večji odpor proti okupatorjem in domačim izdajalcem.

Izdajalca so iskali najprej med domačini. Nek sovaščan se jim je zadel močno sumljiv. Na vasi so se začeli pojavljati napisi po zidovih. Po zidovih so se jeli pojavljati napisi, ki so kazali nanj.

Toda sum je bil neopravičen. Krivec je še danes skrit.

Na mestu, ob cesti, kjer so bile žrtve postreljene, so postavili vaščani spomenik. Še večji spomenik pa so postavili sredi vasi.

Spomenik je iz rezanega kraškega kamna in je posvečen 38 žrtvam. Vas Škrbina je v NOB žrtvovala več kot desetino svojega prebivalstva.

I. F.

## GOVORIMO IN RAZPRAVLJAMO

# o letošnjih češpljah

Na Primorskem jim pravimo kar »češpe«. Letos se lomijo veje od preobilnega sadu. Po vsej državi in izven nje se obeta rekordni pridelek češpelj. Kam bomo z njimi? Jože Slina z Brkinov misli takole:

»Bomo vsaj enkrat po dolgem času zaplavali malo po dobri slivovici. Le posode za namakanje zelo primanjkuje. Pomagali si bomo s kadmi za zelje. Kar se mene tiče, imam rajši steklenico pristne slivovice kakor kad kislega zelja. Najmanj dve leti ni pričakovati tolikšnega pridelka češp. Zdal je priložnost, da si napravimo zalogo žgane kapljice. Cln starejša, tem boljša! Pa tudi v Trstu se je ne branijo...«

Odgovorni funkcionar kmetijske zadruge zaskrbljeno pravi:

»S koprskim Fructusom imamo sicer sklenjeno preliminarno pogodbo za odkup nekaj sto ton češpelj, kar

pa je za pričakovane količine veliko premalo. Trudimo se, da bi našli še nekaj odjemalcev, pa se povsod otepajo, ker je tega sadja letos na pretek. Avstrija, ki je naš najbližji in najugodnejši konzument, je odpovedala pogodbo za dobavo češpelj in drugega sadja, ker ne vedo, kam bi z lastnim pridelkom. Razumljivo je, da spričo takega stanja tudi odkupne cene za češplje ne bodo mogle biti za kmetovalca stimulative. Po trenutnih kalkulacijah zadruga ne bo mogla plačevati češpelj dražje kakor po 15 dinarjev za kilogram. Navezani smo torej na domači konzum in domačo predelovalno industrijo, katere kapacitete pa so zlasti na področju našega okraja dokaj omejene.«

Trgovina na drobno modro molči in prodaja češplje po taki ceni, kakor da bi jih uvažala recimo iz domovine kave. Kmet bi si vseh pet obilnic, ko bi dobil za kilogram pridelanih češpelj vsaj tretjino cene, ki jo je videl napisano v trgovini.

Potrošnik z osemčlansko družino, ki živi od rok do ust in nima ne vrta, ne njive, ne češpelj, pa tudi nič besede pri trgovski politiki, skromno in ponižno predlaga:

»Naj bi nekdo dal pobudo za organiziran odkup češpelj za široko potrošnjo po zmogljivih cenah. Naše gospodinjice bi z veseljem segle po češpljah za vkuhavanje. Kompot, mezza v domači pripravi sta odlično dopolnilo hrani zlasti za otroke. Prav tako posušene češplje. Vem, da bo v trgovini vsega tega dovolj po istih cenah, kakor da češplje sploh niso obrodile. Marža je brezrutna mačeha za potrošnika. Doma pripravljene zimske zaloge te vrste pa so znatno cenejše in dostikrat užitnejše. In ker je malo upanja, da bi moj predlog kaj zalegel, sem se odločil, da jo uberem sam na kmete in se oskrbim s češpljami za svojo družino kar pri pridelovalcu, pa bova oba zadovoljna.

J. Z.

## OB KONCU PASJIH DNI SE VSEM ZA SMEH IN DOBRO VOLJO

JAŠA ŽVAN

# Mamina dušica

Na avtobusni postaji v Trstu. Potniki se gnetejo v reški avtobus. Prepiranje, zdihovanje, komolčenje pod rebra, pehanje in hrbitje, sunki v trebuhu, stopicanje na kurja očesa, cviljenje, kletvice, gospodovalna povelja sprevidnika in soferja, mille prošnje postaranih ženic in tako dalje. Zamišli in v možgane se ti pričara čudovita simfonija džungle. Končno je plavi zaboj na kolesih poln. Zadihani potniki, ki se jim je posrečilo po otupni borbi prrediti v njegovo notranjost, razmeščajo obilno ročno prtljago po mrežastih policah, jo tlačijo pod sedeže, odlagajo na sosedove noge in kolena, se na ogorčene proteste vljučno oprščajo in končno nekako obmirujejo v resignirani vdanosti. Taka je na tržaški centralni avtobusni postaji podoba okoli naših avtobusov vsak dan, taka je bila tudi te dni, ko sta dve potnici iz Zagreba poskrbeli za zabavo prepotenih in pregnetenih sopotnikov.

Starejšo bi prizanesljivo ocenil na kakih štrideset. Le tu in tam ji je prepletala košato temno frizuro srebrna nitka. Srednjo rast so motile v vitkosti bohotne oprsne in obočne oblike, ki so vzmernirjeno podhrtevale, kadar je raztresala meketajoč smeh skozi umetno zobovje, ograjeno s kričiče rdečimi ustnicami. Smejala pa se je venomer, kakor da so jo nevidni prsti izvijavoče žgačkali tam nekje pod trojnim podbradkom.

»Mamica, meni je neznansko vroče«, je malone zajokalo zraven nje mlado bitje. Obrazek kakor iz galerije renesančnih mojstrov čopiča so mehko obkrožali valoviti slapovi svetloplavih las. Iz tega villskega okvira pa je sijalo dvojje čudovitih zvezdic, prav tako plavih kakor azurno nebo. Le od časa do časa so ti zvezdici zasenčile dolge temne trpalnice, ko je pred priljubljenimi se moškimi pogledi hotela umakniti svoje zadrženo in jo skriti med zoreča, de-

kliško napeta nedra. Rubinasta usteca je koketno krčila v »kurjo ritko« in vse je kazalo, da ji je strašno nerodno.

»Preobleci se, dušica! Saj vidiš, da ti je vse, kar imaš na sebi, obupno pretresno! Ljudje bodo razumeli! Kje je še Opatija, ljubo srčee! Veste, gospoda moja, pred tremi tedni sva prišli s hčerko iz Zagreba na počitnice v Opatijo. Pa se mi je hčerka tako zredila, ne zamerite, da ji je postalo vse premajhno. Tako sva morali v Trst po druge obleke! No, miška moja, odloži! Pomagala ti bom! Med slinastim smehom je zgovorna mamica pričela odpenjati »dušičke gumba na hrbtu in z vajevo roko segla po spodnji rob dekletove obleke, jo dvignila in potegnila čez glavo. »Takooo, vidiš! Zdal pa še kombinež! V naslednjem trenutku je stala ljubka gracija v samih biklinih in modrčku med sedeži. Med smeh in cvileč Evinih hčera v avtobusu se je pomešal narejen moški kašel.

»Gospa, dajte da še jaz pomagam!, je nekdo pokavaliril. Smeh kakor v krčmi.

»Pohiti, mamica! Joj, kako si nerodna!, je zacepental modelček. Mamica pa je ležerno izvlekla iz ogromne škatle novo kombinežo, vso čipkasto, kakor iz morske pene stkano, nato belo plisirano krilo in za tem prav takšno muckasto kosmato, kakor sanje lahko in nežno bluzico. Z virtuosno spretnostjo je mamina roka prenesele vse to na zagorelo živo lutko, ki je kar žarela od ugodja in samovšečnosti.

»Pomislite, petnajst let je stara tale moja princeska, pa takšno deklet! V trgovinah, na ulici, kjer koli sva se pojavili v Trstu, povsod so jo obkroževali in se ji dobrikali. Vjudni in fini so Tržačani. Sklenila sem, da jo omožim v Trstu. Stavim, da bi jo proglasili za Mls Trst, če bi prišlo do tekmovalja«, je hitela besediti

srečna mamica in se smejala, smejala, smejala.

»Samo kaj bi z vami v Trstu, gospa?, se je nekdo zarežal.

»Eh, tudi jaz sem bila nekoč... kar hčerko pogledajte!, se je za hip zresnila in nič zamerila.

Tako je šlo do obmejnega bloka na Pesku. Tam so morali vsi ven. Zigostati propustnice. Ti dve sta imeli potna naloga. Takim ni potrebno iz avtobusa. Kontrola pride v avtobus sama. Pa vendar:

»Mačkica moja zlata, glej, tamle je buffet! Na, tu imaš denar in stopi po sladoled. Naj te vidiš! Boš videla, kako prijazen so italijanski obmejni uslužbenci! Da ji ni do sladoleda, je zagostolela. Le pojdi, le! Imajo krasen, hladen sladoled, oblit s čokoladno kremo! Saj si vsa divja na čokolado!«

Ob tej spodbudi se je »mačkica« nemara spomnila, da bi se ji »hladen« sladoled vendarle prilegel in kak občudujoč pogled tudi ter je šla. Pri tem pa je skoraj na nos telebnila s stopnice avtobusa na nizko betonsko ograjo ob cesti. Mlad italijanski carinik jo je kavalirsko prestregel.

»V teh visokih in šiljastih petah se ne počutim dobro, mama! Malo je manjkalo, da si nisem izvilila nogo. Pa tudi tišitje me! Ti si kriva, ker si hotela, da kupimo za številko manjša čevlje, kakor jih navadno nosim!, je tožilo deklet.

»Pa se preobuj, srček in boš doma trenirala v novih čevljih. Ne morem pomagati, če pa je moda takšna. Pol Zagreba ti bo zavidalo za tako elegantne čevlježke!«

Sobica mamine žrtve je šele tedaj popustila, ko je pričela z mehkim, do kraja iztegnjenim jezikom obli-zovati lopatičasti kos sladoleda, pri čemer je zanesena mamica vsa srečna požirala slino, potniki pa so si veselo pomežikavali in se hvaležno mužali za brezplačno zabavo.

NAŠI ZDRAVSTVENI DELAVCI IN USTANOVE V NOVIH POGOJIH GOSPODARJENJA

# Prepih na belih hodnikih

Tišina, šepet in duh po razkužilih sta desetletja vladala na belih hodnikih. Neslišno so drseli po njih ljudje, odeli v belino. Pred meseci je zavel prepil. Zaloputale so oknice, tišino so presekale glasne besede. Nekaj se je premaknilo. Zdravstvene ustanove so postale finančno samostojni zavodi. Same ustvarjajo sredstva. Kolektivni jih delijo na sklade in osebne dohodke. Tudi v naših bolnišnicah so izvolili upravne odbore. Zdravstveni delavci so postali upravljavci. Začeli so razpravljati o nagrajevanju. To je veter, ki je povzročil prepil.

Ze pet mesecev delajo komisije, ki pripravljajo nov sistem nagrajevanja. Opravljeno je veliko delo. Nemalo truda so vložili vanj. Vrsto posvetovanj, razprav in sestankov so imeli ta čas. Tudi sporeki so se včasih. Kdo bi jim zameril! Nadoknaditi morajo to, kar so zamudili. Dohiteti čas in druge kolektive. One iz gospodarstva, ki so pričeli s tem že pred desetletjem.

Šli smo loviti utrip novega časa. Od vrat do vrat, iz hodnika na hodnik. Vsem, bolničarjem in zdravnikom, medicinskim sestram in strežnicam smo zastavljali enako vprašanje:

»KAJ MISLITE O NOVIH NAGRAJEVANJU?«

»To je sijajna stvar! Skrajni čas je bil začeti tudi pri nas! Odslej bomo plačani po delu! Kolikor boš naredil, toliko boš dobil!« — tako so navdušeno odgovarjali zdravniki in medicinske sestre.

Bolničarji in bolničarke so bili rešnejši. Rekli so: »Kaksen je novi pravilnik, bomo šele videli. Točk ne razumemo dovolj. Raje bi tako: za to delo dobiš toliko, če opraviš več, pa več. Zdi se nam, da tega v novem pravilniku še ni!«

Radovedni smo »vrtali« globlje. Koprška bolnišnica ima tri več ali manj samostojne oddelke: v Kopru, v Izoli in v Piranu. Vsak oddelek ima svoj upravni odbor. Treba se je bilo odločiti, kaj in kako bodo nagrajevali.

**ZMAGALE SO TOČKE**  
Ne moremo začeti kar takoj z nagrajevanjem »po enoti«, so ugotovili. Bilo jih je strah, da bi kdo v želji za večjim zaslužkom škodoval bolnišnici. Odločili so se ocenjevati strokovnost, odgovornost, delovno dobo, težavnost delovnega mesta in posebne pogoje dela. Za vsako od naštetih meril bodo dodeljevali točke po posebnem pravilniku. Komisija bo vsako delovno mesto točkovala, seštevke točk, pomnožen z vrednostjo točke, da mesečni prejemek. Koliko bo točka vredna, še ne vedo. Ko so ta sistem gradili in razpravljali o njem, je bilo čutili precej lokalističnih teženj posameznih oddelkov. Vsi so se borili za točke. Novi točkovni sistem pomeni napredek, saj je odpravil mnoge krivice starega administrativnega sistema uslužbenških plač.

V Sežani so začeli malce drugače. Najprej so izdelali tarifni pravilnik. Za vsako delovno mesto so določili tarifne postavke, v razponu od 14 do 80 tisoč dinarjev. Nato so izdelali približno enak točkovni sistem kot v koprški bolnišnici. Znesek plač po tarifnem pravilniku, deljen s seštevkom vseh točk, da vrednost točke. To pomeni hkrati osnovne osebne dohodke; 80 odstotkov teh bo zajamčeno. V primeru dobrega poslovanja bodo ustvarili več. Tak presežek sklada osebnih dohodkov bodo razdelili po enotah. Vsaka enota ga bo nato delila na posameznika po neke vrste referendumu.

To sta dva sistema. Približno enaka sta. Oba ocenjujeta delovno mesto in oblikujeta tarifno postavko. Sežanski je morda naprednejši. Ta pri delitvi presežnega dela že vsebuje elemente nagrajevanja pridnosti in prizadevnosti.

**KAJ STORIŠI**  
»Morali bi ocenjevati trud posameznega zdravstvenega delavca in uspeh stroke v bolnišnici! Treba bo ločiti zdravstvene usluge od »hoteljskih«, ker bolnišnica opravlja oboje.

## KRVODAJALCI

21. in 24. avgusta so se prijavili naslednji krvodajalci iz Pirana:  
**GOSPODINJA:** Regina Zezman  
**OBLO:** Olivio Džurdžević  
**RUDNIK SEČOVLJE:** Jordan Cerovec, Jože Coklin, Jože Canžek, Miha Goričanec, Ivan Gradjanec, Albin Jesenšek, Rado Košir, Jože Lapajne, Marjo Mikulandra, Miha Opara, Ivan Vrtačnik, Dino Panger, Aldo Petretič, Jože Zezman, Anton Zvonar, Rino Zupičič  
**SKLAD ZA IZGRADNJO PIRAN-PORTOROŽ:** Ivan Kordin  
Sodnik Slavko, delavec iz Trsta

## NOVE REVILJE

NASA SODOBNOST, ŠT. 8-9

IZ VSEBINE:

DUŠAN PIRJEVEC, Ob gledaliških vprašanjih; ANTON OCVRK, Slovenska literatura in realizem II; IVAN MINATTI, Prevodi iz sodobne makedonske lirike; LOJZ KRAIGHER, V hribih IV; VLADIMIR KAVČIČ, Tja in nazaj VI; PAVLE ZIDAR, Podoba mojega tedna; MIRA MIHELJEVA, Mlad mesec; DUŠAN MORAVEC, Candkarjeva drama v praških gledališčih po letu 1918 I; DINO DARDI, Vojak; JULIAN TUWIN, Pesmi; LEOPOLD SUHODOLCAN, Srečni mož; KALIST FONTANOT, Dve humoreski.

To pomeni zaračunati vsako posebej! Tako je preprosto in jasno povedal dr. Uroš Černe iz ginekološkega oddelka.

Soglašamo z njim. Razčleniti bo areba oskrbni dan na vsakem oddelku. Poiškati vzroke, zakaj so oskrbni dnevi različni v cenah. Od kod razlike za oskrbino za zdravljenje, za dohodke osebja, itd. Ustvariti trdnje temelje za dohodek bolnišnicam.

Koprška bolnišnica ima danes 79 milijonov obratnih sredstev; za 82 milijonov ima dolžnikov, 17 milijonov pa dolguje ona dobaviteljem. Stevilke so vse preje kot blesteče. Zaskrblijoče so. Kolektiv bo moral previdno obrabati sredstva in biti dober gospodar. Nagrajevati bo moral pridnost in prizadevnost, da bo zmanjšal stroške.

### SERVISNE SLUŽBE

Cena oskrbnega dne zelo variira po oddelkih iz meseca v mesec. Prav gotovo bi se dale razlike zmanjšati. Morda bo kazalo organizirati servisne službe: servis kuhinjo, servis pralnico, servis laboratorij, servis RTG itd. Vsak servis se bo trudil nuditi svoje storitve kar najceneje, ker bo od njih živel. V letošnjih razpravah je bilo čutili neupravičen strah pred tem. Čemu strah, da laboratorij ne bi mogel živeti kot servis? To bo pomenilo samo to, da ni potreben.

Pot k vsemu temu so že pričeli. Majhni prepri in velike skrbi bi lahko rekli o tem, kar smo izvedeli na primer v Izoli. Napeti odnosi med osebjem in upravo bodo odpadli. Vse, ki se šopirijo z navidezno pomembnostjo, bo spodnesel razvoj. Spoznali bodo, da človeka merimo, vrednotimo in ocenjujemo po njegovem delu. Navidezni lesk bo nato ugasnil. Seveda šele nato, ko bo pravilnik vseboval nove elemente.

### ČLOVEK JE NAJVIŠJA DOBRINA

Zavel je prepil po belih hodnikih. Tako smo ugotovili v začetku. Prepil, ki ruši staro hierarhijo beline, tišine in šepetajočih besed. Prepil, ki ruši navidezne barikade injekcijskih igel, duha po razkužilih, zdravil in skrivnosti latinskih besed. Prepil, ki postavlja naše bolnišnice v sredo življenja.

Šepet na belih hodnikih prerašča v žuborenje glasov. Tam nosijo ljudje v rokah in srcih dobroto. Zdravilo boine in ponesrečence. Rešujejo življenja. Človek dela vse to. Človek, najvišja vrednota v naši družbi. Za to humano delo moramo nagrajevati njega, ne delovno mesto! Ljudje iz belih hodnikov, naši zdravstveni delavci, so pričeli iskati pot. Veliki napori in resnost, s kakršno so začeli, so porok, da jo bodo našli. Točkovni sistemi so šele začetek.

J. M.



Jesenska moda prinaša s seboj poveljane zahteve po pleteninah tudi za ženske. Na sliki je prikupen model iz treh kosov

### SINTEZA letošnje mode na Zahodu

- Krila razširjena ali nagubana spodaj
- Tailleuri poudarjeni v životu z okroglimi ramami
- Lažni boleri, ki dvigajo linijo života
- Blago toplo in mehko
- Paltoji zelo široki in zelo veliki
- Modne barve: rdeča, zelena, zamolčko sinjemodra in črna
- Robovi, ovratniki, šali in rokavniki so krzneni
- Klobuki so visoki, na kupolo ali turban, kombinacija istega blaga in krzna kot obleka

### ANTONIJA SEDMAK

Pretekli teden je v Jurščah preminila znana partizanska mamičica Antonija Sedmak. Priljubljeno domačinko so pospremili na zadnji poti tudi številni borci, ki so pri Matevževi mami našli v najtežjih dneh ob vsakem času zatočišče in okrepčilo. Požrtvovalni in skromni partizanski materji so se z iskrenim čustvovanjem in s šopki cvetja oddolžile tudi žene, med katerimi je veljala Antonija Sedmak za zgled in svetel lik neustrašene partizanske matere, saj v Jurščah ni nikogar, ki ne bi poznal njene ljubezni do domovine in do svojih sinov, ki jih je vzgojila v napredne državljane, v duhu vdanosti do domovine in naše revolucije.

Za vaško skupnost  
vaški odbor Zveze borcev NOV  
**IZPOLNITEV ŽELJA**

Otroški vrtec gradi Občinski ljudski odbor Sežana v kombiniranem bloku v novem naselju. Imel bo zmogljivost, ki bo zadostovala za potrebe vsega novega naselja. V njem bo deloval oddelek za šolske in oddelek za predšolske otroke. Vrh vsega ima vrtec še to prednost, da mamicam ne bo treba voditi otrok daleč, ampak le nekaj korakov.

### V POSTOJNI JE ODPRT NOV GOSTINSKI OBRAT PRIKUPNEJŠE, KOT JE KAZALO

V nedeljo zjutraj so v Postojni odprli še en turistično-gostinski

obrat. Gre za restavracijo ob novem motelu na Tržaški cesti, ki ima v notranjosti 40, na zunanji betonski ploščadi pa še 88 dodatnih sedežev. Restavracija je sodobno grajena in izredno okusno opremljena ter jo lahko štejemo za trenutno najlepši gostinski lokal v Postojni.

Novo restavracijo, ki ji pravijo nekateri tudi bar, je že v nedeljo obiskalo večje število Postojnčanov in tujih turistov, ki so nočili v motelu. Ko bodo ob zgradbah dokončno urejeni še nasadi, bo zunanost motela z restavracijo vred neprimerno prikupnejša, kot je kazalo v prvi fazi izgradnje.

## Nova stanovanja v Postojni

Vrsta novozgrajenih stanovanjskih blokov je v zadnjih dveh letih močno omilila stanovanjski problem v Postojni. Kljub temu pa je tempo stanovanjske izgradnje v mestu še vedno v porastu. Na Kremenici dokončujejo izgradnjo dveh blokov za kolektiv ZTP Postojna, prav tam pa nadaljuje z gradnjo stanovanj tudi krajevna garnizija JLA. Več no-

vih stanovanjskih blokov bodo prihodnje leto ostavili tudi nad novo Vojkovo ulico. ObLO Postojna bo tam gradil tri devetstanovanjske bloke, medtem ko bo že letos dokončano stanovanjsko poslopje postojnske banke. Trenutno so v izdelavi tudi načrti za devetstanovanjski blok Zdravstvenega doma Postojna. (ma)

NAŠI IZSELJENCI DOMA NA OBISKU

# Povsod je lepo - doma pa najlepše

Kastelca pod Socerbom in ena iz Kozine smo se dogovorile in odločile, da pojdemo v Argentino, kjer sem imela teto in več znanih domačinov, ki so nas pričakovali in sprejeli pri izstopu z ladje.

### ALI STE SE KMALU ZAPOSLILE V TUJEM KRAJU?

S posredovanjem sorodnikov in znancev smo bile v nekaj dneh vse v službah. Jaz sem dobila mesto gospodinjke pomočnice pri neki španski družini. Moj gospodar je imel veliko živinsko trgovino. Španščine sem se kmalu priučila, ker sem znala italijansko.

### ALI STE IMELI KAJ STIKOV Z OSTALIMI ROJAKI?

Pač. Sestajali smo se v raznih slovenskih društvih in na prireditvah. Tako sem se seznanila tudi z mehanikom Rudijem Klaričem, ki je doma blizu Nabržine. Z njim sem se leta 1935 tudi poročila. Dve leti pred menoj je bil prišel v Argentino. Priden in podjeten je moj mož ustanovil lastno delavnico za izdelovanje raznega elektromateriala iz plastike. Majhno obrtno podjetje, v katerem je moj mož zaposloval v začetku le dva vajenca, se je počasi razvilo v industrijski obrat z okrog 100 delavci. Ime firme je »Industria argentina de bakelite«. Naši izdelki so danes znani po vsej Argentini in sosednjih

državah južne Amerike. V začetku so bili sodelavci mojega moža samo Slovenci. Pozneje pa so Peronove oblasti odredile, da sme naše podjetje zaposliti le 30 odstotkov Slovencev, oziroma jugoslovanskih izseljencev. Slovence vsa argentinska podjetja zelo cenijo kot pridne delavce.

### ZELO LEPO GOVORITE SLOVENSKO KLJUB ŠPANSKEMU OKOLJU, V KATEREM JE TAKO DOLGO ŽIVITE. ALI JE TUDI Z OSTALIMI ROJAKI TAKO?

Slovenske šole nimamo v Buenos Airesu. Kjer sta oba roditelja Slovenci, govorijo doma slovensko. Dogaja pa se, da starši občujejo z otroki slovensko, otroci pa jim odgovarjajo špansko, kar je pripisovati vplivu šole in španske otroške družbe. Imamo slovensko kulturno društvo »Zarja«. Društvo prireja igre in nastope pevskega zbora ter razne proslave. Okoli tega društva se zbiramo Slovenci, ki smo se preselili v Argentino še pred vojno. Vsako leto slovensko praznujemo 29. november, praznik ustanovitve nove Jugoslavije. Kulturni program imamo v slovensčini, vsi govori pa morajo biti v španščini. Tako zahtevajo oblasti.

### ALI IMATE NA RAZPOLAGO KAJ SLOVENSKIH CASOPISOV, REVIJ IN KNJIG?

Najbolj razširjena je med argentinskimi rojaki »Rodna gruda«. Posa-

mezne družine in tudi društvo »Zarja« pa prejemajo še nekatere druge časopise, vendar so v tem oziru v Severni Ameriki na boljšem. Slovenci v Argentini bi si želeli več branja iz domovine, kar bi nas tesneje povezovalo s stari krajem, v glavnem pa pripomoglo k ohranjanju slovenske besede in zavesti.

### ALI STE ZDAJ PRVIKRAZ NA OBISKU DOMA IN KAKSEN VTIŠ JE NAPRAVILA NA VAS OBNOVLJENA NOVA JUGOSLAVIJA?

Prvikrat sem obiskala »stari kraje« leta 1947, nato 1953, zatem 1958 in pa zdaj. Enkrat je bil z menoj tudi mož. Odkar pa so umrli starši, ne prihaja več. Pa tudi podjetja ne more zapustiti. Nova Jugoslavija iz leta v leto dobiva veličastnejšo podobo. V marsičem je že prehitela Argentino. Srečni ste, ker imate Ameriko doma. Zdaj šele vidim, kako bogata je domovina.

V spomin na svoje letošnje bivanje med svojimi vaščani je zavedna rojakinja omogočila Očizlanom, da so si sredi vasi zgradili okrog 160 kvadratnih metrov veliko betonsko ploščad na prostem, kjer bodo v poletnem času lahko prirejali družabne igre in ples. Ob slovenski sporoča po »Slovenskem Jadrano« pozdrave vsem, od katerih se ne bo mogla osebno posloviti. Mi pa ji želimo srečno pot in zopet na svidenje. Jaša Zvan



Letos je obiskalo svojo staro domovino tudi precej naših rojakov iz Argentine, med njimi Marija Klarič (rojena Bernetič) iz Buenos Airesa. Obiskal sem jo v njeni rojstni vasi Ocizla pri Kozini in jo poprosil, naj bi za bralce »Slovenskega Jadrana« povedala kaj o sebi in drugih naših izseljencih v Argentini ter o vtiših, ki jih bo ponesla iz domovine.

### KDAJ STE SE IZSELILI V ARGENTINO IN KAJ VAS JE NAPOTILO V TUJINO?

Leta 1929 je na Primorskem bila nekakšna izseljeniška mrzlica. Italijanska okupacija s svojimi zasužnjevalnimi metodami zlasti slovenski mladini ni obetala rožnatih življenjskih perspektiv. Takrat mi je bilo 18 let. Stiri dekleta iz Ocizle, dve iz

V VRSTI PROBLEMOV UREDITVE IN IZGRADNJE KOPRA

# O pristanišču za potniške ladje

Koper se vsestransko razvija. Mesto se modernizira, da ga kmalu ne bo več spoznati ne na zunaj ne na znotraj. Promet je vsak dan večji. Vedno več ladij prihaja v novo luko. V zvezi s tem se z vsakim dnem veča tovarni avtomobilski promet, na drugi strani pa se je občutno povečal tudi potniški cestni promet. Malo katero mesto ima toliko avtobusnih prog kakor Koper. Sorazmerno s svojo velikostjo pa je v tem pogledu nedvomno na prvem mestu.

Načrti za avtobusno postajo so menda izdelani, prav tako približno vemo, kje bo stala nova železniška postaja. O izgradnji potniške luke pa ni bilo doslej nikakih posebnih razprav.

Seveda je nujno, da začnemo z morskimi potniškimi lukami. Gradnja avtobusne postaje in železniške postaje za potniški promet bosta nedvomno upoštevali to dejstvo.

Kje naj bi stala nova potniška luka v Kopru? Njena osnova bi bila sedanja stara luka in bi se raztezala vzdolž semedelske ceste tja do Žusterne. Razumljivo je, da obstoj mandrača pred hotelom »Triglav« ne bo smel povzročati težav pri urejevanju tega življenjskega vprašanja našega mesta, ker je njegova vloga že preživela. Nova lučica za čolne in druge male objekte bo morala dobiti drugo, ugodnejšo lokacijo. Morala bo biti tudi prostornejša. Mislimo moramo na veslaški in plavalni klub, na pla-

valni bazen itd. Prostor, kjer je sedaj navedeni mandrač, pa je idealen za ureditev pristajalnih bazenov za manjše potniške ladje (hidrobuse in leteče ladje), ker bo omogočal potniku dostop do središča mesta. Za večje ladje — tudi oceanske potniške ladje bodo pristajale v Kopru! — pa bi bila



Lepa in velika nemška ladja »Westfalen« je te dni v novem koprskem pristanišču, kjer razklada sladkor

idealna nova obala vzdolž Semedelske ceste.

Vprašanje ureditve in izgradnje koprskih potniških luk je potrebno temeljite in obširne študije. Če ne bomo tega vprašanja rešili pravilno in razumno, bodo posledice čutili poznejši rodovi. Seveda pa ne bi bilo pravilno, če bi to vprašanje reševali individualno. Treba je pri tem upoštevati tudi avtobusni in železniški potniški promet. Idealno bi bilo ves trojni problem proučiti skupno. Toda enega pri tem ne smemo nikdar pozabiti: Koper je obmorsko mesto, morje je njegov zaklad, vrata v svet in še marsikaj! Zato naj bi bila pri urejevanju potniškega prometa osnova ureditev potniške luke!



Brez težav zdaj lahko v novem koprskem tovornem pristanišču hkrati manipulirata s tovorom po dve veliki čezoceanski tovorni ladji po deset ali dvanajst tisoč ton nosilnosti, manjše pa tudi tri ali več, saj je osposobljene operativne obale že 270 metrov. V ozadju gradijo nova skladišča, pristanišče pa organizirata tudi druge dejavnosti, kot prženje kave, dozorevanje južnega sadja itd. Na sliki: velika nemška ladja te dni razтовarja sladkor (zadaj), spredaj pa japonska tunino

POD RONKALDOM PRI IZOLI NASTAJAJO NOVI PLANTAŽNI VINOGRADI

## Oživljajo opuščeno optantsko zemljo

Kmetijske organizacije koprskega okraja so v povojnih letih uredile približno 500 ha novih vinogradov, od katerih jih je približno polovica že v rodnosti. Največji plantažni vinogradi so nastali v Črnem kalu, na Briču, na Reteh pri Pučah, v Pradah, na Debelem rtiču, v Montinjanu in Hrvatinah, v zadnjem času pa še nad Valmarinom pri Dekanih. Nekaj večjih novih vinogradov imajo kmetijske organizacije še v Sečoveljski dolini, v Pobegih, nad Izolo in v Dvorih nad Izolo.

Zaradi pomanjkanja investicijskih sredstev ureja letos v koprskem okraju nove vinograde le Kmetijska zadruga v Izoli. V Ronkaldu, tam, kjer se na vzhodni strani končuje izolska kotlina, so lansko jesen prvič zabrneli motorji težkih buldožerjev in traktorjev Zadružnega servisa iz Koprca. Izolska zadruga bo tu imela največje plantažne vinograde — pravzaprav en sam strnjjen vinograd na 66 ha površine. Obnova bo zaključena s proizvodnim letom 1964—65. Prvih 15 ha bo zasajenih že letos, ko bodo v jeseni dobili prve cepljenke refoška in merlota iz trsnice Vrhpolje na Vipavskem.

Zemlja, na kateri obnavljajo vinograde, je v glavnem optantska, in sicer kar 80 odstotkov, drugih 7 odstotkov je privatnih zemljišč, ostalo pa je SLP. Z optanti so

uredili lastninsko vprašanje tako, da so z oskrbniki sklenili pogodbe za čas trajanja nasada, privatna zemljišča pa odkupujejo. Zemljo SLP jim je seveda dodelila občina.

Zemljišča v Ronkaldu, ki so sedaj povečini zapuščena, so izredno ugodna za gojitev vinske trte, saj so nekoč že bili tu lepi vinogradi. Zato bodo približno polovico vseh površin zasadili z refoškom, drugo polovico pa bo zavzemala sorta merlot. Z uvedbo sodobnih agrotehničnih ukrepov bi se povprečni hektarski donosi teh dveh visoko kakovostnih sort grozdja lahko gibali med 120 do 130 stotov na hektar. Da pa bi dosegli to, bo potrebno: 80 do 90 cm globoko rigolanje, močno založno gnojenje z umetnimi gnojili — približno 24 kvintalov na ha, pravilna medvrstna razdalja, ki naj omogoči strojno obdelovanje, sistem vzgoje — sylvó in gvyó, ki sta pri nas že dobro preizkušena in sta dala dobre rezultate, in močno gnojenje s hlevskim gnojem — 50 do 60 kubikov na ha.

Naj ob zaključku še omenimo, da bo izolska zadruga porabila za ureditev 66 ha novega plantažnega vinograda v Ronkaldu približno 85 milijonov dinarjev investicijskih sredstev, ki jih ima že zagotovljena. Ne bi bilo pa prav, če

bi pri tem prezrli veliko pomoč, ki jo nudi zadrugi pri tem izoljska komuna, saj je sama zagotovila 40 odstotkov udeležbe oziroma kar 35 milijonov dinarjev.

### Sladki tovor v Kopru

V koprsko tovorno pristanišče je letos priplula že peta ladja, natovorjena s sladkorjem za naše tržišče. Tokrat se je prislonila ob pomol zahodnonemška ladja »Westfalen« z deset tisoč tonami sladkorja. Od petih pošilk, skupno okrog 40.000 ton sladkorja, so prispele štiri iz Vzhodne Nemčije, ena pa celo iz Mehike. Kakor vedno doslej tudi tokrat pretovarjajo sladkor neposredno na kamione, ki razvažajo sladkor širom po Jugoslaviji.

### DVE TEKMI TABORNIKOV

Košarkarji taborniškega odreda »Kraški viharniki« iz Postojne so odigrali v dneh taborjenja na Debelem rtiču pri Ankanaru dve prijateljski tekmi s košarkarji Partizana iz Izole in Koprca. V prvem srečanju so jih Izolčani premagali na domačih tleh z 59:45 (19:24), v drugem srečanju pa so taborniki zmagali v Kopru z 38:33. Pellaschier (OKV) je dosegel na obeh tekmah 41 košev. (ma)

## Tudi o urbanistični ureditvi poslej najširše odločanje

Pred dnevi so v Beogradu končali zadnje korekture predloga novega zveznega zakona o urbanističnih in regionalnih načrtih. O njem so pred tem razpravljali po republikah, občinah in strokovnih združenjih raznih strok. Zakon, ki pride kmalu pred Zvezno ljudsko skupščino, je rezultat dobrih in slabih izkušenj dosedanjega razvoja naših mest in drugih naselij. Potreben je bil zlasti zaradi tega, ker so nemalokje gledali na urbanizem kot na izključno zadevo ožjih strokovnjakov ter malega kroga ljudi in prebivalstvo pri tem sploh ni

imelo besede, kar je bilo v popolnem nasprotju z našo demokratično ureditvijo.

Novi zakon izhaja s popolnoma drugačnega stališča. O urbanističnih načrtih bodo najprej govorili gospodarstveniki, politiki itd. Šele po njihovih mnenjih bodo urbanistični strokovnjaki pripravili predloge urbanističnih in posameznih zazidalnih načrtov. Te predloge bodo morale nato občine predložiti v odobritev občanom in šele na podlagi njihove odobritve bodo izdelali dokončne načrte in jih dali v potrditev občinskim ljudskim odborom. R

Pregled zaključnih računov za leto 1960 je opravila letos v celoti Narodna banka po svoji službi družbenega knjigovodstva. Delo v tej zvezi se je začelo že v decembru lani s pripravljalnimi deli za izdelavo zaključnih računov, to je z inventuro, ki so jo morali opraviti uporabniki družbenega premoženja. Teh je bilo skupno v koprskem okraju 959, med njimi 296 gospodarskih organizacij, 27 proračunskih organov, 223 samostojnih zavodov, zbornic in strokovnih združenj ter 403 družbene organizacije in drugi uporabniki družbenega premoženja. Služba družbenega knjigovodstva je organizirala kontrolo popisa, ki je bila opravljena v treh fazah, pri čemer je bila posebno važna druga faza. V tej je namreč banka kontrolirala naravni popis vrednosti, primerjala dejansko stanje s knjižnim in vsklajevala terjatve in obveznosti.

Ze v tej fazi je finančna inšpekcija izdala 32 odločb, s katerimi naj bi odpravili nepravilnosti, ki so bile ugotovljene pri kontroli inventur. Z odločbami, ki so jih prejeli uporabniki družbenega premoženja, so bili opozorjeni in poklicani, da popravijo zlasti naslednje napake: plemensko živino je treba popisati po teži, starosti in vrednosti in ne le po kosih, knjižiti je treba vsa osnovna sredstva, razčistiti je treba evidenco osnovnih sredstev, zaradi površnosti je treba ponovno opraviti popis in podobno. Ker predvidevali odločbe finančne inšpekcije sankcije, so prizadete gospodarske organizacije in drugi uporabniki družbenega premoženja morali v roku odpraviti ugotovljene pomanjkljivosti.

Omeniti je treba, da je finančna inšpekcija pri kontroli popisa ugotovila, da manjkajo nekakšni predpisi v zvezi s popisom zlasti za državne organe, samostojne zavode in družbene organizacije, pa tudi nekateri točnejši predpisi za gospodarske organizacije. Težave pa, ki so nastale pri popisih, so bile v zvezi s pomanjkanjem strokovnih kadrov v nekaterih manjših podjetjih. Organi samoupravljavanja niso povsod posvečali dovolj pozornosti ugotovitvam popisnih komisij, čeprav bi iz njih lahko marsikaj sklepali, bar bi vplivalo na zboljšanje njihovega poslovanja. Gre

# Po pregledu zaključnih računov

tu za viške ali primanjkljaje; zlasti za slednje, kjer niso vedno preiskovali vzrokov primanjkljajev in niso krivce klicali na odgovornost.

Zaključne račune so morale gospodarske organizacije predlagati v postavljenih rokih podružnici Narodne banke v Kopru. V tistem času je poslovala namreč samo ena podružnica Narodne banke v koprskem okraju. Omeniti je treba, da je bilo to delo z omenjeno podružnico velika obremenitev, da pa ga je opravila v redu in v roku. Skupaj je bilo v rokih predloženih 286 zaključnih računov, le tri večja podjetja so zakasnila s predložitvijo.

Kontrola zaključnih računov, ki je morala skozi vse faze družbenega knjigovodstva, pa je bilo težje delo. To delo je bilo oteženo, ker gospodarske organizacije niso posvečale dovolj skrbi sestavi teh računov in ker je zaradi tega padla reorganizacija bančnega sistema, kar je predstavljalo novo dodatno obremenitev za že tako obremenjene bančne kadre. Omenimo naj, da je bilo potrebno pri skoraj tretjini predloženih zaključnih računov zahtevati kasnejše dopolnjevanje in popravilne priložene obrazce, del dopolnil pa je bilo zahtevanih ustno pri sami predložitvi zaključnega računa. Načrt pregleda zaključnih računov tako ni mogel biti izpolnjen in se celo ni mogel odvijati, kot je bilo predvideno. Nič čudnega ni, če je bilo do srede julija izdanih le 100 odločb, pregledanih pa je bilo 149 zaključnih računov. Pri pregledih so bile doslej ugotovljene razlike v povečanju ali zmanjšanju celotnega dohodka, prometnega davka in drugo. Zlasti je bilo ugotovljeno, da pavšalisti ne posvečajo potrebne skrbi knjigovodstvu, ki ga ne vodijo tudi po več mesecev, čeprav je v Kopru knjigovodski center, ki bi lahko prevzel zanje to delo. V splošnem kažejo dosedanja pregledi zaključnih računov, da bi morale gospodarske organizacije posvečati več skrbi finančnemu

poslovanju in bi zlasti samoupravni organi morali dosledno zasledovati stanje v knjigovodstvu, od njega pa zahtevati ne le finančne podatke, temveč tudi analitična poročila, zlasti pa stalno ažurnost. Od popisnih komisij bi morali zahtevati obrazložitve razlik in vzrokov nastanka takih razlik v popisih. Posebno pa morajo zboljšati poslovanje v skladiščih in sploh pri manipulaciji z materialom. To so še razne hibe, obenem pa velike nevarnosti in hkrati tudi rezerve, ki lahko vplivajo na dohodek podjetja.

Značilno je, da služba družbenega knjigovodstva opozarja, da bi morali samoupravni organi in podjetjih skrbeti za zakonito poslovanje, kar je sicer ena njihovih najvažnejših nalog.

Posebej je treba po pregledu zaključnih računov ugotoviti, da samoupravni organi premalo postavljajo in zaostričujejo vprašanje osebne odgovornosti za nepravilnosti v poslovanju, za primanjkljaje in premalo ugotavljajo izterljivost terjatev. Niso redki primeri, ko so bile v zaključnih računih ugotovljene dvomljive, neizterljive in celo fiktivne terjatve, delavski svet pa o takih primerih ni razpravljal. Jasno je, da take terjatve ne morejo predstavljati premoženja za podjetje, temveč postanejo v določenih primerih lahko zanj usodne.

Ceprav podatki, ki jih v naslednjem navajamo, ne zajemajo vseh podjetij v našem okraju, bi razlika, ki bi lahko nastala, če bi upoštevali še 13 manjkajočih podjetij, na končno sliko ne mogla bistveno vplivati. V letu 1960 kažejo podatki, da so se povečala vložena obratna in osnovna sredstva v primerjavi z letom 1959 za 51 %, kar je obenem največji porast v Sloveniji po okraih. K temu je največ pripomogel TOMOS, ki je bil do tega leta še v izgradnji. Sploh TOMOS in Splošna plovba izstopata pred vsa podjetja, saj imata skupno

43,5 % vseh vloženi sredstev v okraju. Zato tudi od uspeha ali neuspeha teh dveh podjetij zavisi gospodarski razvoj okraja, ki sicer sodi že med gospodarsko razvite okraje v Sloveniji. Pri tem je treba še upoštevati, da so osnovna sredstva v našem okraju v primerjavi z drugimi novejša in zato tudi manj amortizirana.

Celotni dohodek podjetij se je lani povečal za 24 %, kar je 14 % več, kot je sicer povprečje v vsej Sloveniji. Največ so k temu povečanju prispevale obalne občine, ki se tudi najhitreje razvijajo. To je razvidno tudi iz podatkov, ki govorijo, da se je celotni dohodek največ povečal v industriji, in sicer za 49 %, medtem ko se je v kmetijstvu povečal le za 4 %, in še to gre verjetno na rovaš zvišanih cen. Poudariti hočemo pri tem, da zaledje, ki je v glavnem kmetijsko, ni bilo deležno takega povečanja kot obalni pas. Izreden porast je pokazal tudi promet, in to za 56 %.

V letu 1960 se je povečal za 39 % tisti del dohodka, ki ga dele gospodarske organizacije same, to je delavski svet. Med tem se je za 33 % povečal neto osebni dohodek, produktivnost pa za 22 %, kar je v celoti pozitivno, ni pa v skladu s povečanjem osebnih dohodkov.

Omenimo naj še, da je lani zaradi vključitve v redno proizvodnjo nekaterih novih podjetij padla rentabilnost osnovnih sredstev, da pa se je zaradi tega zboljšala struktura obrablenosti teh sredstev, ki je tako manjša, kot je povprečno v LR Sloveniji.

Med viri finansiranja obratnih sredstev najdemo na prvem mestu kredite in posojila, in to s 40,5 %, medtem ko znaša povprečje v Sloveniji 36,2 %. Podjetja še vedno ne skrbijo dovolj, da bi se ti viri krepili iz lastnega čistega dohodka, kar je vsekakor napačno, kot ni pozitivno, da je med temi viri tako močna postavka tudi pri dobaviteljih, ki so po-

rastli lani na 24,5 %. Te in druge postavke kažejo na to, da bo potrebno v prihodnje povečati skrb za rentabilnejše poslovanje, saj je rentabilnost naših podjetij še nizka, kar lahko za sedaj še opravičimo z začetnimi težavami zlasti novih podjetij.

Med večjimi podjetji našega okraja so Piranske soline, ki so ustvarile lani nad milijardo dohodka, dalje Tomos, ki ni mogel v celoti opraviti proizvodnih nalog zaradi nerednega dotoka sestavnih delov iz uvoza in od domačih kooperantov, razen tega pa še ni v celoti uredil svojega poslovanja, dalje je tu »Mehanotehnik«, tovarna igrača in kovinskih izdelkov, ki je ustvarila lani že skoraj tri milijarde celotnega dohodka in presegla načrt za leto 1960 za sedem odstotkov. Omenimo naj še tovarno lesovinskih plošč »Lesonite« v Ilirski Bistrici s poldrugo milijardo celotnega dohodka ali za 30 % več kot v letu 1959. Med »milijarderji« so še »Splošna plovba« Piran, kjer je lani celotni dohodek porastel kar za 75 %, nadalje podjetje »Slavniki« ter mednarodna špedicija in transport »Intereuropa« Koper. Vsa ta podjetja ustvarjajo letno vsako nad milijardo in več celotnega dohodka ter predstavljajo velikega v svojih strokah.

Pri tem je treba poudariti, da niso nič manj važna ostala podjetja, ki ne ustvarjajo toliko dohodka, ki pa poslujejo rentabilno in od katerih imajo nekatera pred seboj velike perspektive, ali pa so šele na začetku razvoja. Med njimi naj omenimo »Iplase«, industrijo plastičnih mas in umetnih smol v izgradnji.

Posebnost so kmetijska podjetja oziroma kombinati, ki se bore z velikimi težavami in katerim bo treba posvetiti v prihodnje vso skrb, če hočemo, da bodo doslej vložena sredstva vrnjena skupnosti. Sploh predstavlja kmetijstvo v okraju s svojimi štirimi odstotki porasta celotnega dohodka v primerjavi z ostalimi gospodarskimi panogami problem, ki ga bo treba reševati drugače kot doslej. K temu nas sili položaj kmetijskih gospodarstev in vedno večje potrebe po kmetijskih pridelkih, in pa — ugodni pogoji za razvoj te panoge. —ZJ—

# Lahka mehanizacija v vrtnarstvu

Kmetijske organizacije obalne pasu imajo danes približno 15 frez, tako imenovanih MOTOM-ov, ki so jih pred kratkim začele uporabljati na nastajajočih vrtnarskih obratih. Za te motorne motike je bilo ob začetku veliko zanimanje pri vseh kmetijskih organizacijah in tudi mnogo truda je bilo potrebno, preden so zbrali dovolj deviznih sredstev za njihov nakup v Italiji.

V pogovorih s kmetijskimi tehnikami na kmetijskih obratih v obalnem pasu smo se predvsem zanimali, kako so se te freze obnesle v vrtnarstvu.

Njihove odgovore lahko strnemo v naslednjih stavkih:

Freza MOTOM se je zelo dobro obnesla v medvrstni obdelavi, pri rahljanju zemlje in pri preprečevanju izhlapevanja vlage. S to frezo lahko opravijo v enem dnevu delo 5 do 10 ljudi, kar je pač odvisno od lege zemlje, zapleveljenosti, spretnosti človeka, ki z njo upravlja in podobno. Vendar je treba omeniti, da freze ni moč izkoristiti v močno zapleveljenih njivah. Uporabljali so jo pri pleltju paradiznika, paprike, krompirja, graha in pri številnih drugih vrtnarskih kulturah.

Kakšni pa so zdaj stroški obdelave določene površinske enote v primerjavi s stroški delovne sile?

## Mali oglasi

**PRODAM** zaradi selitve moderno dobro ohranjeno spalnico po nizki ceni.

Naslov v upravi Slovenskega Jadrana.

**ZAMENJAMO** komfortno DVO-SOBNO STANOVANJE v Kopru za stanovanje v Beogradu — ali prodamo (vseljivo takoj) ali damo v najem podnajemniku. Naslov v upravi »Slovenskega Jadrana«.

**LANATEX** — uvoz-izvoz Trst, Ulica Machiavelli 9, tel. 61-647, blizu trga Ponterosso, prodaja na debelo in drobno najfinejše tkanine po reklamno nizkih cenah.

**INTERTEXTIL, Trst, ulica Sv. Nikolaja št. 30**, nudi bogato izbiro vsakovrstnih tkanin, vse vrste aeznih plaščev »Super Nylon«, vetrnih jopičev, bund, raznovrstnih pletenin. **TEKSIL** za krila in izgotovljena krila **TERTAL**, odeje, perilo za ženske, ženske in moške volnene puloverje, srajce, kravate, nogavice, dežnike itd. po najnižjih dnevnih cenah.

**GELÉE ROYALE — MATIČNI MLEČEK**, garantirano znanstveno stabiliziran — proizvod Zavoda za čebelarstvo, dobite v vseh lekarnah. Lekarne, ki pripravata še nimajo, naj ga nabavijo pri »Kemofarmaciji« v Ljubljani.

**OB PRIHODU V TRST** ne pozabite obiskati dobro znano trgovino **CASA DELL'IMPERMEABILE V ULICI S. NICOLÒ 22**. V njej dobite največjo izbiro moške, ženske in otroške konfekcije, dežnih plaščev, vse vrste vetrnih jopičev, bund, dežnikov itd. po najnižjih cenah. Zagotavljamo, da boste zadovoljni z nakupom v naši trgovini. Kdor dostavi odrezek tega oglasa, dobi lepo darilo.

**ZA POMLAD IN POLETJE DOBITE NAJČENEJE** v »MAGAZZINI ALLA STAZIONE«, Trst, Ulica Cellini št. 2, poleg železniške postaje, veliko izbiro konfekcijskih izdelkov. Odjemalci s propustnico imajo poseben popust.

### RAZPIS

**ŽTP Postojna — Sekcija za vleko Divača** sprejme takoj v službo

### 4 MEZDNE KNJIGOVODJE

Plača po pravilniku osebnega dohodka po delu. Za sance stanovanje na razpolago.

Pismene vloge nasloviti na upravo Sekcije za vleko Divača.

Če računamo, da lahko frezo uporabljajo približno pet let, so stroški razmeroma majhni. Samo pri eni delovni omeraciji na enem ha površine lahko zniža kmetijska organizacija pridelovalne stroške za 5 do 6 tisoč dinarjev.

Svojtčas so nam na primer pri bertoški zadrugi, ki se je nedavno pridružila koprski, povedali, da so s frezami v 5 dneh opleli na svojem področju 12 ha graha.

Ker imajo pri vseh naših kmetijskih organizacijah razmeroma malo delovne sile in so zlasti ob glavnih pomladanskih delih zanjo v velikih škripcih, bi brez teh malih frez ne mogli opraviti vsega dela pravočasno in bi kmetijska organizacija utrpela veliko gospodarsko škodo. Ponovimo na naj, da z njimi lahko uspešno delamo le na njivah, ki jih še ni premočno zarasel plevel. ab

## Koristna združitev mizarjev

Minulo nedeljo so v podjetju Topol v Ilirski Bistrici predali svojemu namenu nov pohištveni obrat. Gre za nov in sodobno opremljen obrat. Pred časom se je namreč k temu podjetju pripojilo mizarско podjetje Mizar, ki je izdelovalo kosovno pohištvo in druge mizarске izdelke, vendar je šlo v tem primeru za izrazit obrtniški obrat, kjer so izdelovali pohištveno opremo v glav-

nem po naročilu, tako da ni bilo misliti na serijsko proizvodnjo. Prehod na serijsko proizvodnjo pa je bil oviran tudi zaradi pomanjkanja prostora. Sedaj v novih pogojih po združitvi s Topolom pa bodo že v doglednem času postavili dve novi hali.

## Kino

**KOPER:** 1. do 3. septembra ameriški barvni CS film CARMEN JONES; 4. in 5. septembra francosko-italijanski film MODERNA DEVICA; 6. septembra sovjetski film NEPO-SLANO PISMO; 7. septembra madžarski film DRAGA ANA.

**IZOLA:** 1. septembra ameriški film MATA HARI; 2. in 3. septembra francoski film ULICA DE PRERI; 4. in 5. septembra sovjetski film NEPO-SLANO PISMO; 6. in 7. septembra italijansko-argentinski barvni CS film HREPENENJE.

**SKOFIJE:** 2. septembra jugoslovanski film TRČENJE NA PARALELAH; 3. septembra madžarski film DRAGA ANA; 5. septembra italijansko-argentinski barvni CS film HREPENENJE; 7. septembra sovjetski film NEPO-SLANO PISMO.

**SMARJE:** 2. septembra madžarski film DRAGA ANA; 3. septembra jugoslovanski film TRČENJE NA PARALELAH; 6. septembra sovjetski film NEPO-SLANO PISMO.

**SEZANA:** 2. in 3. septembra francoski CS film NOTREDAMSKI ZVO-NAR; 5. in 6. septembra jugoslovanski film BOLJE JE UMRETI; 7. in 8. avgusta francoski film DIVJACINA JE SPUSCENA.

**PRESTRANEK:** 3. septembra ameriški barvni CS film DAVEK NA KRUTOST.

## kje so ladje

**BELA KRAJINA** je priplula 24. avgusta v ZDA

**BLED** manipulira s tovorom v pristaniščih ZDA

**BOHINJ** je odplula z Reke proti New Yorku, kamor bo priplula 28. avgusta

**BOVEC** je priplula 24. avgusta v Savono, nato bo odplula v Genova, Napoli, Solun, Benetke in na Reko, kamor bo priplula 14. septembra

**BIHAC** je 25. avgusta priplula na Nizozemsko

**DUBROVNIK** je 27. avgusta odplula iz Leningrada proti Italiji

**GORANKA** manipulira s tovorom v zahodnih pristaniščih ZDA

**GORENJSKA** je priplula 28. avgusta z Reke v Pirej

**KOROTAN** je priplula 24. avgusta v Karači, nato pa bo nadaljevala plovbo proti Bombayu

**LJUBLJANA** je priplula 24. avgusta v Zdanov, kjer natovarja tovor

**MARTIN KRPAN** je 24. avgusta priplula v Pulo, kjer raztovarja blago, nato pa bo odplula proti Reki

**PIRAN** je priplula 31. avgusta na Japonsko

**POHORJE** je priplula 24. avgusta v Piran na popravilo

**ROG** je priplula 24. avgusta v Aden

**TRBOVLJE** je priplula 24. avgusta iz Jokohame v ZDA

**ZELENGORA** je na plovbi iz Ploč v Rotterdam, kamor bo priplula 5. septembra

### ZAHVALA

Ob prerani smrti naše skrbne mame

### ANTONIJE SEDMAK

izrekamo iskreno zahvalo vsem, ki so jo v tako velikem številu spremili na njeni zadnji poti in ji darovali vence in cvetje. Zahvaljujemo se pevskemu zboru in godbi iz Postojne ter guvernorkom za ganljive poslovilne besede. Posebna zahvala občinskemu odboru SZDL in ZB, vsem množičnim organizacijam, tovarišu Marijanu Janušu za uspešno organizacijo pogreba in vsem, ki so pokojnici stali ob strani in jo bodrili v zadnjih dneh njene hude bolezn.

V Kopru, 28. avgusta 1961

Zalujoči sinovi  
Nace, Tone in France



V teh dneh polne lune ribiči počivajo, septembrski mlaj pa bo še ena priložnost, da povečajo številke letošnjega ulova, ki že kaže, da bo med rekordnimi, če bo le vreme tudi ta mesec kot prejšnji naklonjeno našim vrtilim pomorščakom. Na sliki: pod večer iz Pirana na odprto morje za ribami

## Pismo uredništvu:

Tovariš urednik!  
Posode za smeti so nadvse koristna zadeva za naša obmorska mesta, kjer je podganja zalega imela še pred leti na nezavarovanih odlagališčih smeti pravcete požrtije. Tudi v Kopru smo veseli te skrbi za higieno in zdravje prebivalcev. Komunalni servis je poskrbel tudi za odvoz smeti in skraja, moram reči, je kamion z delavci našega komunalnega zavoda dosledno skrbel za odvoz smeti. V Zupančičevi ulici, kjer je nekaj teh pokritih posod, ki služijo tudi prebivalcem Tumove ulice in ostalih prečnih in vzporednih ulic, pa očitno ne zadovoljuje potreb, saj so že nekaj ur po izpraznitvi posode prepolne odpadkov, čestokrat tudi razkrajajočega se materiala. Seveda pa uporabnikom, ki prihajajo iz soseščine, ne preostaja drugo, kot da polnijo že vrhane posode na način, ki za prebivalce Zupančičeve ulice ni prav nič prijeten. Ker sem sam tak »srečnik«, da imam pod okni družinskega stanovanja takšno posodo, sem seveda še posebno prizadet, saj smrad, ki nam polni prostore tudi

ponoči, onemogoča, da bi imeli odprta okna, kar pa je posebno v poletnih mesecih skoraj nezdržno.

Tudi moji sosede, ki z mojo družino delijo opisane tegobe, upravičeno protestirajo zaradi te pomanjkljivosti. Prosimo komunalni servis, da bi upošteval naše pismo in uredil za ograjo vrtnarije, ki je v sredini omenjenega mestnega področja, primerno zavarovan prostor za odlaganje smeti. Prebivalci naše četrti bi bili pripravljani s prostovoljnimi delom ali s prispevki pospešiti uresničitev našega predloga, zato pričakujemo, da naša pobuda ne bo ostala brez odziva.

Avgušt Vogrič,  
Koper

## Radio KOPER

**VSAK DAN** so poročila ob 7.30, 13.30 in 15. uri. Glasba za dobro jutro ob 7.15 in 7.35, zabavna glasba ob 15.10, reklame ob 7.15 in 15.10 uri.

**NEDELJA, 3. septembra:** 8.00 Domače novice — 8.05 Kmetijska oddaja — 8.20 Za dobro jutro vam bodo zapeli in zaigrali — 9.00 Naša reportaža: Beograd te dni v središču svetovne javnosti — 9.15 Zabavni zvoki — 9.45 Poje Frankie Laine — 13.30 Sosedni kraji in ljudje — 14.00 Glasba po željah — 15.00 Poročila — 15.10 Zabavna glasba, vmes reklame — 15.15 Poje ljubljanski vokalni oktet — 15.30 Igrajo veliki zabavni orkestri.

**PONEDELJEK, 4. septembra:** 13.40 Odlomki iz oper — 14.30 Ponedeljkov športni pregled — 14.40 Igra Helmut Zacharias s svojim orkestrom — 15.30 Slovenske narodne.

**TOREK, 5. septembra:** 13.40 v zabavnem ritmu — 14.00 S popevkami doma in na tujem — 14.30 Mladina poje — otroški in mladinski zbor iz Dutovelj — 14.45 Z orkestrom Horst Wende v Afriki — 15.30 v ritmu valčka.

**SREDA, 6. septembra:** 13.40 Mali ansambli igrajo za vas — 14.00 Narodne pesmi in ples iz raznih krajev — 14.30 Kulturni obzorji: Program Zavoda Primorske prireditve v novi sezoni — 14.40 Parada plošč — 15.30 Poje zbor Vrba iz Sovodenj p. v. Izidorja Klavčiča.

**ČETRTEK, 7. septembra:** 13.40 v ritmu z orkestrom Nelson Riddle — 14.00 Glasba po željah — 14.30 Melodije za prijetno popoldne — 15.30 Slovenske narodne — 18.00 Turistična oddaja — 18.30 v ritmu z velikimi orkestri — 19.00 Zaključek.

### RAZPIS

Komisija za štipendiranje pri delavskem svetu Ladjedelnice Piran razpisuje natečaj za štipendije za

### 2 LADIJSKA MONTERJA in 2 LADIJSKA TRASERJA

na Brodograditeljski školi sa praktičkom obukom na Rijeki. Prednost imajo prosilci iz koprškega in gorškega okraja. Prošnjam, kolkovanam s 50 din državnega koleka, je priložiti:

1. spričevalo o končani osemletni šoli,
2. izpisek iz rojstne matične knjige,
3. zdravniško spričevalo.

Prošnjo z dokumenti je poslati komisiji takoj, a najpozneje do 5. septembra 1961.

REPUBLIŠKI TABORNIŠKI MNOGOBOJ JE KONČAN

# Prehodni pokal - koprskim ekipam

V nedeljo dopoldne so se zadnji zbrali taborniki-tekmovalci, ki so se v tridnevni tekmovalni potegovali za najboljša mesta na republiškem taborniškem mnogoboju v Valdoltri pri Koprju. Mednje sta prišla starejšina ZTS Sergej Vošnjak in načelnik Vojko Novak, da jim za njihove uspehe čestitata, da najboljšim ekipam izročita priznanja in nagrade in da najboljši okrajni zvezi izročita v čuvanje prehodni pokal Zveze tabornikov Slovenije.

Stiri dni so taborniki na planotah Debelega rtiča taborniki celjskega, ljubljanskega, kranjskega, goriškega, novomeškega in koprškega okraja, ki so postavili v svojih platnenih vseh več kot 100 šotorov. Tekmovanja pa se je udeležilo skoro 300 medvedkov in čebelic, tabornic in tabornikov.

Letošnji taborniški mnogoboj je pokazal, da so skupine, ki so se pripravljale za tekmovalje, precej izenačene in je marsikdaj bila razlika med posameznimi ekipami le nekaj desetink, v enem primeru le ena stotinka točke, ki je odločala o prvem oziroma drugem mestu.

Taborniki in tabornice so tekmovali v postavljanju šotorov, signalizaciji in orientacijskem teku, medvedki in čebelice pa v kurjenju ognjev, premagovanju ovir, postavljanju šotorov

in orientacijskem teku. Ekipa koprškega okraja so si priborile pri taborniških in tabornicah kar štiri prva mesta, medtem ko sta dve prvi mesti osvojili ekipi iz Ljubljane. Pri medvedkih in čebelicah pa sta bili prvi ekipi tudi koprski.

Uredništvo »Pionirskega lista« je za zabavno šafeto medvedkov in čebelic, panogi, ki ni nikjer vključena v taborniški mnogoboj, razpisalo dve prvi in dve drugi nagradi. Prvo mesto pri čebelicah so si priborile Celjanke, drugo Koprčanke; pri medvedkih pa prvo Ljubljani in drugo Novomeščani.

Enote koprškega okraja so letos na vseh tekmovaljih, katerih so se udeležile, pokazale izredno velike uspehe, saj je naša moška C ekipa, v kateri so taborniki iz Izole, osvojila ne samo v svoji skupini naslov republiškega prvaka, temveč je osvojila tudi naslov republiškega in državnega prvaka v orientacijskem taborniškem pohodu.

In kakšni so rezultati letošnjega mnogobojja? Moške A ekipe — prvi Koper, druga Ljubljana, tretje Novo mesto, sledita Gorica in Kranj. Moške B ekipe — prva Ljubljana, drugi Koper, tretje je Novo mesto, sledita Kranj in Gorica. Moške C ekipe — prvi Koper, drugi Kranj, tretja Ljubljana in četrto Novo mesto. V skupnem plasmaju vseh moških ekip so ekipe koprške Okrajne zveze tabornikov dosegle 203 točke in s tem zasedle prvo mesto. Sledile ekipe Ljubljane, Novega mesta, Kranja in Gorice.

Zenske ekipe so se uvrstile tako: A ekipe — prve Koprčanke, druge Kranjčanke, slede Ljubljaničanke in Novomeščanke. B ekipe — prve Koprčanke, druge Ljubljaničanke, slede Goricičanke in Kranjčanke. Kljub temu, da so koprške ekipe osvojile dve prvi mesti, je v skupnem plasmaju vseh ženskih ekip prva Ljubljana, druga Koper in nato Novo mesto, Kranj in Gorica.

V skupni oceni mnogobojja si je Koper priboril 384 točk pred Ljubljano 375,08 točke, Novim mestom 329,39 točke, Kranjem 300,34 točke in Gorico 140,46 točke.

S tem si je že drugič priboril prehodni pokal.

Tudi koprski medvedki so si pričljivo priborili prvo mesto, saj so nabrali v štirih disciplinah od 80 možnih točk kar 77,2 točke, drugi so bili Celjani, tretji Novomeščani pa Kranjčani in Ljubljaničani.

In še čebelice koprškega okraja so bile prve s 74,68 točke, druge so tudi bile Celjanke, tretje Novomeščanke, četrte Ljubljaničanke in pete Kranjčanke. Prehodni pokal za medvedke in čebelice, katerega so lansko leto osvojili Novomeščani, je prišel v koprski okraj.

Zveza tabornikov Slovenije pa je v letošnjem letu, ko praznuje desetletnico svojega obstoja, razpisala in podelila še posebno priznanje za najboljši okraj na republiškem taborniškem mnogoboju. Tudi to si je s svojimi ekipami priboril koprski okraj.

Za uspehe, ki so jih dosegli naši taborniki in tabornice, čebelice in medvedki, iskrene čestitke in želje, da bi tudi na vseh prihodnjih tekmovaljih tako častno zastopali naš okraj. I. P.

## V NEDELJO ZACETEK OKRAJNEGA PRVENSTVA

V nedeljo se bo začel jesenski del nogometnega tekmovanja v okrajni ligi. Žreb je določil, da se bodo v prvem kolu srečali:

- NK Izola — NK Pivka,
- NK Jadran Dekani — NK Tomos,
- NK Tabor (Sežana) — NK Postojna,
- NK Sidro (Piran) — NK Ilirska Bistrica.

Pričetek vseh tekem bo ob 16.30 na igriščih prvoimenovanih klubov. Ob 15. uri pa bodo predtekme mladinskih moštev.

Že v prvem kolu se bosta v Sežani sestala glavna favorita, in sicer domači NK Tabor in NK Postojna. V tej zvezi moramo omeniti, da imajo Sežančani prednost, ker bodo igrali na domačem terenu in ker so v tekmovalstvu za pokal maršala Tita že premagali Postojnčane. Vendar pa nikakor ne smemo podcenjevati NK Postojne, ki tudi lahko preseneti.

Zanimiva nogometna tekma bo v Dekanih, kajti ni izključeno, da pride do presenečenja. V Piranu bo trda tekma med NK Sidrom in NK Ilirsko Bistrico, ki kaže, da napreduje, v Izoli pa bo lanskoletni prvak NK Izola imel trd oreh z NK Pivko, ker bodo Izolčani nastopili z delno pomlajenim moštvom. A. G.

## MALI ROKOMET

### TVD Piran : TVD Koper 8:4

V nedeljo je bila v Piranu tekma za pokal maršala Tita med ženskima ekipama malega rokometista iz Pirana in Kopra. V zelo lepi in enakovredni igri so zmagale hitrejše Pirančanke z 8:4 (3:0).

## KOŠARKA

### Ilirska Bistrica : Šoštanj 61:49

V prvenstveni tekmi prve republiške lige je moštvo TVD Partizan II. Bistrica tudi v drugem kolu prepričljivo zmagalo. To pot so premagali na tujem terenu košarkarje Šoštanja z 61:49 (30:23). Vso tekmo so bili Bistričani v vodstvu, najboljša med njimi pa Rajko Grlj in Edo Barone.



V Celju je bilo v sredo in četrtek republiško mladinsko prvenstvo v plavanju, ki so se ga udeležili tudi predstavniki plavalnega kluba iz Kopra (na sliki pri treningu waterpola). O tekmovalju bomo poročali prihodnji teden

## NOGOMET

# Z mladimi močmi v novo kolo

Pred začetkom novega kola prvenstva okrajne nogometne lige je trener NK Tomos Jože Turčinovič tako-ako odgovoril našemu sodelavcu na vrsto njegovih vprašanj:



V nedeljo se bo začelo okrajno nogometno prvenstvo in dosedanje priprave nanj niso zadovoljive. S treningi smo pričeli sicer 15. avgusta, toda udeležba je bila minimalna, ker je večina igralcev zaposlenih tako, da se treningov udeležijo največ osem igralcev, kar je vsekakor porazna ugotovitev. Lani je naše moštvo zasedlo odlično drugo mesto in se je zlasti proti koncu prvenstva odlikovalo zaradi dobro vigrane igre.

Kdo bo letos sestavljal moštvo NK Tomos?

Od lanskega standardnega moštva so ostali samo še Kavalič, Bertok, Furianič in Valdevit, vsi drugi so člani mladinskega moštva. Ta pomladitev bo letos težko omogočila vidnejše uspehe, v prihodnjih letih pa se bo brez dvoma pokazala kot nujen ukrep, če hočemo izluščiti iz vrst nogometištev udarno in enotno enajstoročje.

Lani sta bila Lukič in Jermanič trdni opori moštva. Kateri igralci bodo lahko že letos prevzeli njuni vloge?

Igralcev njunega kova za sedaj, žal, še nimamo. V našem moštvu smo namreč še vedno »sami domači«, kajti novih igralcev nismo dobili. Nasprotno: nekaj starih je prešlo v novo društvo NK Jadran-Dekani.

Kaj menite o uvrstitvi NK Tomos v letošnjem prvenstvu?

Glede na to, da nastopamo z mladimi močmi, pričakujem, da bomo zasedli tretje ali četrto mesto. Ponojitev lanskega uspeha pa nas ne bi smela presenetiti, če bodo igralci resneje trenirali.

Vaše mnenje o drugih klubih?

Drugih nogometnih klubov ne poznam in mi ni znano, s katerimi in kakšnimi igralci bodo nastopali. Mislim pa, da sta glavna favorita za bodočega okrajnega nogometnega prvaka NK Tabor iz Sežane in NK Postojna.

## Postojnski planinci v Trenti

Pred dnevi se je vrnila s tradicionalnega taborjenja v Trenti skupina članov Planinskega društva Postojna. Med taborjenjem je priredila vrsto izletov na okoliške hribe, s Trente pa se je podala tudi na Triglav. Tega izleta so bili najbolj veseli najmlajši. (ma)



Z nedeljske tekme v waterpolu v starem koprskem pristanišču Koprski pionirji so premagali mladince s 5:2

## HOKEJ NA KOTALKAH

# Nova Gorica državni prvak

Dne 27. in 28. avgusta je bilo na kotalkališču v Novi Gorici IX. državno prvenstvo v hokeju na kotalkah, ki ga je pripravila Zveza za drsanje in hokej na ledu Jugoslavije. Na tem tekmovalju so izbrali tudi kandidate za državno reprezentanco za evropsko prvenstvo, ki bo v letu od 9. do 17. septembra v Turinu.

Na prvenstvu v Novi Gorici so sodelovali štirje klubi: Olimpija iz Ljubljane, Nova Gorica, Pula iz Pulje in Cement iz Pulje.

V prvem kolu sta nastopila moštvi Cementa in Olimpije. Olimpija se je

borbeno upirala dosežanju prvaku in izgubila srečanje s tesnim rezultatom 6:8 Moštvo Nove Gorice se je pomerilo s Pulo. V začetku jim sreča ni bila naklonjena, pozneje pa so zelo potrudili in zmanjšali rezultat, ki je bil 6:8. Srečanje med Novo Gorico in Olimpijo se je končalo v korist Goričanov 12:1, medtem ko je bil rezultat tekmovalja med Pulo in Cementom neodločen 5:5.

V ponedeljek zvečer so bila zaključna tekmovalja. Novi državni prvak je postalo moštvo Nove Gorice. Lestvica je naslednja:

Nova Gorica	3	2	0	1	26:13	4
Pula	3	1	1	1	18:17	3
Cement	3	1	1	1	17:19	3
Olimpija	3	1	0	2	13:25	2

Ob zaključku tekmovalja so nastopili pionirji v umetnem drsanju.

## JADRANJE

### MUŠIČ in OREL državna prvaka

Prejšnji teden je bilo na Ohridskem jezeru državno pionirsko prvenstvo v jadrnanju z jadrnicami klase »Kadet«. V zelo hudi konkurenci 18 posadk sta z izposojeno jadrnico in v njima nepoznanih vodah prepričljivo zmagala mlada Koprčana Igor Mušič in Bogdan Orel. Druga koprška pionirska ekipa Klobučar-Bandelja pa je kljub temu, da je bila v eni izmed regat diskvalificirana, dosegla odlično šesto mesto. Uspeh mladih Koprčanov je tesno povezan s požrtvovalnim pionirskim delom znanega olimpijca Maria Fafangela, ki jih je več mesecev vztrajno treniral in jim nesebično posredoval svoje dolgoletne izkušnje v jadrnanju.

## V IZOLSKEM JADRANEM ŠPORTU

# ODSTRANIMO NEZDRAVE RAZMERE!

Zadnja številka »Tehniških novlin« je objavila obširen članek o državnem prvenstvu v jadrnanju za jadrnice mednarodnega razreda Snipe, v katerem smo med drugim prebrali:

»Celotno prvenstvo bi ostalo vsem v najlepšem spominu, če ne bi nekateri tekmovalci iz Izole napravili več izgrede med tekmovaljem in po njem. Najprej sta posadki dveh izolskih jadrnic izvedli nepotrebne eksibicije s tem, da so se tekmovalci prevračali z boka na bok, namakali jadra v vodo ter balansirali na kobilici. Preprosto povedano — delali so se važne pred domačimi in tujimi gledalci. Kazalo je, da so ti športniki pozabili na svoj glavni cilj — to je na čimboljšo uvrstitev na državnem prvenstvu — in so se raje posvetili cirkuškimi paradami, ki se običajno zaključujejo z manjšimi ali večjimi poškodbami jadrnic. Za obsojbo funkcionarjev in drugih udeležencev prvenstva (protestirali so tudi njihovi sosedi iz Kopra) se sploh niso zmenili in namesto, da bi pravilno razumeli kritiko, so pozneje na kopnem napravili še nekaj incidentov.

Brodarska zveza Slovenije bo vsekakor morala vzeti zadevo temeljito v roke in storiti določene vzgojne korake do krivcev teh neljubih dogodkov. V nasprotnem primeru bo resno ogrožen ugled domačega jadranskega športa, a posamezniki bi bili opogumljeni za podobne »podvige«. Takim posameznikom je treba pokazati, da so jadrnice družbena lastnina in da morajo biti jadranci ŠPORTNIKI, ne pa kapriciozne ZVEZDE.«

Ta kratek izvleček iz »Tehniških novlin« meče dokaj čudno luč na republiškega mladinskega prvaka v jadrnanju jadrnice Snipe Sašo Majeriča, na njegove sotekmovalec, na klub »Burjo«, posredno pa tudi na občinske športne forume. Zadeva Majeriča ni nekaj let in se bo vlekla še naprej, dokler je ne bomo mi sami rešili.

Ze lani je v Slovenskem Jadranu izšel članek, v katerem so Majeriča trjali zaradi samovoljnega odstopa z jadrnalne regate, hkrati pa so pripočili klubu Burja in občinskimi športnim forumom, naj ga opozore, da taka dejanja niso športna. Kakor nam je znano, do takih opozoril pa se je celo odel s plaščem namišljenih lokalističnih nasprotij med Koprom in Izolo in vzel Majeriča v zaščito. Posledice so se pokazale na letošnjem državnem prvenstvu, vendar to še ni vse.

Takoj po končanem evropskem mladinskem prvenstvu v Kopru je vložil Koprčan Zlatan Čok protest proti Saši Majeriču, češ da mu je v neki regati zapiral pot. Če bodo strokovnjaki dognali, da je ta obtožba resnična, potem bo to dokaj srmošten dogodek v našem jadrnalnem športu. Do pete regate je bil namreč Koprčan Čok v vodstvu v generalni razvrstitvi, prav peto regato, v kateri je zasedel šele enaisto mesto, na mu je pokopala vse nade za osvojitve prvega mesta oziroma za uvrstitev med prvo trojico, kamor bi po svojih odličnih rezultatih v vseh regatah (razen v peti!) tudi spadal. Če je Čokova obtožba resnična, potem je šlo v tem primeru za jasen cilj:

oprati lasten neuspeh z neuspehom sotovariša v stovski floti.

Toda v tej stvari je prav, da ne gremo v podrobnosti, dokler ne slišimo mnenja prvega jesenskega zasedanja Brodarske zveze Slovenije. Ustavili pa se bomo še ob enem dogodku, ki upravičuje naš nastop v članku. Po končanem evropskem prvenstvu so odpeljali Izolčani s seboj novo jadrnico (začasno se imenuje Delfin II), čeprav bi morala iti nazaj v koprsko delavnico, kjer bi morali vnesti nekatere tehnične dopolnitve. Na večkratno intervencijo je klub Burja odgovoril, da bodo »že sami vse uredili«. Jasno je, da gre v tem primeru spet za samovoljo in za nepravilen odnos do ljudske imovine. Denar za jadrnico so prispevali koprski okrajni forumi in gre pravzaprav za denar, ki ga je prispevalo celotno prebivalstvo okraja. Zato je še toliko bolj nerazumljiv odnos klubskega vodstva Burje.

Ne glede na to, kakšne sklepe bodo sprejeli na jesenskem zasedanju Brodarske zveze Slovenije, je prav, da mi že zdaj v našem domačem merilu zadevi temeljito pogledamo v oči in jo razčistimo. Predvsem bi bila dolžnost izolskih športnih forumov, da napravijo red v klubskem odboru Burje, saj so Majerič in njegovi sotekmovaleci mladi ljudje, ki bi brez dvoma drugače delali, če bi jim matično društvo nudilo primerno športno vzgojo. Brodarski šport je izrednega pomena za razvoj našega mladega pomorstva, zato zanj žrtvuemo mnogo časa in denarja. Toda uspehi bodo zmeraj bolj redki, če ne bo osnova zdrava. LJUBAN OMLADIČ

**Največja letéča ladja na svetu, 'Sputnik'**

V senci izrednega uspeha v kozmosu so inž. Rastislav Aleksejev in njegova skupina strokovnjakov ladjedelnice Krasnojarsk v Gorkem splovili in poskusili največjo letéčo ladjo na svetu »Sputnik«. S tem se je končala prva faza tekmovalnega na tem področju med zahodom in vzhodom, med italijansko-nemškimi in sovjetskimi prizadevanji v gradnji letéčih ladij za potniški promet. V dobrih treh letih so Rusi dosegli gladko zmago.

Italijani so začeli na podlagi nemških načrtov leta 1954 v Messini in leta 1956 izdelali prvo letéčo ladjo tipa »PT-20« (kakor naš »Delfin«). Leto pozneje so Rusi odgovorili s svojo prvo »Raketos«, ki po kapaciteti ustreza prvi italijanski. Toda »Raketa« je pokazala, čeprav eno leto pozneje, določene prednosti: je 6 metrov daljša, bolj udobna, ima tudi bar, pri tem pa je celo 4 tone lažja od svoje konkurentke. Ima za tretjino šibkejši motor, hitrost pa približno enako!

Leta 1959 so Italijani vrgli na trg srednje veliko letéčo ladjo tipa »PT-50« (kakor naš »Vihor«), že pol leta pozneje pa Rusi svoj »Meteor«. Prednost slednjih se je tu še bolj očitno pokazala. »Meteor« ima 150 sedežev za potnike, 3 kabine, 3 WC, večjo udobnost, ličen bar, je dolg 34,5 m, ima 52 ton iztisnine in 2 motorja po 850 KM, »Vihor« pa 130 sedežev, 2 WC, tesen bar, 59 ton in 2 motorja po 1350 KM! Kljub temu je »Meteor« hitrejši...

Pri velikem tipu, za 300 potniških mest, pa delajo v Messini šele načrte in je predvideno, da bo prva takšna ladja izdelana leta 1963! »Sputnik« pa je bil splavljen v mesecu juliju letos.

Največja letéča ladja na svetu je dolga 48 m in ima 104

tone iztisnine (italijanska bo dolga 38 m in bo imela 130 ton), 300 letalskih sedežev za potnike in ves potreben komfort. Dva motorja po 1850 KM (italijanska bo imela 2 motorja po 2700 KM) sta na poskusnih vožnjah dala 80 km ekonomske in okrog 92 km maksimalne hitrosti na uro! »Sputnik« je v resnici izboljšana in povečana »Meteor« ter izredno lepah, aerodinamičnih oblik. Prvi poskusi so bili na reki Volgi, naslednji pa bodo na Azovskem in Črnem morju. Druga letéča ladja tega tipa, ki bo imela močnejše stroje



Nova sovjetska letéča ladja »Sputnik«

in večjo hitrost, je tik pred dograditvijo. Italijani so doslej zgradili 27 letéčih ladij, predvsem tipa

PT-20, Rusi pa 80 letéčih ladij, v glavnem tipa »Raketa«. Italijanske letéče ladje so zakovičene, ruske pa zvarjene.

**Američanom še vedno ni uspelo**

Italijani so prvo potniško ladjo (po nemški licenci in z nemškimi strokovnjaki) zgradili leta 1956. Ta je bila enaka našemu »Delfinu« in je imela 72 sedežev za potnike. Rusi so prvo zgradili leto pozneje (»Raketa«). Imela je enake kapacitete in hitrost, toda za tretjino šibkejšo pogonsko stroje. Leta 1959 (septembra) so Italijani zgradili prvo letéčo ladjo za 140 potnikov, Rusi pa 4 mesece pozneje svojo »Meteorja« (150 sedežev za potnike in večjo hitrost pri 33% šibkejših strojih). Prednost v hitrosti kljub šibkejšim strojem so Rusi dosegli zaradi aerodinamičnejše oblike, lažjega materiala, zvarjene konstrukcije in sistema nosilnih kril. Lani pa so začeli Rusi graditi dve verziji velike letéče ladje, ki se bo imenovala »Sputnik« (300 sedežev za potnike in hitrost: prva 50 in druga 62 morskih milj na uro). Nemci in Italijani pa šele delajo načrte za letéčo ladjo za 300 potnikov...

čani dobro poučeni. Zato je to vprašanje vzel v roke najvišji forum in je naročil pomorski upravi ZDA, naj ga reše na najboljši način. Navedena pomorska uprava je v ta namen najela skupino najboljših pomorskih strokovnjakov in jim naložila izdelavo temeljite študije o letéčih ladjah. Strokovnjaki so delo opravili v 6 mesecih (zelo zelo se je mudilo) in v svojem laboratoriju, ki je stal 65.000 dolarjev (blizu 50 milijonov dinarjev), utemeljili gradnjo 5 ali 6 letéčih ladij najsoodnejšega tipa s posebnimi nosilnimi krili, ki nimajo nič skupnega z nemškimi in ruskimi sistemom.



Konec leta 1959 so poverili gradnjo eni državi in eni zasebni ladjedelnici v ZDA prvih letéčih ladij. Zasebnik je naš dalmatinski rojak! Avgusta ali septembra lansko leto bi bila morala izpluti prva ameriška letéča ladja, toda poskusi niso bili zadovoljivi! Ta ladja ima 80 ton iztisnine in dva motorja s skupno močjo 20.000 (!) KM. Opremljena pa je zelo razkošno in kljub velikosti samo za 100 potnikov. Američani so jo imenovali »Zeceanka«, ker je bila namenjena za progo New York-Bermudi. Vendar je tudi ta ladja namenjena samo obalni plovi, ker za progo čez Atlantik še daleč ne bi mogla vkrcati dovolj goriva. Kaj se je zgodilo na poskusnih vožnjah? Ladja se ni dvignila na krila, kljub izredno močnim motorjem, ki bi ji bili morali dati fantastično hitrost do 100 morskih milj na uro, zato pa tudi ni dosegla niti tretjine pričakovane hitrosti. Seveda so poskuse takoj prekinili in poslali ladjo nazaj v ladjedelnico Grimmann. Začeli so iskati napake in, kakor pravijo, bodo na letošnjih poskusih, ki so predvideni za avgust ali september, uspeli.



Ameriško prizadevanje v pogledu letéčih ladij je zanimivo, vendar za sedaj nima v prometu potnikov praktičnega pomena, ker imajo vse tako močne klasične stroje, da ne bi bile rentabilne, tudi če bi stale vozovnice trikrat več, kakor stanejo danes. Drugi ameriški tipi letéčih ladij bodo imeli še več KM: po 45.000 in celo 65.000!

Se en zanimiv podatek: prva ameriška letéča ladja, o kateri smo v glavnem pisali, stane 5 milijonov dolarjev! Med številnimi najraznovrstnejšimi miss po svetu vsako leto na tradicionalni prireditvi v Trouvilleu v Franciji izvolijo najlepšo miss kopalnega kostuma. Letos je ta naslov pripadel martiniški plesalki Liljani Chambertin (na sliki v sredini), ki je tudi sicer zasenčila svoji konkurentki na levi in desni



Tavčar sredi Tomosovih delavcev pred odhodom na dolgo pot

**GOVORI 11-17**

**VOHUNSKI ROMAN IZ II. SVETOVNE VOJNE**

Obveščevalci so običajno inteligentni ljudje s čvrstim značajem. Pripovedujejo, da je v Franciji neki umentik predlagal, naj bi napravili obveščevalcem takšen spomenik: Ozka steza na granitni skali, ki raste nad prepado, in na tej stezi gresta drug proti drugemu Smrt in Človek. Gresta in se smehljata.

Ko je šel Dementjov tega večera v svoje stanovanje, se ni smehljal. Pred hišo ni opazil nič sumljivega. Stopil je skozi vrata. Vse je bilo mirno. Povzpel se je do podstrešja in šel potem navzdol. Na stopnišču ni bilo zasede. Vrata mu je odprla gospodinjinja hči. V njenih očeh ni opazil nikakršne ljubeznivosti. Kakor vedno je hladno odgovarjala na njegova vprašanja in šla v sobo.

Dementjov je odklenil svojo sobo. Za trenutek je obstal, potem pa skočil čez prag. Tudi tukaj ni bilo nič sumljivega. V zraku je nekaj viselo. Vedno bolj je čutil, da se mu bliža nevarnost. Vzel je kovček in skoraj stekel iz stanovanja. Z urnimi koraki je minil Trdnjavsko ulico, zavil proti obali in se napotil v predmestje. Na obali je bil predel z letnimi hišicami. Šel je tja, ker je upal, da bo v tem letnem času našel kako prazno hišico. Ni vedel, da so živeli tod ljudje skozi vse leto. To mu je postalo jasno šele tedaj, ko je videl, da vodijo k vsaki hišici dobro izhojene steze.

Ustavil se je pri nekem skladišču na vogalu ulice. V temnem hodniku skladišča je bilo mnogo praznih zabojev. Dementjov se je ogledal na levo in desno in smuknil v enega izmed ozkih prehodov. Na hitrico je odprl kovček in dvojno dno, vključil radijsko postajo in predal telegram, ki ga je tako željno pričakoval polkovnik Dovgalev. Potem je sedel na kamenje poleg morsklega brega in jel razmišljati o svojih poročilih. Z jezo je opazil, da razen te kratke vesti pravzaprav ni ničesar sporočil. Kaj pa bo jutri in pojutrišnjem? S tako težkimi in morečimi mislimi se je vrnil v mesto.

V tem trenutku so se ruski bombniki pripravljali za napad na prvi transport sovražnega vojaštva, u katerem je bil sporočil Dementjov.

Dementjov se je srečno izogibal patrolj in prišel na trg pred hotelom »Bristol«. Čeravno je bilo že pozno, je bila pred hotelom množica ljudi. Avtomobili so prihajali in odhajali. Nosači, ki so prihajali na pločnik, so sprejemali od vojakov kovčke.

»Še tega mi je treba!« je pomislil in pohitel v hotel. Kakšna sreča! Dežurni je bil tisti, ki je bil Dementjova prvi sprejel. Portir ga je prepoznal in mu obljubil, da bo spravil kovček do naslednjega dne. Dementjov mu je ponudil denar, vendar ga je portir zavrnil in se nasmehnul.

Šele ko je bil zunaj, je razumel, zakaj se je portir nasmehnul. Navsezadnje je bilo nesmiselno ponujati denar, ki se bo že jutri spremenil v papir brez vrednosti.

Te noči Dementjov ni zatislil oči. Trudeč se, da bi bil čim dlje od svojega stanovanja, je taval po ulicah, se skrival v hišne vhode, počival na stopnicah, toda brž ko je začutil, da se ga loteva spanec, se je dvignil in nadaljeval svojo pot. Odločil se je, da jo bo zjutraj, preden bo šel v svoj oddelek, mahnil v pristanišče.

**XI**

Trg pred pristaniščem je bil poln vojaštva. Dementjov si je z muko utiral pot skozi goste in razdraženo množico. Radovala ga je ta podoba zmede. V takšnem neredu še Nemcem ne bo uspelo, da bi obdržali strogi režim, je pomislil. Vojaštvo si je prizadevalo, da bi se prebilo do »operativnega pristanišča«, vendar se je kmalu razočaral. Čim bolj se je približeval »operativni obali«, tem bolj je čutil, da se ta razbrzdana množica pokorava nekakšnemu zakonu, ki je bil za Dementjova nerazumljiv. Naposled pa je le razumel. Slavni nemški organizaciji je uspelo tudi tukaj vzpostaviti red.

Ko so se približevali operativnemu pristanišču, so se oficirji in vojaki sami razporejali v skupine po 12 ljudi. Trinajsti je bil starešina. Skupine so formirali iz znancev. Če skupina ni bila popolna, so jo izpopolnili z drugimi. Skupine so se formirale neverjetno hitro pred vhomom h kontrolnemu mestu »operativnega pristanišča«. Tjakaj so prihajali vojaki že povsem organizirano. Z orožjem so šli mimo le določeni vojaki in oficirji.

Prva misel, ki je Dementjovu sinila v glavi, je bila, da se priključi eni izmed skupin. Toda to bi utegnilo biti nevarno. Vrh tega bi se lahko pripetilo, da ne bi mogel priti iz pristanišča. Lahko bi ga vkrcali na ladjo.

Dementjov se je vrnil. Iti proti toku je bilo težavno. Navsezadnje se je le izvlekel iz pristanišča in se napotil v oddelek.

Ura nad vhomom je stala. V vseh prostorih je vladala nenavadna tihota. Dišalo je po sežganem papirju. Mólchov kabinet je bil od pepela ves črn. Izpraznjeni predali pisalne mize so goreli v peči. Dementjov je šel tudi v druge prostore. Vsepovsod isti prizor. Samo v sobi tehničnega sekretarja je sedel na svojem običajnem mestu, za pisalnim strojem, debeli podoficir Schirer.

Dementjova je pozdravil z radostnim vzklikom. »Dober dan, kapetan Ruckert!« »Dober dan!« je rekel Dementjov zadržano. Odločil se je, da bo igral pred podoficirjem človeka, ki ni ostal tukaj po naključju, marveč je za to določen. »Kaj pa vi tukaj?« »Po Mólchovem ukazu sem uničil vso dokumentacijo. Dobro, da ste prišli. Richard Brandt mi je naročil, naj vas zadržim, če pridete.« »Srečal sem ga v pristanišču.« je rekel Dementjov mirno. »Povejte mi, imate prazne formularje?« »Sto šestdeset komadov,« je rekel podoficir z nemško natančnostjo.

**SLOVENSKI ZADNJA**

1. septembra 1961 • ZADNJA STRAN • LETO X — ST. 36

**TRDA PREIZKUŠNJA S »COLIBRIJEM« na 10.000 km dolgi poti**

Minuli petek v tovarni Tomos. Delavke in delavci ne utegnejo brez nerove in v miru použiti dopoldanske južine. Kdor le utegne, se zgne-te pred vhod v tovarno. Tu je ob specialno opremljenem rdečem »Colibriju« Stane Tavčar, predsednik Turističnega društva iz Kranja, ves veder in nasmejan je pripravjen na start na 10.000 km dolgo popotovanje po maloazijskih in severnoafriških državah. Preden pojde na pot od Kopra do Bizerte v Tuniziji, je prišel po slovo k delavcem in tehnikom, ki so mu tako vzorno izdelali in uredili rdečega motornega konjiča za dolgo in naporno pot.

»Prepričan sem, da pojde, kakor sem si zamislil in kakor smo napravili načrt,« pravi Stane Tavčar delavkam in delavcem, ki so ga obkročili ter zdaj na njem in na obloženem »Colibriju« vise z očmi ko čebelnji roj. »Čez dva meseca se spet vidimo na temle mestu. Takrat vam bom, kar bom po poti videl, pokazal na 2500 barvnih posnetkih, in povedal, kar bom spotoma doživel!«

Kakor se spodobi vajenemu in izkušnemu svetovnemu popotniku, ki je v minulih letih počel in počez prekriziral vso Evropo, strumno in elegantno zajaše Stane Tavčar motornega konjiča, potisne na zaganajac, prevozi med ploskajocimi tomosovi častni krog, nato pa z urnim plinom brenčeče požene na cesto proti Ljubljani. Na vrhu obloženega prtljajnika se za njegovim hrbtom zamolklo rjavo sveti tropska čelada, na zadnjem blatniku pa vidna belo-modra tablica »Jugoslavija YU« s spodnjo označbo v arabščini.

Z željo za srečno pot in vožnjo se delovni kolektiv vrne na delovna mesta v tovarni, ponosen, da je ta trenutek popotnik Stane Tavčar na Tomosovem mopedu začel dolgo pot in preizkušnjo, ki bo pokazala, kaj zmore mlada jugoslovanska motorna industrija.

Na dolgo pot je šel Stane Tavčar na »Colibriju T 12«. To je najnovejša izvedba v proizvodnji Tomosovih mopedov. Motor je 50 cmm, ima tri prestave ter je moč z njim doseči na cesti do 70 km brzine. V tovarni so pravkar začeli s serijsko proizvodnjo takšnih mopedov, ki se bodo skoraj pojavili tudi na našem trgu. Za pot po Bolgariji, Turčiji, Siriji, Libanonu, Amanu, Iz-

raelu, Egiptu, Libiji in Tuniziji se je Tavčar pripravil tedne in tedne. Po izkušnjah evropskega popotnika je opremil moped s torbami in torbicami ter predalčki, izkoristil vsak možni prostorček ter železnega konjiča obložil z vsem, kar človek potrebuje na takšni poti, od copat do spalne vreče, od joda in aspirina do tropske čelade. Če bi vse, s čimer je Tavčar obložil moped, razvezali in zložili na kup, bi človek dejal: »Seveda, s kamiončkom bi šlo, toda na tale moped...«

Ko nam Tavčar zanosno pripoveduje, živo ko da ima pred očmi zemljevid in nič drugega, kod ga bo vodila pot, z optimizmom poudarja, kako bo s prav posebno radostjo prevozil mejo med Izraelom in Egiptom in kako zatrdno računa na tunizijsko Bizerto. Tu bo »formalno« tudi zaključil svoje potovanje. Potlej pa se bosta z mopedom na ladji prepeljala iz Tunizije na Sicilijo, po vsej Italiji pa ga bo nato moped spet pripeljal v Koper. »V srečo čutim,« mi ob koncu bežnega razgovora za javnost gov. Tavčar še pravi, »da tale moja dolga pot ni samo zavoljo poti ne zavoljo mene osebno ne zavoljo mopeda. Nekaj več je, kar me z nedopovedljivo radostjo žene na pot: ponos na Jugoslavijo, ki jo bo v latinici in arabščini tisoče in tisoče oči prebiralo s tablice mojega rdečega Colibrija!«

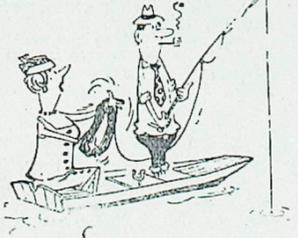
Ljubo Cvrček



Tavčar sredi Tomosovih delavcev pred odhodom na dolgo pot



Londončanka Audrey Burton se zadovoljno smehlja, ko pokuša sladolep, izdelan v priročnem strojeku na baterijo (akumulator). Kakršne posledje nameravajo Angleži delati serijsko zlasti za weekend avtomobilske prikolice



— Kaj si ne bi mogel kupiti mlinčiča, kakor ga imajo vsi drugi ribiči?